

Per 1395/2017

10039023,30

COBISS •

GORIŠKA KNJŽNICA

SKI

ČASNIK

december 2017

iz vsebine:

- utrip kraja
- colske korenine
- letalski napadi
- izbrali so Col
- dvatisočsedemnajsto

priloga

- med skale, bore in spomine

izdaja društvo trillek

30. Colskemu časniku na pot

Je bil analogni svet lepši od digitalnega?

To ni in ne bo tarnanje nad današnjo družbo, medčloveškimi odnosi in umiranjem družabnega življenja, kot smo ga poznali. Ni in ne bo kritiziranje tistih, ki se v varnem zavetju svojega kavča potapljajo v virtualni svet, v katerem izvedo vse o vsem. Ni in ne bo jokanje nad tem, kako težko se je ustaviti, ko se z vsakim klikom miške pokažejo nove podobe in je za vsakim pritiskom na tipko enter novo obzorje.

Seveda bi lahko tarnali, kritizirali in jokali obenem, ko ugotavljamo, da se vse težje spravimo na prireditve in družabne dogodke, ko, namesto da bi sami počeli zanimive stvari, le-te iščemo na družabnih omrežjih in ko vsečkam objavimo nekoga, ki se je na drugem koncu sveta posnel, kako se je spotaknil, sosedu, ki ga ni na facebooku, pa ne čestitamo za rojstni dan. Ne boste ne prvi in ne zadnji, ki se boste odločili za naslednji poskus: zbrisite datum rojstva na svojem osebni profilu in preštejte, koliko ljudi vam bo še poslalo rojstnodnevno čestitko. Prej so vam jo tudi popolni neznanci, tokrat bo nanjo pozabil tudi kdo od najbližjih. Po svoje razumljivo: ob toliko geslih in pin kodah v glavi ni več prostora za takšne podatke, sploh pa ker smo večino njih zaupali v hrambo našemu virtualnemu »boggu googlu.«

Pravzaprav se v nekaterih pogledih zgodovina ponavlja. Mnogo novosti so namreč sprva pospremili ostri nasprotniki, ki jih je prestrašila sprememba ustaljenih tirnic: od izuma elektrike, do začetkov rokenrola. Preteklost nas torej uči, da bomo morali hočeš nočeš sprejeti tudi slog življenja, ki ne temelji samo na že zdavnaj sprejetih nulah in enkah kot gradnikih digitalnega sveta, ampak tudi v dejstvu, da se iz njega rojena virtualna resničnost, iz znanstveno fantastičnih filmov, seli v resnični svet. Prej, kot se bomo s tem sprijaznili, bolje bo.

In že smo pri temeljnem vprašanju: je bil analogni svet boljši od digitalnega?

Ni bil!

Lahko, da je bil lepši, ni pa bil boljši.

Resda je ponujal veliko drobnih, pozabljenih in za pomiljenjsko generacijo nepoznatih utrinkov, vendar pa si življenja brez sodobne tehnologije enostavno ne znamo več predstavljati. Resda smo bili bolj neposredno povezani, več je bilo pristnega družabnega življenja, dobivali smo se ob dogovorjeni uri in napisali celo kakšno pismo, ne samo razglednic z morja, vendar pa bi nas vrnitev v tiste čase takorekoč ustavila. Si sploh lahko zamislimo, kako bi se danes dogovarjali brez esemesov, kako bi iskali informacije brez googla, skratka — kako neobgljeno bi se počutili, če bi za nekaj dni ostali brez povezave s svetovnim spletom. Kako bi bilo, če ne bi mogli z enim klikom najti recepta za grško solato, z dvema zadnjega zadetka Messija in še z enim klikom več, če malce pretiravamo, kakšna je najnovejša torbica Kim Kardashian.

Digitalni svet je postal del nas, povsem izogniti se mu ne moremo nikjer. Zavedno in nezavedno v njem puščamo naše odtise, tisti, ki jim je to interes, vedo o nas veliko več, kot si mislimo. Naredite še en preizkus in preverite na primer letalsko povezavo do Kanarskih otokov in v naslednjih dneh in tednih se vam bodo ob naključnem brskanju po naključnih straneh pojavljale reklame o destinaciji, za katero ste izrazili zanimanje. Tisti, ki jih to zanima, res vedo vse o nas in ko se po eni strani trudimo, kako bi varovali naše osebne podatke, ko se na debate na spletnih forumih vključujemo z izmišljenim imenom, se ne zavedamo, da za vsakim klikom ostaja

naša digitalna sled. Poklicani in tudi nepoklicani jo najdejo kadarkoli, ker imamo vedno s seboj pametni telefon, vedo za vsak naš korak, na vsakem drugem ali tretjem koraku so v nas usmerjene še varnostne kamere.

Digitalni svet je naš vsakdanji, vsi smo ujeti v njegov tok. Premočan je, da bi šli proti njemu, imamo pa lahko z uspešnim krmarjenjem in z izogibanju pastem, ki jih ponuja, od njega več koristi kot neprijetnosti.

In še k bistvu uvoda: pot od analognega k digitalnemu smo prehodili tudi s *Colskim časnikom*. Prvi je nastajal pred 29-imi leti, ko smo ročno napisane tekste najprej natipkali, jih nato izrezali in skupaj s fotografijami lepili na šeleshamerje. V tiskarni pri Boscarolu so nato naredili preslikavo na film, negative prenesli na aluminijaste plošče, ki so jih na *offset* tiskarskem stroju vpeli na posebne valje, izpod katerih je začela prihajati njegova končna podoba. Tako je bilo leta 1988. Nekaj let pozneje smo tekste vnašali že neposredno v računalnik in s programom *dos*, ki je v nasprotju s pisalnim strojem seveda nudil možnost popravkov besedila, že oblikovali stolpce. S printerjem smo jih nato natisnili in od tu naprej spet klasičen postopek lepljenja na šeleshamer. V zgodnjih devetdesetih so se prvi računalniki pojavili v domačih dnevnikih sobah in tam so tudi nastajali teksti, kar je pomenilo, da je iz procesa izpadla strojepiska. Tekste in skenirane fotografije smo na pvc disketah odnesli k oblikovalcu, ki je z modernim programom *CorelDraw* že na računalniku naredil končno podobo strani in odpadel je postopek ročnega oblikovanja in lepljenja. S pojavom interneta in z njegovo vse večjo pretočnostjo smo se avtorji, fotografi, uredniki, oblikovalci in tiskarji povezali v neke vrste virtualno uredništvo in v skrajnem primeru bi časopis lahko nastal brez enega samega osebnega stika. In nenazadnje — *Colski časnik* bi lahko, podobno kot ostale tiskovine po vsem svetu, že zdavnaj širili med ljudi zgolj v elektronski obliki, a je vendarle izdelek, ki ima pravo dimenzijo in sporočilo zgolj v izvorni podobi. Ne samo zaradi nostalgije, ampak tudi zaradi tega, ker ima, kljub številnim načinom shranjevanja digitalnih podatkov, tiskani izdelek še vedno posebno vrednost. Kje lahko pogledamo tekste in fotografije, ki smo jih shranili na prve pvc diskete? Takorekoč nikjer. Še tistih, ki so na CD-jih in DVD-jih marsikdo nima več kje pogledati. In to za stvari, ki smo jih tja shranili pred desetimi leti. Takorekoč takoj pa lahko odpremo predal in vzememo ven fotografijo s poroke stare mame iz leta 1930. Tam je že skoraj sto let, skoraj takšna, kot je bila takrat in bo takšna tudi še naslednjih sto let, medtem ko bomo naše digitalne nule in enice ves čas prelagali sem in tja, izgubljali in iskali po različnih nosilcih oziroma v »oblakih«.

In ostal bo tudi naš časnik, zato ga imejte kot skromen dokument našega časa in prostora, ki bo jutri zagotovo več vreden, kot je danes.

Tako, kot so vredni mnogi spomini, ki smo jih v njem shranjevali skozi leta. In ob enem izmed njih, ob prikazu košnje po starem v zgodnjih devetdesetih, je nastal tudi droben utrinek, ki je na svojevrsten način ponazoril razliko med analognim in digitalnim. Ko smo z okornimi gibi poskusili posnemati starejše može, ki so takorekoč rasli s koso in klepišem v rokah, so nam hitro dali vedeti: »Ampak kositi pa ne znate.« Eden od nas jim ni ostal dolžan: »Vi pa ne veste, kaj je to enter!«

Sandi Škvarč

IZ VSEBINE 30. ŠTEVILKE

Jubilejna številka je ena izmed mnogih, morda bo priložnost za kakšen kronološki pregled in tudi spomin na začetke prihodnje leto, ob 30-letnici izhajanja. Tudi v tokratni številki običajen preplet aktualnih tem in tem iz zanimive preteklosti naših krajev. Razdelili smo jih na šest poglavij. V Utripu kraja predstavljamo tri krajane, ki so uspešni na svojih področjih, ošvrknili smo tudi letošnje volilno dogajanje ter se s kratkim skokom daleč nazaj v zgodovino spomnili na znamenito bitko pri mrzli reki. Obširno, strokovno in s spomini pričevalcev se v poglavju Bombni napadi vračamo v prve mesece leta 1945, ko je bil Col večkrat bombardiran. Naslednje je poglavje Colske korenine, v katerem smo Colčanom, ki so uspeli v širnem svetu, zastavili podobna vprašanja. V poglavju Izbrali so Col pa predstavljamo nekaj ljudi in njihove družine, ki so Col izbrali za domovanje. Letos smo ponovno obudili učno pot med colskimi kulturnimi, arhitekturnimi in zgodovinskimi zanimivostmi Med skale, bore in spomine, ki jo podrobneje predstavljamo v prilogi. Na koncu še poglavje Leto 2017 s pogledom v iztekajoče se leto, z nekaterimi poudarki, obširno tudi o aktivnostih našega društva. In da ne bomo čisto prezrli jubileja, smo pripravili še nagradni kviz z vprašanji iz vsebine tokratnega in preteklih časnikov.

Prijetno branje.

Colski časnik, 30. številka

Izdaja društvo Trillek,
društvo za ohranitev starih običajev
Col 78, 5273 Col
www.trillek.si
drustvo.trillek@gmail.com

Urednik in avtor idejne grafične
zasnove: Sandi Škvarč

Urednik je avtor nepodpisanih tekstov,
ostali avtorji so posebej navedeni.
Večina fotografij je last društva Trillek,
izjeme so posebej označene.

Lektorica: Meta Škvarč
Oglasno trženje: društvo Trillek
Oblikovanje in prelom: Andraž Humar
Naklada: 350 izvodov
Tisk: GK Grafika Kržič
Datum izida: 30. december 2017

KAZALO

Dokler nisem imel vseh papirjev ni nihče vedel, da kupujem Alpino	2
Najdebelejše drevo je imelo 22 kubikov	5
Na intervenciji nas ne smejo premagati čustva	8
Je bitka pri Frigidu potekala pod Colom?	10
Na Colu smo predsednika izvolili v obeh krogih	13
Zavedel sem se, kako kruta in nepravilna je vojna	14
»Udarilo je kot strela z jasnega«	16
Če si s podeželja, je to prednost, ne slabost	34
Pse učim skupaj z lastniki	36
Žena se ni mogla privaditi na burjo	38
Iz spalnice imam pogled na pobočji Nanosa in Javornika	41
Col je kot kakšna vas v Švici	43
Razlika med majhnim krajem in mestom je manjša kot nekoč	44
Ponosna, da sem s Cola in rada se vračam	45
S Cola sem odnesel zdravo mero neposrednosti	48
Prijatelji me kritizirajo, ker ne govorim več po colsko	51
Slovensko razumem, malo težje je z govorjenjem	52
Od nekdaj sem si želel malo višje	53
Čaka naju tudi učenje slovenščine	55
Otroci že govorijo po vaše	57
Hvala, ker ste me prijazno sprejeli	58
Nemi pričevalci zgodovine kraja	60
Gremo na sprehod	60
Morali bi jo bolje predstaviti	64
Nagrada je vzpodbuda za prihodnost	68
Proti polstoletju	70
Družabnost se seli na internet, a mi vztrajamo	72
Novoletna proslava 2016, ponedeljek, 26. decembra 2016	72
13. Bubin tek, nedelja, 23. aprila 2017	74
Colska nedelja 2017, od četrta, 15. junija, do nedelje, 18. junija 2017	76
Colski glasbeni oder 2017, nedelja, 29. oktobra 2017	78
Miklavž	80
Nove ideje	81
Vaši fotografski utrinki	81
Google nima vseh odgovorov	84

DEL UREDNIŠKEGA ODBORA V PISARNI NEKDANJE ZSMS V AJDOVŠČINI, DECEMBRA LETA 1990. SPREDAJ Z LEVE: LUCIJAN IN MATJAŽ, ZADAJ SANDI IN MARJAN.

Valter Logar, domači podjetnik, ki je oživel Alpino

Dokler nisem imel vseh papirjev ni nihče vedel, da kupujem Alpino

Po zaprtju obrata žirovske Alpine leta 2004 je stavba iz leta v leto bolj propadala. Bilo je sicer nekaj poskusov oživitve s proizvodnjo pohištva, v zadnjih letih pa je bila hala zgolj zanemarjeno skladišče. Šele Valter Logar ji je s svojim družinskim podjetjem VDM d. o. o. spet vdahnil življenje in jo preuredil za dejavnost splošnega kovinarstva. Objekt torej spet služi svojemu osnovnemu namenu.

VALTER LOGAR: TRUD JE POPLAČAN, V »ALPINI« JE SPET ŽIVLJENJE.

Kovinarstvo in šoferski poklic sta pri vas družinska tradicija. Ti si ostal samo pri prvem, te tovornjaki niso nikoli dovolj pritegnili?

Tudi sam sem bil šofer, trinajst let sem vozil špedicijo po celotni Evropi. Ko pa sem se tega poklica naveličal, sem se lotil kovinarstva, ki sem se ga sicer izučil v podjetju Primorje.

Najprej si bil torej zaposlen v Primorju?

Ja, ampak ne dolgo, saj sem šel kmalu po končani šoli med šoferje. Po vrnitvi v svoj osnovni poklic sem se nato zaposlil v podjetju Eurovek, ki pa je leta 2011 prenehalo s poslovanjem in takrat sem šel na svoje. Dali so mi sicer vse potrebne dokumente za prijavo na zavodu za zaposlovanje, ki pa so še vedno doma v predalu, saj sem takoj odprl zasebno obrt.

Si morda že zgodaj, že v mladih letih, razmišljal, da bi šel nekoč na svoje?

Ne, v mladosti nisem razmišljal o tem. Sem pa imel že takrat, ko sem delal na Euroveku, tudi popoldansko obrt. Dobil sem namreč nekatera večja naročila, prva so bila od Branka Urdiha, ki sem mu delal nadgradnje za traktorje, in takrat sem moral odpreti obrt, saj je bila to že resna kovinska dejavnost, ki je prerasla izdelavo kakšnega cepilca za drva oziroma manjša kovinostrugarska dela.

in stkal sem pomembne vezi in ko so me poklicali, sem se rade volje vrnil. Takrat sem spoznal, da delo bo in čeprav sem dobil tudi ponudbo nekega ljubljanskega podjetja, sem se odločil za zasebno pot.

Si se v letih sodelovanja z Rusi naučil ruščine?

Ja, tekoče govorim rusko. Tečaja nisem obiskoval, ampak sem se naučil med delom. Tudi berem brez težav, le s pisanjem gre malce bolj počasi, saj ruščina ni enostaven jezik. Če je kaj bolj zahtevnega, sicer vzamem prevajalca, preko mailov pa poslujem brez posebnih težav, če je potrebno, si kdaj pomagam tudi z Googlom ... (smeh)

Kdaj je dozorela ideja, da bi uredil dejavnost v nekdanji stavbi Alpine?

Dnevno sem se vozil mimo in videl, kako stavba propada. Načrtoval sem, da bi halo postavil blizu domače hiše v Dolu, kjer sem že naredil tudi izkop. Ampak tam bi imeli nekaj logističnih težav, saj je lokacija izven vasi, takrat tudi ni bilo še vodovoda, poleg tega bi imeli težave s premajhno električno napetostjo. Dogovarjali smo se sicer za postavitev transformatorske postaje, ki pa bi bila hitro premajhna ob širitvi proizvodnje. Takrat nisem niti vedel, kdo je lastnik nekdanje Alpine in dobil sem informacijo,

Povsem na svoje sem šel po sili razmer, kajti če bi Eurovek, ki je bil pod okriljem družbe Knauf Insulation, še delal, bi zagotovo ostal tam, saj sem bil s službo zadovoljen.

Pa je bil vseeno svojevrsten šok, ko si ostal brez redne službe?

Niti ne, saj sem že kot pavšalni obrtnik odhajal v Rusijo, kjer sem ohranil stike. V Euroveku sem bil namreč vodja montaž

V NEKDANJI PROIZVODNI HALI JE BIL NEKOČ PARKET, KI PA SO GA ZA POTREBE DEJAVNOSTI ODSTRANILI. DODATNO SO UTRDILI TLA POD STROJI.

da je to nepremičninsko podjetje Finfloor iz Rožne doline, katere lastnike je Italijan Valentino Cossutta. Oglasil sem se pri njih, toda ko mi je prokuristka podjetja povedala, da za stavbo želijo ogromno vsoto denarja, sem se obrnil in si mislil: »Vi imejte Alpino, jaz bom pa za precej manj denarja sezidal novo tovarno.« Po enem letu, ko smo imeli vedno več dela in ko je bila naša novogradnja še vedno v fazi načrtovanja, me je ideja, da bi dobil Alpino, še vedno precej vznemirjala. Zato sem se še enkrat pozanimal in takrat mi je prokuristka rekla, da bi bilo najbolje, če bi se dobil z lastnikom. Po sestanku z njim smo opravili cenitev, nekaj malega sva se še pogajala, a se vendarle sorazmerno hitro dogovorila. Moram reči, da je pošten človek.

Kakšna dejavnost se je tu dogajala od odhoda Alpine s Cola do tvojega prevzema?

Vem, da je bilo tu najprej podjetje Aforma, pozneje je imelo stavbo v najemu podjetje Excel International, vendar pa je bila v hali predvsem navlaka, nekaj omar in črvihih desk. Stavba je bila precej zanemarjena, okolica se je že zaraščala, tako da smo imeli tudi s tem precej dela. Halo smo najprej očistili, obenem smo morali pobrati ven parket, saj nanj nismo mogli postaviti težkih strojev, pa tudi sicer kovinarske dejavnosti ni moč izvajati na lesenem podu.

Kako dolga je bila pot od ideje do njene uresničitve? Ste doma veliko tehtali pozitivne in negativne vidike odločitve?

Niti nismo kaj dosti premlevali vsega skupaj. Pravzaprav sem se bolj sam odločil za ta projekt, nenazadnje tudi zaradi tega, ker nisem želel, da bi se razvedelo, kaj nameravam. Nisem se želel izpostavljati z idejo, da bom kupil Alpino, da se ne bi potem kaj zalomilo in bi ljudje rekli, da sem se brez potrebe hvalil. Dokler nisem imel vseh papirjev, tega ni vedel nihče.

Se je morda še kdo zanimal za nakup?

Takrat nisem imel nobene takšne informacije, pozneje pa sem slišal nekaj govoric, da so bile podobne ideje. Nisem se želel izpostavljati tudi zaradi tega, da mi ne bi kdo po nepotrebnem nagajal.

Je bilo pri tem veliko birokratskih in drugih ovir?

Ne. Z lastnikom sem vse uredil zelo hitro, prepis je potekal brez težav. Nekaj smo jih imeli z denarjem, saj ga nismo imeli dovolj. Pozanimali smo se na banki, kjer pa so postavili takšne pogoje, da sem skoraj obupal. Nazadnje me je kreditiral kar lastnik, ki sem mu dal najprej del dogovorjenega zneska, pozneje pa še dva obroka. Zelo mi

»VEDNO SEM SI ŽELEL DELATI V KOVINARSKI INDUSTRIJI.«

je šel na roko.

On torej ni imel nobene ideje, kaj bi lahko naredil z opuščeno stavbo?

Najprej mi je sicer predlagal, naj jo vzamem v najem, ampak s tem se nisem strinjal. Pred tem sem bil namreč nekaj časa najemnik v prostorih bivše Lipe v Ajdovščini in videl, kaj to pomeni, saj vse, kar vložiš v infrastrukturo, pripada lastniku. Vedel sem, da bom moral tudi na Colu vložiti kar nekaj sredstev in dela, če bom želel pognati proizvodnjo in rekel sem si, da bom to naredil le, če bom lastnik, sicer pa ne. Ko sem mu predstavil svoj pogled na to, se je strinjal in objekt prodal.

Pa je bilo veliko dela, da ste objekt nazadnje uredili za vašo dejavnost?

Nekaj mesecev smo kar trdo delali, da

smo ga uredili. Tudi nekaj denarja je šlo v ta namen.

Nekoč je v colski Alpini v eni izmeni delalo okrog sto delavcev in objekt je precej velik, z velikimi garderobami, pisarnami, kuhinjo, jedilnico. Ste te prostore preuredili, predelali?

Nadstropja ne uporabljamo, nenazadnje je tudi povsem zanemarjeno in neurejeno. Zaenkrat nimam potreb, da ga uredimo, saj imamo v pritličju vse, kar potrebujemo, tudi več kot dovolj pisarn. Nekaj idej sicer imamo tudi za ureditev nadstropja, ampak niso še dozorele.

Si razmišljal, da bi ga ponudil podnajemniku?

Verjetno bi bilo s tem preveč logističnih težav. Nenazadnje bi morali tudi nekaj vložiti

VDM SO VALTER TER SINOVA MITJA IN DARKO.

TOVARNIŠKI OBJEKT NA OBROBJU VASI

v obnovo in vprašanje, koliko bi dobili z najemnino. Bomo raje počakali na kakšno našo idejo.

So pa krajani opazili, da pridno urejate okolico tovarne.

Saj je bilo nujno, ker je bila zelo zapuščena. To smo morali najprej narediti, kajti nismo si mogli zamisliti, da bi v takšen okolju začeli s proizvodnjo. Nekaj načrtov imamo še, saj želimo položiti asfalt na zahodni strani, velik zalogaj pa bo tudi ureditev kamnitega zidu.

Kakšni so še tvoji načrti z objektom, ga želiš še kaj preurejati, morda kaj dodati? Je potreben kakšne večje sanacije, glede na to, da je bil zgrajen leta 1982?

Nekoč je tu res delalo veliko delavk, trenutno nas je sedem zaposlenih, vseh skupaj pa dvanajst, ampak imamo drugo dejavnost, velike stroje, zaloge materiala ter izdelkov in stavba postaja že premajhna, tako da bo morda kmalu potrebna širitve.

VEČ LET JE ALPINA, NEKOČ COLSKI PONOS IN KRUH ZA MNOGE DRUŽINE, PROPADALA.

Ena od pomanjkljivosti je tudi višina delovne hale.

Smo pa že preuredili sanitarije, nekdanje garderobe pa smo predelali v pisarniške prostore, imamo tudi majhno kuhinjo.

Kaj je vaša glavna dejavnost, koliko ljudi zaposlujete, s kom poslujete?

Na kratko: strojogradnja. Po naročilu stružimo, rezkamo, varimo, ukrivljamo, skratka: splošno kovinarstvo.

Se pravi, nekdo pride in naroči nek izdelek in vi ga naredite.

Tako nekako, res pa je, da največ delamo po načrtih naročnikov. Svojega razvoja nimamo, za večje stvari najamemo zunanje sodelavce, sami se lotimo le raznih nadgradenj traktorjev in gozdarskih strojev. Več ali manj poslujemo s stalnimi naročniki. Ni jih veliko, so pa stalni in zanesljivi.

Ne izdelujete torej izdelkov, s katerimi bi šli na trg?

Ne, s tem se ne ukvarjamo. Zaenkrat imamo preveč drugih naročil, poleg tega imamo premajhne zmogljivosti, da bi se lotili tovrstnega poslovanja. Poleg tega imamo tudi premalo ljudi z ustreznimi kvalifikacijami; preprosto jih ne dobimo, jih ni.

Mladih torej ta poklic očitno ne zanima več?

Ne vem, kaj je vzrok. Verjetno gredo vsi najprej v šole oziroma v druge smeri. Enega imamo, ki pa prihaja k nam kot študent, saj se je odločil, da bo nadaljeval s šolanjem. Je zelo priden in zagnan, pri nas je bil na praksi in ga bomo tudi zaposlili, če bo želel. Lani sem imel razpis za poslovalnico na Gorenjskem, kjer opravljamo vzdrževanje. Vzeli smo enega fanta, s katerim pa nismo bili zadovoljni, tako da sedaj kombiniramo z ljudmi, ki jih imamo na Colu.

So morda vzrok premajhne plače in preveč težko in tudi umazano delo, da je težko dobiti delavce?

V primerjavi s sorodnimi podjetji sem prepričan, da naši delavci nimajo slabih plač. Enostavno je zmanjkalo ljudi s takšnimi znanji. Edina rešitev je, da nekoga »ukradeš« drugemu podjetju kar mnogi počnejo, tudi nam. Izvejo, da je dober, pokličejo in ga pridobijo s tem, da mu ponudijo nekaj več.

Tudi na Colu ni zanimanja za to delo?

Očitno ne, ni zanimanja za zaposlitev.

Morda manjkajo na Colu stanovanja, kjer bi nastanili delavce od drugod, če jih doma ne dobite?

Morda pa res ...

Kakšna je sicer strategija zaposlovanja, koliko ljudi bi lahko nekoč delalo v tvojem podjetju?

V glavnem potrebujemo kovinarske profile. Če se bomo širili, bomo potrebovali tudi kakšno tajnico. Zaenkrat je v veliko pomoč hčerka Vanja, ki pa nima prav veliko veselja pri tem, bolj jo zanima delo v povezavi s študijem na Biotehniški fakulteti. Če bomo začeli z lastnim projektiranjem, nam bo prav prišel tudi kakšen strojni inženir, najbolj pa potrebujemo varilce, ključavničarje in strojne mehanike.

Nekvalificirani delavci pri vas ne pridejo v poštev?

Ne, ker naše delo zahteva ustrezno obrtno znanje.

Vaša obrt je nemoteča za okolico, kajne?

Včasih tudi zunaj tolčemo s kakšnim večjim kladivom in takrat je nekaj hrupa. Ni pa nobenih izpustov, saj imamo vse stroje opremljene po standardih.

Zdi se, da Col nudi vse potrebno za

takšno dejavnost, kot je tvoja: ugodne cestne povezave, hiter internet, pošta, vodovod ... Ali tudi kaj pogrešaš?

Delavce ... (smeh) Drugo imamo vse, blizu ceste smo, pluzenje snega je dobro organizirano ...

Kaj bi kot colski podjetnik svetoval tistim, ki imajo vzvode odločanja na lokalni ravni, kaj bi morale biti na Colu prioritete naloge: urejanje lokalnih cest, večja skrb za ekologijo, več možnosti za preživljanje prostega časa, aktivnejše društveno in športno življenje?

Družba se spreminja in se seli v virtualni

svet, vedno več smo za računalniki. Ne vem ...

Te zanima aktivnejša vloga v krajevni skupnosti, kakšnem društvu ali ti podjetje vzame tudi večino prostega časa?

Sem lovec, ampak bolj slab, saj nimam časa, da bi hodil na lov. Ko pa sem prost, si privoščim nekaj počitka. V podjetje sem vpet tako rekoč štiriindvajset ur na dan, sedem dni v tednu. Velikokrat tudi ob nedeljah odgovarjam na telefonske klice oziroma na elektronsko pošto. Poleg tega bomo v kratkem v Škofji Loki podpisali pogodbo, ki nas bo zavezovala k takojšnji odzivnosti. Ko

nas bodo poklicali, bomo morali biti v dveh urah tam, če bo sneg, bomo morali vzeti v zakup tudi pluzenje. S podpisom pogodbe se bomo k temu zavezali, vsako odstopanje bo pomenilo odbitke.

Če bi bil še enkrat na pragu poklicne odločitve, bi se odločil podobno?

Mislil, da bi se še enkrat odločil podobno, le da bi osnovni poklicni izobrazbi dodal študij in postal inženir oziroma strojni konstruktor. Bi pa ostal v tej dejavnosti, drugje se ne vidim.

Robert Čuk, evropski in državni prvak v gozdarskih spretnostih

Najdebelejše drevo je imelo 22 kubikov

Robert Čuk iz Hrušice pri Podkraju je po poklicu gozdar. Nadaljuje z družinsko tradicijo, saj sta se z delom v gozdu preživljala tudi njegov oče in stari oče. Robert je veselje do tega poklica nadgradil, saj je postal gozdarski inštruktor, na tečajih veliko pozornost posveča varnemu delu v gozdu. Že vrsto let pa se ukvarja tudi s tekmovanjem v gozdarskih spretnostih in letošnje leto je bilo eno uspešnejših, saj je avgusta v Belgiji postal evropski prvak, septembra pa na Kopah ponovno tudi najboljši v Sloveniji.

Je letošnje leto tekmovalno eno najuspešnejših?

Lahko rečem, da ja. Sicer se nisem udeležil vseh tekem, sem bil pa na najpomembnejših. Na evropskem prvenstvu v Belgiji sem postal prvak, osvojili smo tudi ekipno zlato. Oktobra sem na Kopah postal še državni prvak, tam so bile obenem tudi kvalifikacije za prihodnje svetovno prvenstvo, ki bo na Norveškem. Skratka, super sezona, s katero sem zadovoljen.

Bi lahko rekli, da ste slovenski gozdarji v tekmovalnem smislu velesila?

Lahko bi rekel, da smo. Res smo dobri. Eden od pogojev za to je, da se dobro razumemo in delujemo kot ekipa. Poznamo drug drugega, vemo, kdaj se lahko tudi pošalimo na račun koga izmed nas in tudi to pomaga k boljšemu rezultatu. Na tak način smo delovali tudi v Belgiji, kjer smo znali poskrbeti za primerno vzdušje. Seveda pa je vsaka tekma zelo zahtevna, zame osebno

je posebej težka predvsem tekma, ki poteka pred domačimi gledalci, ko me spremljajo tudi sorodniki, kar je svojevrsten pritisk.

Koliko časa si že tekmovallec?

Nekateri pravijo, da nam ni težko tekmovali, ko pa smo vsak dan z žago v rokah v gozdu. Naše delo ima res veliko stičnih točk s tekmovanji, ampak je premalo, naše discipline zahtevajo tudi trening. Naj povem, da sem na prvi tekmi nastopil že leta 1988, ko sem obiskoval gozdarsko šolo v Postojni. Takrat je tam potekalo republiško prvenstvo, ki je bilo nato organizirano še naslednje leto, potem pa je nastal premor, ki je trajal vse do leta 1998. V tem času smo se udeležili nekaterih tekem v Italiji, kamor so nas povabili, potem pa so se začela prva državna prvenstva v samostojni Sloveniji. Zaradi nekkih čudnih pravil se sprva nisem uvrščal v ekipo, od leta 2000 pa sem ves čas zraven, tako da je za menoj res dolga kariera. Bil sem na mnogih tekmah. Za še več nastopov oziroma odzivov na povabila, ki nam jih pošiljajo z vseh koncev, bi potrebovali sponzorje, saj potovanja, še posebej na sever Evrope, niso poceni. Prepoznavnost se širi tudi izven Slovenije. Poznajo me v Avstriji, prijatelji smo z italijanskimi, francoskimi in švicarskimi tekmovalci ter tudi z mnogimi v Skandinaviji, čeprav tam prihaja do menjave generacij. Morda se bo slišalo čudno, ampak zdi se, da smo še najmanj poznani prav doma, kajti mnogi sploh ne vedo, kakšna so tekmovanja

ROBERT ČUK: »DELO V GOZDU ME VESELI, V GOZDU SEM OD MLADIH NOG, TAM JE MOJ DRUGI DOM.«

UTRINKI S TEKMOVANJ

v gozdarskih spretnostih. Letošnje državno prvenstvu na Kopah je bilo sicer lepo organizirano, ampak sam bi raje videl, da bi potekalo v kakšnem urbanem okolju, da bi si ga lahko ogledalo več ljudi. Sedaj mi

mnogi rečejo, da si gozdarsko tekmovanje predstavljajo tako, da se zapodiš v gozd in čim hitreje podreš drevo in ga oklestiš, da tekmuje v tem, kdo podre več dreves ... (smeh) Naše tekmovanje je sestavljeno iz poligonskih disciplin, med katerimi so nekatere resda manj zanimive, je pa tudi več zelo atraktivnih.

In kako potekajo gozdarska tekmovanja?

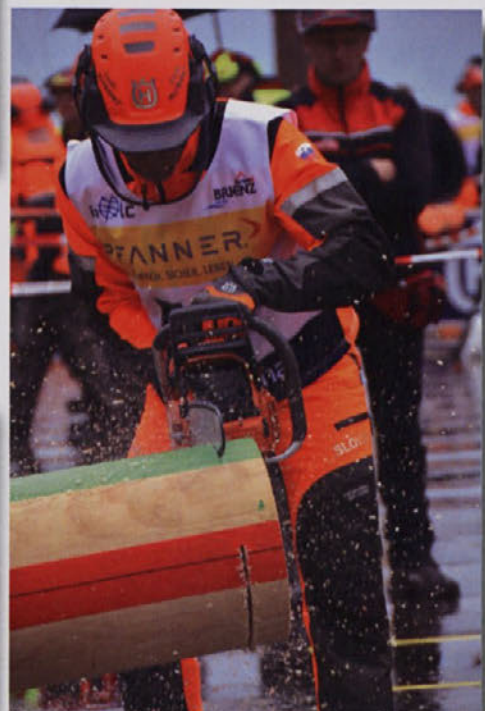
Imamo pet disciplin, na tekmah velja tudi utečeno zaporedje. Prva je menjava verige in obračanje letve na motorni žagi. Druga se imenuje kombiniran rez: dva hloda premera 35 centimetrov sta drug od drugega

oddaljena tri metre in pod naklonom sedem stopinj nagnjena navzgor oziroma navzdol. Tekmovalc mora iz spodnje in iz zgornje strani na obeh hloodih narediti rez, meri pa se natančnost, čas in odstopanje v stopinjah. Če se oba reza ujemata do milimetra natančno, dobi tekmovalc vse točke, sicer

sme z verigo dotakniti deske, ki je prekrita z žagovino. Če se je dotakne, pomeni, da je zadel v kamen in ne dobi točk. Četrta disciplina je podiranje drevesa, ki pa se na manjših tekmah izvaja s simulacijo. Na meter visokem deblu naredi tekmovalc zasek in podžagovanje, kot bi podiral pravo drevo. Vanj položijo laser in na tabli, ki je oddaljena petnajst metrov, potem sodniki odčitajo natančnost. Na svetovnih in evropskih prvenstvih se podira 20 metrov visok drog premera 38 centimetrov, ki mora pasti na količek. In še peta disciplina, to je je kleščenje, ki je tudi za gledalce najbolj zanimiva. Na deblu premera 14 centimetrov je v devetih »vencih« vstavljenih 30 količkov. Tudi tu gre za hitrost, ocenjuje se tudi kvaliteto oziroma natančnost reza in tudi tu odločajo milimetri. Vrhunski tekmovalci to disciplino naredimo tudi v dvanajstih

sledijo odbitki. Tretja disciplina je precizni rez, ki je podobna predhodni. Dva hloda sta na deski, ki predstavlja kamen, nad njo je tri centimetre žagovine. Tekmovalc mora čim hitreje odrezati kolut in se pri tem ne

30. dec. 2017

sekundah. Ta disciplina je najtežja in po navadi tudi odloči zmagovalca ali obrne vrstni red.

Je bilo tako tudi na letošnjem evropskem prvenstvu v Belgiji?

Res je. Do kleščenja sem bil drugi in z dobro predstavo in s šestnajstimi osvojenimi točkami sem nato s prvega mesta izrnil do tedaj vodilnega Norvežana, ki mu ta disciplina ni uspela tako kot meni.

Bi lahko rekli, da je prav kleščenje disciplina, ki jo lahko trenirate tudi med delom?

Če je primerna debelina vej, je to možno, še posebej če gre za ustrezno debelino vej in mehkejši les. Mislim pa, da je moč v gozdu trenirati predvsem delo z žago oziroma njeno pozicijo, za vse ostalo je treba imeti deblo z vstavljenimi količki.

Kot praviš, si že uvrščen tudi na prihodnje svetovno prvenstvo. Se ga boš udeležil?

V ekipi, ki jo za nastop na svetovnih prvenstvih sestavljajo trije člani in en mladinec, sem. Konkurenca je tam zelo huda in vsaj trideset tekmovalcev je sposobnih osvojiti naslov prvaka. Težko je reči, ali kdo prevladuje, ali je kakšna nacija uspešnejša. Vsekakor pa so ob tekmovalcih iz naše soseščine vrhunski tudi Nemci in pa seveda Skandinavci, prav tako Rusi in Estonci. Seveda smo v ožjem krogu favoritov tudi mi. Želim si, da bi se čim prej dobili in naredili načrt priprav. Marsikaj lahko naredim tudi sam doma čez zimo. Zelo si želim doseči še en dober izid na svetovnem prvenstvu, kjer sem bil leta 2004 že najboljši v menjavni verigi. Temu uspehu bi rad dodal še skupno zmago, tudi v ekipni tekmi.

Delo z motorno žago oziroma delo v gozdu je sicer nevarno opravilo. Sam

skrbiš tudi za izobraževanje. Se ljudje premalo posvečajo skrbi za varnost, ne uporabljajo dovolj zaščitnih sredstev?

Zadnje čase je veliko tečajev o varnem delu z motorno žago in udeležuje se jih veliko

ljudi, kar je zelo pohvalno. Res pa je, da se nekateri prijavijo zgolj zato, da dobijo potrdilo in na tečajih opazam, da nekateri niso dovolj zainteresirani, da bi se kaj naučili. Vsem dam jasno vedeti, da je delo gozdarja eden najbolj nevarnih poklicev na svetu in da smo, glede na statistične podatke, Slovenci med vodilnimi po nesrečah oziroma smrtnih žrtvah pri sečnji in spravilu lesa. Marsikdo si reče: »Kupim žago in grem v gozd, kaj se mi pa lahko zgodi?« Ampak v gozdu so številne pasti, dve drevesi nista enaki, delamo z živo naravo in res je potrebna previdnost. Tehnik podiranja dreves je več, predvsem pa moramo skrbno preučiti njegovo težišče ter smer podiranja in če tega nismo večji, hitro pride do neprijetnosti. Ko drevo začne padati, pada vedno hitreje in če nismo vsega predvideli in ne vemo niti, kam se bomo umaknili, nas lahko pokoplje. Tudi dobesedno.

Vedno poudarjam tudi pomembnost osebne varovalne opreme: imejmo vsaj protivrezne hlače, čelado in zaščitne čevlje ali vsaj dobre gozdarje. Tudi gozdarska jakna ni odveč, čeprav bo kdo rekel, da je v njej

vročje. Ampak žaga ima ostre zobe in če pride do poškodb, so neprijetne.

Bi nam lahko zaupal, koliko dreves si že podrl?

Ogromno. Štejem bolj v kubikih in lahko se pohvalim, da je imelo najdebelejše, ki sem ga podrl, 22 kubikov. To je bila jelka, ki je imela na panju skoraj dva metra, visoka pa je bila 50 metrov. Res ogromno drevo. Koliko sem jih podrl? Morda sto tisoč, ampak ne vem, moral bi se malce bolj poglobiti v računanje in v 29 let, ki sem jih preživel v tem poklicu.

Je še vedno tudi dovolj veselja za delo v gozdu?

Je, delo v gozdu me veseli in bom vztrajal. Včasih je lažje, včasih težje, ampak človek po navadi slabe stvari pozabi in se spomni samo prijetnih. V gozdu sem od mladih nog, gozd je moj drugi dom in ostal bom pri tem poklicu.

Se vas gozdarjev medvedi izogibajo, ker ste tako hrupni?

Ja in ne. Včasih pridejo kar blizu in nas pogledajo. Pred kratkim sem bil z očetom na Nanosu in ko sva malicala, se je na razdalji okrog petdeset metrov sprehodil mimo naju. Verjetno naju je zavohal in se je odmaknil. So pa medvedi zelo radovedne živali, ki pa se vendarle umaknejo še preden jih opazimo. Nevarni lahko postanejo le, če jih presenetimo ali pa če se nekako znajdemo med medvedko in mladičem.

Je pri delu v gozdu edina glasba zvok motorne žage?

Ne, v zaščitnih slušalkah imam tudi radio, ki ga po navadi naravnam na postajo z veliko glasbe.

Foto: Marta Krejan Čokl

Kristjan Bizjak, diplomirani zdravstvenik

Na intervenciji nas ne smejo premagati čustva

Kristjan je že petnajst let zaposlen v zdravstvu. Je tih in skromen fant, s katerim se po navadi srečamo takrat, ko imamo mi ali naši bližnji zdravstvene težave. Je namreč vodja zaposlenih za zdravstveno nego v Nujni medicinski pomoči ZD Ajdovščina.

Je bila odločitev, da boš delal v zdravstvu tvoja mladostna želja?

Želja, da bi delal to, kar delam danes, je bila prisotna že od otroštva dalje. Ampak željo, da bi bili reševalci, policisti, gasilci ima veliko

Prvi stik z zdravstvom je bil že mnogo prej. Bilo je še pred vstopom v šolo, ko sem zbolel in so me odpeljali k zdravniku. Še danes se spomnim vonja, ki je bil v tisti ambulanti, zdravnika, medicinske sestre ... Kot otrok

ki si jo zapomniš. Nanjo v času šolanja gledaš nekoliko drugače kot pozneje. Se je pa v mojih dosedanjih letih dela v tej službi nabralo kar nekaj manj prijetnih izkušenj, kot pa je bila tista obdukcija.

Kdaj si se odločil, da boš postal član ekipe NMP oziroma reševalec po domače?

Kot sem že povedal, je dokončna odločitev padla po zaključku gimnazije. Takrat sem se dokončno odločil, da hočem delati kot reševalec oziroma kot član ekipe nujne medicinske pomoči.

V ambulanti in na terenu so včasih tudi neprijetni dogodki, ko se ljudje soočijo s hudimi stvarmi in tudi s smrtjo. Se na to navadiš, postaneš na nek način imun?

Mislím, da se na to ne moreš navaditi. Na sami intervenciji ne sme biti prostora za čustva in pretirano empatijo. Po intervenciji, ko adrenalin popusti, pa pridejo za tabo tudi kakšni manj prijetni občutki. Vedno.

Je najtežji del tvojega poklica reševanje pri prometnih nesrečah? Greš potem s tistimi prizori tudi domov, te zbujajo ponoči ali se znaš po koncu službe odklopiti?

Vsaka intervencija je stres in pusti določene posledice, ki pa se jih moraš naučiti obvladovati in brisati iz spomina. Drugače ne gre in če se ne naučiš sprazniti glave, tega dela ne moreš opravljati. Najhuje je, ko gre za otroka ali pa človeka, ki ga poznaš. Potem so tu še svojci ... S sodelavci se po vsakem težkem dogodku pogovorimo o poteku intervencije in si na nek način

fantov v osnovni šoli, zato je mogoče sprva nisem jemal najbolj resno. V osnovni šoli mi je šlo dobro in skoraj logična izbira zame je bila gimnazija. Če pošteno povem, tudi sam pri 15-ih nisem bil najbolj prepričan, kaj bi rad bil. Kateri poklic bi opravljal za kakšen mesec mogoče še, ampak da bi neko stvar delal celo življenje ... Tako sem imel v gimnaziji štiri dodatna leta, da med drugim tudi malo razmišljam o svoji prihodnosti oz. o svojem poklicu. Bolj kot se je bližal konec gimnazije, bolj je ta želja, da bi bil nekoč reševalec, zorela v meni. Čeprav je po zaključku gimnazije nekaj časa kazalo, da se bo moja poklicna pot obrnila bolj v pedagoško smer, je na koncu le zmagala ta želja iz otroštva. Verjetno pa sem koga, ki me je poznal, z odločitvijo oz. s ciljem, da bi rad bil reševalec, tudi presenetil.

Se spomniš, da si se morda že kot otrok igral zdravnika?

Kar se spomnim, je bilo to samo enkrat. Bil je pust in s sosedom sva nekako prišla na idejo, da greva malo ošemljena po Hrastovi gorici. On je bil indijanec, jaz pa zdravnik. Ampak jaz sem bil zdravnik bolj zaradi tega, ker drugega nisem imel kaj obleči in je bilo obleči se v zdravnika zelo enostavno.

Prvi stiki z zdravstvom? Verjetno, ko si bil na praksi?

nisem nikoli rad obiskoval zdravnikov in še danes, če gre za moje zdravje, je enako.

Si morda kolebal, da bi naredil korak naprej in postal zdravnik?

Ne, nikoli. Edini poklic v zdravstvu, ki sem si ga želel opravljati, je ta, ki ga opravljam. Tudi v času šolanja in sedaj, po 15-ih letih dela v službi nujne medicinske pomoči, si nisem premislil.

Veliko zgodb kroži o tem, kako je, ko si prvič kot dijak ali študent prisoten na obdukciji. Tvoje izkušnje?

Sam sem bil pri obdukciji samo enkrat. Verjetno je to res ena posebna izkušnja,

olajšamo dušo. Na razpolago pa imamo tudi možnost pogovora s psihologom. Dela ne smeš nositi domov in potruditi se moraš, da tvoji bližnji zaradi tvoje službe ne trpijo.

Zase lahko rečem, da o svoji službi zelo, zelo redko sanjam in še takrat, ko se mi to zgodi, so sanje pozitivne oziroma lepe.

Je še vedno vsaka smrt, ki jo doživiš, dogodek, ki ostane? Je bila prva drugačna od druge, petdesete, stote ali pustijo podobne občutke?

Vsaka smrt je tragičen dogodek, saj je vendar smrt. Seveda pa ljudje drugače doživljamo smrt starejšega človeka v jeseni njegovega življenja kot pa nenadno smrt mladega človeka ali pa celo otroka.

Naletite kdaj reševalci tudi na nasprotovanje pacientov, svojcev, morda celo na grožnje, ko rešujete poškodovane ali bolne ljudi?

Nasprotovanja pacientov oziroma svojcev skorajda ni. Največkrat pride do tega, če je prisoten alkohol ali pa kakšne druge opojne substance. Ampak tudi takrat se z lepo besedo in pravim pristopom večinoma vse uredi in reši. Žal pa je groženj in izsiljevanja tako v ambulanti kot na terenu vedno več. Tudi v Ajdovščini in okolici so ljudje, ki mislijo, da bodo z ustrahovanjem in grožnjami dosegli tisto, kar jim po njihovem mnenju pripada. Seveda pa vsako, tako verbalno kot fizično nasilje, prijavimo policiji.

Je težko ohraniti mirne živce, ko gre za sekunde in ste reševalci sredi kaosa kakšne prometne ali delovne nesreče?

Mirnost in mirni živci pridejo z izkušnjami. Seveda moraš biti tudi samozavesten in zaupati v svoje znanje. Ti si pač tam, da nekemu pomagaš po svojih najboljših močeh in narediš optimalno vse, kar se v danem trenutku da narediti. V bistvu odklopiš vso okolico in si skoncentriran na svoje delo. Tako te tudi ne moti prisotnost ljudi, ki se po navadi na varni razdalji zberejo ob nesreči in komentirajo tvoje delo.

Je moč potegniti kakršnekoli vzporednice med službo reševalca v kraju, kot je Ajdovščina s prizori, ki jih vidimo v filmih in nadaljevanjih? Je resničnost zelo drugačna od fikcije?

Najprej moram reči, je služba NMP v Sloveniji organizirana drugače kot npr. v Ameriki, od koder prihaja največ filmov in nadaljevanj. Tako da tukaj težko potegnemo kakršnekoli vzporednice glede organiziranosti službe reševalcev pri nas in v Ameriki. Seveda pa mora televizija prikazovati stvari in prizore, ki gledalce zanimajo. Zaradi tega je največkrat vse skupaj napihnjeno, da le pritegne gledalca. Res pa je, da so bolezni in poškodbe po celem svetu enake, le razlog za nastanek je morda drugačen. Posledično pa je tudi oskrba poškodb in bolezni v resnici zelo podobna, če ne popolnoma enaka. V resničnem življenju tudi v Ameriki največkrat poškodovanec oziroma pacient ni oskrbljen na način, kot ga vidimo na televiziji. Postopki nujne medicinske pomoči ali pa prve pomoči so pri vseh filmih in nadaljevanjih zelo površno ali pa celo nepravilno prikazani, tako da gledanje televizije vsekakor ni dober način za učenje in obnavljanje znanja prve pomoči.

Kakšen zanimiv, vesel dogodek, anekdota iz službe ...

Vsekakor je v poklicu reševalca tudi ogromno lepih in pozitivnih stvari.

Bila je sobota popoldne. Dobili smo klic, da je gospa visoko noseča in da se popadki pojavljajo že zelo pogosto. Odšli smo do nje in res je bila blizu tega, da bo rodila. Z odhodom v porodnišnico je odlašala, saj je želela, da jo pelje mož, ki pa je bil tisti dan v službi, na telefon pa ga ni mogla dobiti. Ker smo ocenili, da smo lahko v porodnišnici še prej, kot bo rodila, smo jo tja tudi odpeljali. Med prevozom je bilo vse v redu, le popadki so bili vedno pogostejši. K sreči smo prišli v porodnišnico dovolj zgodaj, da je gospa rodila tam. Ali je bil mož ob porodu zraven ali

ne, nismo izvedeli. Zanimivo v vsej zgodbi pa je ime fantka, ki se je rodil. Po naključju ali pa tudi ne, mu je ime enako kot meni.

Obstaja stereotip o zdravstvenih delavcih, ki pravi, da znajo pomagati vsem, da pa so najslabši, ko je treba kaj ukreniti pri sebi oziroma postaviti diagnozo najbližjim. Drži?

Verjetno ta stereotip drži za veliko zdravstvenih delavcev, med drugim tudi zame. Saj ni težava v tem, da zdravstveni delavci ne bi znali pomagati sebi in svojim najbližjim, ampak v tem, ker se po navadi v takih primerih spomnimo na najhujše možnosti in najprej pomislimo na najslabše.

Kaj bi sam najprej spremenil v zdravstvu, če bi imel to moč?

Verjetno nič, ker se očitno v slovenskem zdravstvu ne da nič spremeniti. Če se spomnite, koliko pompa je bilo jeseni 2015 glede reorganizacije službe NMP v Sloveniji in kako so takrat vsi (še najbolj pa politiki) vse vedeli glede dela ekip NMP, potem vam je jasno vse.

Na Colu imamo defibrilator, ki na srečo še ni bil uporabljen. Ali meniš, da smo dovolj usposobljeni, bi ga znali uporabiti?

Avtomatski defibrilator je naprava, ki jo lahko uporablja vsak. Uporaba je popolnoma varna in enostavna, saj le sledimo glasovnim navodilom, ki nam jih daje aparat. Tudi škoditi bolniku z uporabo avtomatskega defibrilatorja ne moremo, saj se električni šok sproži le, če je to potrebno. Res pa je, da je samo uporaba defibrilatorja brez stisov prsnega koša in umetnega dihanja neučinkovita. Sam po sebi avtomatski defibrilator ne rešuje življenj!

Bi želel, da gredo otroci po tvojih stopinjah?

Da bi hčerke opravljale točno takšno delo, kot ga opravljam sam, jim verjetno ne bi svetoval. Če jih danes vprašam, kaj bodo počele, ko bodo velike, bomo imeli v družini pediatrijo, veterinariko in fizioterapevko. Verjetno pa bodo želje že jutri popolnoma drugačne.

Utrinek iz zgodovine naših krajev

Je bitka pri Frigidu potekala pod Colom?

V bitki pri Frigidu, ki je potekala 5. in 6. septembra 394, najverjetneje v Zgornji Vipavski dolini, sta se spopadli vojski zahodnega cesarja Teodozija in vzhodnega nelegalnega cesarja Evgenija. V preteklosti smo tudi na straneh Colskih časnikov pisali o tem dogodku, tokrat dodajamo še eno zanimivo razpravo na to temo.

Po koncu državljanske vojne proti prejšnjemu uzurpatorju (kdor si nezakonito prilasti oblast, op. a) Magnu Maksimu in po njegovi smrti leta 388 je cesar Teodozij prepustil mladoletnemu Valentinijanu II. vlado nad osrednjim in zahodnim delom cesarstva. Za varuha mladega cesarja je Teodozij postavil izkušenega generala Arbogasta, sam pa se je poročil z Valentinijanovo sestro Gallo. Cesarja Valentinijana II. so leta 392 našli mrtvega; morda je bil umorjen ali pa je storil samomor, vsekakor pa je bil v zadevo vpleten njegov varuh Arbogast. Po treh mesecih je Arbogast v cesarja povzdignil Evgenija – uradnika iz svojih vrst. Teodozij je po smrti svoje žene Galle leta 394 z vojaško ekspedicijo iz Konstantinopla krenil proti zahodu, da bi uredil tamkajšnje razmere.

Vojski obeh cesarjev sta se spopadli septembra 394 v bitki pri Frigidu. Čeprav od bitke mineva več kot 1600 let, si zgodovinarji glede njene lokacije niso enotni. Najbolj uveljavljena domneva, stara že več kot stoletje, je, da se je bitka odvijala nekje med Dupljami in Zemonom. Nekateri bitko postavljajo nekam k Hublju, ena od manj verjetnih teorij pa jo postavlja nekam v Posočje. Teorija Andreja Štekarja iz leta 2013 pa postavlja bitko prav pod naš kraj, nekam na pobočje med Colom in Sanaborom.

Leta 2013 je v reviji *Annales: anali za istrske in mediteranske študije* (Series historia et sociologia) izšel članek Andreja Štekarja z naslovom *Poskus lociranja bitke pri Frigidu leta 394 na območju med Sanaborjem in Colom*, v katerem avtor poleg opisa in raziskav bitke odpira slabše raziskana strateška in vojaška vprašanja bitke ter analizira teren med Colom in Sanaborom in poda dve možni lokaciji poteka bitke na tem območju. V *Vipavskem glasu* iz junija 2014 je isti avtor napisal tudi nadaljevanje zgornjega članka, ki nosi naslov *Nekaj novih dognanj o lociranju bitke pri Frigidu*, kjer piše o arheoloških najdbah, ki bi morda lahko bile povezane z bitko. Oba članka sta v celoti dostopna tudi na internetu.

Glavna tema tega članka bo predstavitev Štekarjevih ugotovitev, ki bi lahko bitko

postavljale pod Col in so za zgodovino našega kraja zelo zanimive.

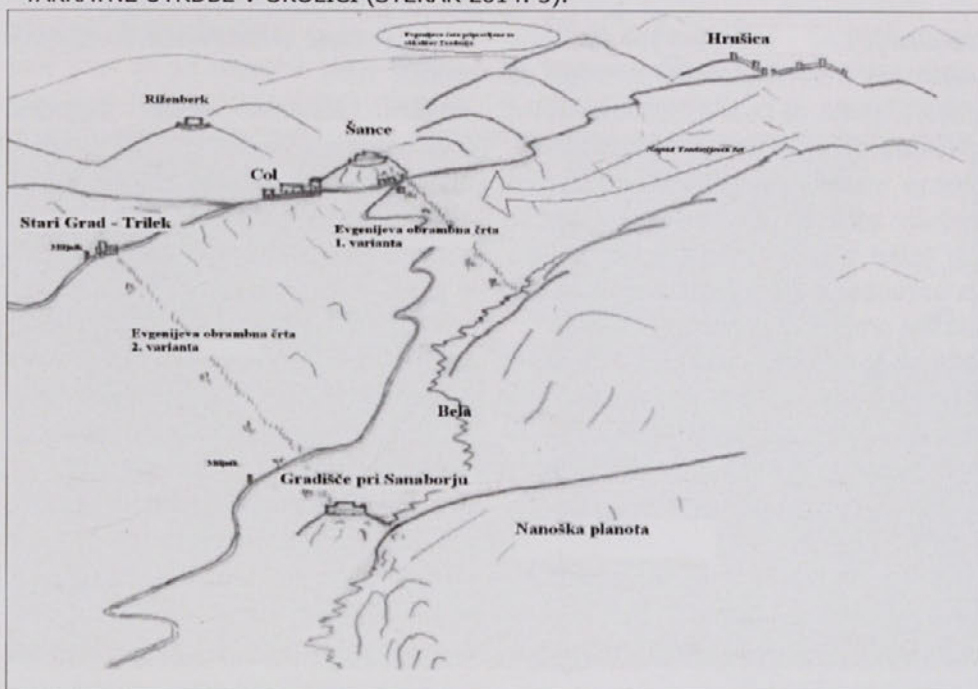
RAZLOGI ZA POSTAVITEV BITKE PRI FRIGIDU MED COL IN SANABOR

Vojski, ki sta se spopadli, naj bi po sodobnejših ocenah šteli vsaka okrog 20.000 vojakov. Teodozijeva vojska naj bi bila večja in je morda štela od 15.000 do 20.000 mož, Evgenijeva pa od 10.000 do 15.000 mož. Če bi bojna linija Evgenijeve vojske potekala po danes uveljavljeni liniji od Dupelj mimo Vrhpolja do Zemona, bi bilo za obvladovanje take bojne črte potrebnih izredno veliko vojakov. Tam, kjer se dolina Bele od Cola proti Vrhpolju že razširi, pobočja Kovka pa so položnejša, tudi ni primeren kraj, kjer bi Evgenij pričakal Teodozija, saj bi se tu kljub strmemu terenu Teodozijeva vojska že lahko razporedila v bojne vrste. Arbogast, glavni poveljnik Evgenijeve vojske, je bil izkušen poveljnik, ki je imel čas, da se dobro pripravi na Teodozijev prihod. Če bi njegovo vojsko pričakal v utrdbi Ad Pirum (v Hrušici), bi se ta lahko v vsakem primeru umaknila na primer v Emono (Ljubljano) in se tam okrepila. Teodozijeva vojska je nameraval uničiti na terenu, kjer bi lahko zmagal tudi

z manjšim številom mož in bil v taktično boljšem položaju. Arbogast je gotovo vedel, da ima Teodozij močno gotsko konjenico, ki na strmem terenu ne bi bila učinkovita. Če bi Evgenij Teodozija pričakal pred Castro (Ajdovščino), bi se zaradi ravnega terena nasprotna vojska lahko razporejala po lastnih željah, kar za Evgenijevo vojsko ne bi bilo ugodno.

Arbogast naj bi Teodozijevi vojski postavil zasedo in prav teren med Vrhpoljami in Hrušico bi bil za to najprimernejši. Tod je čez Col in mogoče tudi skozi Sanabor (v obeh krajih je bil najden rimski miljniki) peljala glavna rimska cesta med Akvilejo (Oglejem) in Emono (Ljubljano), ki je bila zgrajena v 1. stol. n. št. Prednje straže Teodozijske vojske, ki je prihajala z vzhoda, so zavzele utrdbo v Hrušici, nakar se je armada začela spuščati v dolino. O samem poteku bitke se poročila antičnih avtorjev v večjih ali manjših podrobnostih med seboj sicer razlikujejo. Če je Evgenij svojo vojsko razporedil na terenu med Colom in Sanaborom z namenom otežiti Teodoziju razporeditev njegove vojske, mu je to uspelo, saj naj bi pri poskusu preboja Evgenijeve bojne linije prvi dan ali vsaj v prvem delu bitke padlo kar 10.000 Gotov – Teodozijevih federatov. Teodozij je svojim

POGLED NA OBMOČJE, KJER NAJ BI POTEKALA BITKA. PRIKAZANI STA OBE DOMNEVNI EVGENIJEVI OBRAMBNI LINIJI IN NAPAD TEODOZIJEVIH ČET. PRIKAZANE SO TUDI TAKRATNE UTRDBE V OKOLICI (ŠTEKAR 2014: 3).

federatom skušal pomagati, vendar je bilo to zaradi ozkih poti in težkega oskrbovanja vojske nemogoče. V drugem delu bitke Teodozijevo vojska iz istih razlogov ni mogla razviti pravega bojnega reda, zato se je znašla na robu poraza. Evgenijeva zaseda, ki bi bila tako najbolj učinkovita prav na pobočju med Colom in Sanaborom, je uspela.

Pesnik Claudianus je v svojem opisu bitke omenil, da naj bi bila reka Frigidus amnis, kar lahko poleg velike vodnate reke (veletoka) pomeni tudi gorski hudournik, kar bi bolj ustrezalo reki Beli kot pa Vipavi ali Hublji. Pesnik piše tudi, da je tok reke zaradi kupov trupel zastal, kar bi bilo v primeru reke Bele, ki je manjša od Vipave in Hublje, mogoče. Toda ta trditev je verjetno le sad pesniške fantazije.

V prid poteku bitke med Colom in Sanaborom govori poročilo zgodovinarja Rufina, ki piše, da je Evgenijeva vojska pričakala Teodozijevo ob vznožju gore, silovit spopad pa se je nato vnel v globokih dolinah (v množini, op. a.). Tak opis bi terenu na tem območju povsem ustrezal. Ker je dolina Bele ozka, s Cola res izgleda dokaj globoka. Teodozijevo vojska naj se ne bi mogla razporediti zaradi ozkih poti, kar ustreza dolini Bele. Z množinskim izrazom »v dolinah« (v latinščini ni dvojine) bi avtor lahko sporočal, da je spopad najprej potekal v dolini Bele, zatem pa še v Vipavski dolini. Rufinovo poročilo o bitki velja za eno pomembnejših in zanesljivejših, saj je zgodovinar morda celo obiskal kraj bitke.

MOGOČI LOKACIJI EVGENIJEVE OBRAMBNE LINIJE

Prva lokacija, kjer bi lahko stala Evgenijeva obrambna linija, ki jo predlaga avtor, bi lahko potekala na območju Orešja. Razlog za to so skoraj navpične stene in težko prehodna pobočja Višenjskega in Korenovega vrha, proti Sanaboru pa je teren precej strm. Na takem terenu bi se Teodozijevo vojska težko razporejala, če bi se spustila v dolino, bi jo lahko zadržali, zaradi terena bi bila konjenica tu neučinkovita. Dolžina obrambne linije bi bila dolga približno kilometer, kar pomeni približno 1000 vojakov v eni vrsti tesno drug ob drugem. Če računamo, da je imel Evgenij 15.000 mož, bi to pomenilo osem vrst vojakov (8000 mož), kar je zelo močna obramba. Na levem in desnem krilu bi bilo skupno potrebnih še 3000 mož. 1000 vojakov bi uporabili za rezervo, kar je bilo v rimski vojski običajno. Skupina, ki naj bi Teodozija napadla v hrbet (v nadaljevanju),

bi lahko štela 4000 mož. Skupno število vojakov bi tako znašalo do 16.000. Druga obrambna linija bi lahko bila nekoliko širša in bi potekala od hriba Leskovec (nad Sanaborom), mimo reke Bele in cerkve sv. Danijela, nakar bi se dvignila do gradu Trillek in se zaključila v stenah nad gradom ali v strminah Kovka. Teodozijevo vojska bi tudi tu imela težave z razporeditvijo; če bi se njegova vojska spustila v dolino, bi jo obkolile Evgenijeve enote, utrjene na Gradišču, Leskovcu in Brašljevcu, od tu bi nasprotna stran imela tudi popoln pregled nad bojiščem. Ta obrambna linija je daljša od prve, vendar je območje od sv. Danijela proti Nanosu skalnato in zelo težko prehodno, zato bi bilo tu potrebnih manj vojakov. Na pobočju med Sanaborom in Trillekom pa bi bila lahko razporeditev vojakov podobna razporeditvi prve linije. Če je Teodozijevo vojska trčila v katero od zgoraj omenjenih obrambnih linij, bi jo zaradi strmih sten nad cesto in zaradi težko prehodnega pobočja Nanosa nad reko Belo zelo težko zaobšla. Teodozijevo vojska bi bila tu resnično ujeta, zaradi otežene razporeditve čet pa bi bila v slabšem položaju in imela velike izgube – kar se je tudi zgodilo. Da sta obe možni liniji strateško pomembni kaže tudi to, da je bila na Šancah (pri električnem stolpu v Žerivšah, op. a.) nekoč rimska utrdba, ki je najbrž nadzorovala cesto in bi jo Evgenij lahko imel za svoj tabor. Na območju druge linije je bilo nekoč za sv. Danijelom antično gradišče, v času 1. svetovne vojne pa so bile od Nanosa do grebena nad Trillekom zgrajene utrdbe, kar kaže na strateško pomembnost tega območja. Nekje v okoliških hribih je s svojim delom vojske čakal skrit Evgenijev general Arbition, ki bi moral Teodozijevo vojsko napasti v hrbet v njenih najtežjih trenutkih. Če bi se to zgodilo, bi bila Teodozijevo vojska

gotovo poražena in uničena, a Arbition je s svojo enoto izdal Evgenija in prestopil na Teodozijevo stran. Tako je Teodozijevo vojska dobila nove vojake in nov bojni zagon, Evgenijevi vojski pa je zaradi Arbitionove izdaje in samomora njihovega pogankega verskega vodje močno padla morala, svoje naj bi dodala še burja, ki jim je vračala lastne izstrelke, obračala ščite in pihala prah v obraz. Evgenijeva vojska je bila prepričana, da bog z burjo pomaga Teodoziju. S pomočjo burje je Teodozijevo armada prebila Evgenijeve vrste in zmagala. Evgenija so vojaki usmrtili, Arbogast pa je storil samomor.

KAJ GOVORI ARHEOLOGIJA

Padle z obeh strani je bilo treba pokopati, pokopališče bi bilo potrebno iskati na območju bitke, saj bi veliko množico mrtvih (najverjetneje okrog 20.000) težko prepeljali nekam daleč. Ker je pobočje med Colom in Sanaborom prestrmo, bi pokopališče lahko iskali v dolini Bele, najverjetneje pri Sanaboru ali celo okrog cerkve sv. Danijela, ki je po izročilu zelo stara. Velik del padlih vojakov je bilo kristjanov in so bili pokopani na krščanski način – tako bi tu lahko nastalo prvo krščansko pokopališče daleč naokrog, kamor naj bi po izročilu hodili pokopavat zgodnji kristjani iz Zahodne Vipavske doline, da so se izognili poganom v Ajdovščini. Na območju Vrhpolja in Zemona niso doslej (niti ob gradnji avtoceste) našli še nobenih najdb ali utrdb, ki bi jih lahko povezovali z bitko. Da so v naših krajih v antiki potekale vojaške operacije, kaže svinčen izstrelek za pračo iz Sanabora, ki pa je zgodnejši od bitke pri Frigidu. Pri Korenu v Orešju je bila najdena hiposandala – zaščitno konjsko obuvalo, ki je ščitilo konjsko kopito pred tribusi, koničastimi žebli zvezdaste oblike, ki so v rimskih časih služili ko nekakšne

LOKACIJI DOMNEVNIH EVGENIJEVIH OBRAMBNIH LINIJ IN SMER TEODOZIJEVEGA NAPADA, PRIKAZANI NA ZEMLJEVIDU (ŠTEKAR 2013: 8).

mine. Hiposandale so pogosto najdene skupaj z najdbami, povezanimi z vojaškimi operacijami. Pred več kot stoletjem so na Šancah (kjer je bila rimska utrdba) in v Orešju našli podkve, osti sulic, črepinje žar, ostanke kosti, oglje, sabljo, močan nož, kovance. Vse te najdbe lahko kažejo na neko vojaško dogajanje in na grobišče v tem prostoru.

ZGODBA, VREDNA RAZMISLEKA

Ne zgodovina ne arheologija nam zaenkrat še ne moreta razkriti prave lokacije bitke. Kar se tiče strateških razlogov in arheoloških najdb, pa se lokacija bitke pri Frigidu med Colom in Sanaborom ne zdi prav nič manj verjetna od uveljavljene lokacije pri Zemonu. Dr. Rajko Bratož, profesor zgodovine na Filozofski fakulteti v Ljubljani, avtor pomembnega dela o bitki pri Frigidu, pravi, da je lociranje bitke pod Colom vredno razmisleka. Poskus lociranja spopada pod Col bistvenih trditev o bitki ne spreminja, le natančneje poskusi določiti njeno lokacijo. Arheološke najdbe iz okolice Cola so premalo raziskane, da bi jih lahko zanesljivo povezali z bitko in časom, v katerem je ta potekala, vsekakor pa skupaj z antičnimi in novejšimi utrdami na našem območju kažejo na strateško pomembnost naših krajev.

Danijel Bajc

BITKA PRI FRIGIDU, KOT JO JE UPODOBIL VALVASOR. V OZADJU TEODOZIJ MOLI NA VISOKI SKALI, UPODOBLJEN JE TUDI VIPAVSKI GRAD, SAJ JE VALVASOR KOT KRAJ SPOPADA DOMNEVAL RAVNICO MED VRHPOLJEM IN DUPLJAMI (VIR: WIKIPEDIJA: BITKA PRI MRZLI REKI).

Literatura:

Bratož, R., 1994: Bitka pri Frigidu v izročilu antičnih in srednjeveških avtorjev. *Zgodovinski časopis* 48/1. 5–45.
Bratož, R., 2014: *Med Italijo in Ilirikom*. Ljubljana: Zbirka Zgodovinskega časopisa 46. Ljubljana.

Štekar, A., 2013: Poskus lociranja bitke pri Frigidu leta 394 na območju med Sanaborjem in Colom. *Annales: anali za istrske in mediteranske študije* 23. 1–14.
Štekar, A., 2014: Nekaj novih dognanj o lociranju bitke pri Frigidu. *Vipavski glas* 109. 1–12.

Penzion Sinji vrh

Kovk 10a

5273 Col

prenočišča/domača hrana/galerija

tel: 031836813 / 053649608

www.sinji-vrh.si

mail: sinji.vrh@gmail.com

www.instagram.com/sinji_vrh/

www.facebook.com/Penzion-Sinji-vrh-738700076277643/

Volitve v letu 2017

Na Colu smo predsednika izvolili v obeh krogih

V letu 2017 smo šli trikrat na volišča: 24. septembra smo glasovali na referendumu, 23. oktobra in 12. novembra smo volili predsednika države.

Tako na colskem kot podkrajsem volišču, ki smo ju tokrat vzeli pod drobnogled, smo bili proti Zakonu o izgradnji, upravljanju in gospodarjenju z drugim tirom železniške proge Divača–Koper, kot je bil uradni naziv referendumu. Na nivoju države je bil zakon potrjen s 53.47 proti 46.53.

23. oktober in 12. november pa sta bila volilna dneva za prvi in drugi krog predsedniških volitev. Medtem ko smo na Colu v obeh krogih največ glasov (v prvem krogu dobrih 38 odstotkov, v drugem pa skoraj 60 odstotkov) namenili aktualnemu in novemu predsedniku Borutu Pahorju, pa so v Podkraju obakrat zgrešili voljo slovenske večine. V prvem krogu so največ, dobrih 40 odstotkov, glasov namenili Romani Tomc, v drugem pa 52.5 odstotka glasov Marjanu Šarcu.

REFERENDUM O DRUGEM TIRU

24. september 2017

Col: v imeniku 708 volivcev, glasovalo 147, 42 za, 105 proti, udeležba 21.33 %

Podkraj: v imeniku 569 volivcev, glasovalo 132, 25 za, 107 proti, udeležba 23.73 %

VOLITVE PREDSEDNIKA DRŽAVE

1. krog, 22. oktober 2017

Col: v imeniku 708 volivcev, glasovalo 361, udeležba 50.99 %

Suzana Lara Krause: 2

Angelca Likovič: 5

Maja Makovec Brenčič: 0

Boris Popovič: 5

Andrej Šiško: 1

Marjan Šarec: 72

Borut Pahor: 140

Ljudmila Novak: 50

Romana Tomc: 86

Podkraj: v imeniku 565 volivcev, glasovalo 281, udeležba 49.73 %

Suzana Lara Krause: 0

Angelca Likovič: 2

Maja Makovec Brenčič: 2

Boris Popovič: 0

Andrej Šiško: 2

Marjan Šarec: 50

Borut Pahor: 86

Ljudmila Novak: 26

Romana Tomc: 113

2. krog, 12. november 2017

Col: v imeniku 708 volivcev, glasovalo 321, udeležba 45.34 %

Marjan Šarec: 117

Borut Pahor: 192

Neveljavne glasovnice: 12

Podkraj: v imeniku 564 volivcev, glasovalo 240, udeležba 42.55 %

Marjan Šarec: 126

Borut Pahor: 109

Neveljavne glasovnice: 5

Transgradnja

▣ Kobal ▣

Transport in gradbeništvo d.o.o.

Višnje 5/a, 5273 Col, Gsm: 031 327 922, 041 524 918

Tinus Le Roux, ljubiteljski zgodovinar

Zavedel sem se, kako kruta in nepravilna je vojna

Pogovor s Tinusom Le Rouxom, gospodom, ki ljubiteljsko proučuje dejavnost Južnoafriških zračnih sil (SAAF – South African Airforce) med 2. svetovno vojno.

IVAN RUDOLF – MAKSELNOV KAŽE, OD KOD SO PRVIČ PRILETELI BEAUFIGHTERJI 19. ESKADRILJE SAAF. MED DOMAČINI ŠE SEDAJ VLADA PREPRIČANJE, DA SO PILOTI NEKJE NAD VIŠNJAMI UGASNILI MOTORJE: »LETAL SE SPLOH NI SLIŠALO. NAJPREJ SO ZAČELE POKATI BOMBE.«

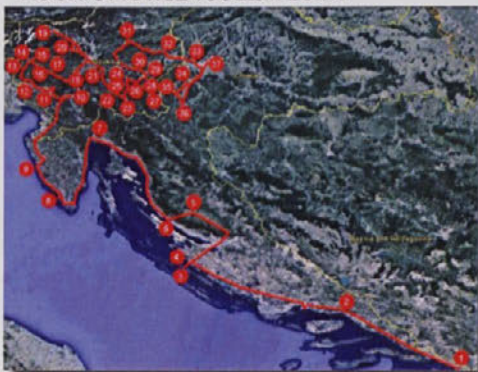
Gospod Tinus, se lahko predstavite bralcem Colskega časnika?

Sem navdušenec in ljubiteljski proučevalec dejavnosti južnoafriških zračnih sil (SAAF – South African Airforce) med 2. svetovno vojno, posebej njihovih operacij nad ozemljem bivše Jugoslavije. Po poklicu sem inženir strojništva, ukvarjam pa se z mlinarstvom, mline imamo blizu Cape Towna.

Vaša spletna stran SAAF WW2 Heritage je v naših krajih postala pravi hit. Od kod vam ideja, da bi dejavnost SAAF med 2. svetovno vojno predstavili na tak način?

Okrog leta 2010 sem začel intervjuvati vojne veterane, ki so služili med 2. svetovno vojno kot piloti v Zračnih silah Južne Afrike. Zame je to dragocen in pomemben del zgodovine, zato sem želel svoja dognanja deliti z ljudmi po svetu, ki jih to zanima, in hkrati

POT, KI STA JO TERSIA IN TINUS LE ROUX OPRAVILA JULIJA 2017.

promovirati vlogo SAAF med vojno. Kar sem odkril, sem objavil na YouTube in postavil svojo spletno stran. Ta je postopoma rasla, vanjo sem vključil fotografije in poročila, ki so jih o vsakem napadu posneli in napisali piloti. Dodajal sem podatke, ki sem jih odkril v južnoafriških muzejih in arhivih SAAF, intervjuje s še živečimi piloti, podatke in slike, ki so mi jih velikodušno posredovali njihovi sorodniki. Posebne spominske profile pa sem posvetil tudi posameznim pilotom, s katerimi sem opravil intervjuje, pridobil njihove podatke, slike in drugo gradivo.

Spletno stran stalno dopolnjujete. Od kod dobite podatke, ali vam pri tem pomagajo tudi uporabniki spletne strani?

Če ljudje iščejo na spletu podatke o dejavnostih SAAF med 2. svetovno vojno, jih zlahka najdejo. Vsak mesec dobim številna vprašanja od ljudi z vsega sveta, predvsem od sorodnikov pilotov. Potem pa jih tudi sam prosim, da mi pošljejo o tem slike in drugo gradivo, če ga imajo; vse to dodam na svojo spletno stran. Pogosto se name za informacije, slike in podatke obrnejo tudi televizijski producenti.

Za nas, domačine iz krajev napadov eskadrilj SAAF, je bilo pravo presenečenje, ko smo izvedeli, da so bili piloti Južnoafričani. Ali je kdo od teh pilotov še živ?

Imel sem srečo, da sem opravil intervjuje

s tremi piloti 16. in 19. eskadrilje SAAF. Eden od njih, poročnik Steve Stevens, je sodeloval v napadu na Col, 25. marca 1945, umrl je lani. Druga dva v bombardiranju Cola nista sodelovala. Vsi drugi, ki so, pa po vsej verjetnosti niso več živi.

Poleti ste obiskali večino krajev, ki so jih na področju bivše Jugoslavije napadali piloti SAAF. Nam lahko na kratko opišete svoje potovanje?

Ko sem se pripravljaj na potovanje v kraje, kjer je delovala SAAF, sem v vojnem arhivu v Pretoriji skeniral preko 500 fotografij, ki so jih med napadi na kraje v bivši Jugoslaviji napravili naši piloti. Dobil sem tudi številne fotografije, ki so jih hranili piloti sami. Posnetki imajo zgodovinsko vrednost, saj so zagotovo edine fotografije vasi in naselij, ki so bile kadarkoli posnete iz zraka med vojno. Nobena od teh slik ni bila še nikoli prej objavljena. Slike sva z ženo med najinimi obiski teh krajev pokazala ljudem, s katerimi sva se srečala. Dala sva jim tudi kopije in prepričan sem, da jim nekaj pomenijo. Bili so zelo hvaležni in vzhičeni, saj fotografije niso bile nikjer objavljene in imajo zgodovinsko vrednost za krajanje. Bilo je zelo zanimivo primerjati fotografije z današnjimi kraji. Na tej poti sva prevozila 2300 kilometrov in poleg nekaterih turistično zanimivih krajev obiskala 36 krajev, ki so bili cilji naših pilotov med vojno. Za naju je bilo to veliko in nepozabno doživetje.

Na tem svojem potovanju ste se ustavili tudi na Colu. Ste si lahko predstavljali, da je bila tako majhna vas (med 2.

AVTOR PRISPEVKA, IVAN RUDOLF – MAKSELNOV IN TINUS LE ROUX (OD LEVE PROTI DESNI) NA CESTI POD ŽEGNOM. TINUS JE TAKOJ PREPOZNAL NJIVO POD CESTO (SEVERSKO), PO KATERI STA OB NAPADU, 23. APRILA 1945, TEKLA DVA SPLAŠENA KONJA.

DVOMOTORNI LOVEC BOMBNIK BEAUFIGHTER BRISTOL. S TEMI LETALI SO JUŽNOAFRIŠKI PILOTI DEVETKRAT NAPADLI COL. FOTOGRAFIJO LETALA S PODPISOM JE LUCIJANU TROŠTU POKLONIL TINUS LE ROUX. ENAKO FOTOGRAFIJO JE TINUS POKLONIL TUDI DAMJANU KOBALU, KI JE PRAV TAKO VZPOSTAVIL KONTAKT Z NJIM.

svetovno vojno je štela nekaj čez 80 hiš, op. avtorja) tarča kar devetih napadov eskadrilj SAAF?

Presenečen sem bil nad lepoto Cola, njegovo umeščenostjo v naravo. Bilo je zelo čustveno videti kraj, kot je bil označen na takratnih vojaških zemljevidih, potem ko sem pred potovanjem gledal zgodovinske posnetke o njem med bombardiranjem. Težko si je predstavljati strahote, ki jih povzroči nenadno bombardiranje tihe in mirne vasice. Ko mi je Ivan Rudolf, s katerim sva se poleti dobila na Colu, pripovedoval, kako je kot majhen fantek to doživljal, sem dobil kurjo polt. Zavedel sem se, kako kruta in nepravična je vojna. Prevevali so me mešani občutki. Sem bil pa zelo vesel, da je lepa cerkev ostala nepoškodovana.

Lahko dodate še kakšno misel ob vašem obisku Evrope?

Lucijan Trošt

TINUS LE ROUX, NJEGOVA ŽENA TER-SIA IN IVAN RUDOLF – MAKSELNOV V GOSTILNI TRATNIK JULIJA LETOS. PO PRIČEVANJU OČIVIDCEV JE PRAV V OKNO TE SOBE PRILETELA ENA PRVIH RAKET, KI SO BILE IZSTRELJENE OB PRVEM NAPADU NA COL, 21. FEBRUARJA 1945.

TINUS JE S SEBOJ V JUŽNO AFRIKO ODNESEL PRAV POSEBNO DARILO: PRAZEN TULEC IN OSTANEK EKSPLODIRANE 20 MM GRANATE. BEAUFIGHTERJI SO BILI, POLEG OSMIH RAKET, OBOROŽENI TUDI S ŠTIRIMI 20 MM TOPOVI, KI SO BILI MONTIRANI V TRUPU LETALA. TULEC JE LUCIJAN TROŠT NAŠEL V OREŠKIH LAZIH (V LINIJI NAPADA JIH JE NAŠEL ŠE VEČ), OSTANKI EKSPLODIRANIH GRANAT (VČASIH SE NAJDE TUDI KAKŠNO NEEKSPLODIRANO) PA SE KAR POGOSTO POKAŽEJO NA PLANO OB RAZNIH ZEMELJSKIH DELIH PO COLU IN OKOLICI.

Letalski napadi med 2. svetovno vojno

»Udarilo je kot strela z jasnega«

Letalski napadi 16. in 19. eskadrilje SAAF na Col, pozimi in spomladi leta 1945.

Nekatere stvari, dogodki v življenju, te res presenetijo. Saj ne, da nisi vedel zanje, da kdaj nisi razmišljal o njih, le neke ob strani čakajo, kdaj bo pravi čas, da pridejo in povsem nenapovedano vdrejo v tvoj miselni vzorec. Nekaj takega se mi je zgodilo pred kakima dvema letoma, ko mi je prijatelj Primož po elektronski pošti poslal internetno povezavo in zraven pripisal: »Saj verjetno že imaš, a vseeno ...« Ne, nisem je imel, internetne povezave mislim. A ko sem jo odprl, me je posedlo na rit. Dobesedno. Spletna stran je prikazovala fotografije letalskih napadov SAAF (Južnoafriških letalskih sil) na cilje na Balkanu, pretežno v Jugoslaviji, med njimi so bile tudi fotografije napadov na Col spomladi leta 1945. Nepredstavljivo! Primožu sem še sedaj neizmerno hvaležen, saj mi je takrat poklonil tako rojstnodnevno darilo, kot ga v življenju še nisem dobil.

O teh letalskih napadih sem slišal veliko, zelo veliko in predvsem zelo čustveno. In to od mame Zore, ki je predvsem prvi napad okusila iz prve roke, saj je bila njena rojstna hiša, Severska, zadeta med prvimi, sama pa se je, skupaj s sestro Rozo, rešila povsem po naključju. Tudi naslov članka je vzet iz njenega pripovedovanja. Ob neprestanem gledanju tistih fotografij, se mi je takoj porodila ideja, da moram te, doslej povsem neraziskane dogodke, opisati. Če ne drugače, vsaj v *Colskem časniku*. Začel sem iskati podatke po arhivih in muzejih v Novi Gorici, Ljubljani, a v začetku je kazalo na to, da o teh akcijah ni nikjer nobenega dokumenta. Le tu pa tam so bile omenjene akcije zavezniških zračnih sil na našem območju. A nič konkretnega; o kakšni sistematični letalski podpori enotam IX. korpusa, ki se je takrat nahajal

v resnih težavah, nisem zasledil nikjer nič. Fotografije pa so povsem nazorno govorile, da cilj napadov ni bil le Col. Idrija, Most na Soči (takratna Sveta Lucija) in Grgar so le nekateri kraji, ki so bili tudi napadeni v tistem pomladanskem obdobju leta 1945. Med tem brezuspešnim iskanjem so v Idriji pripravili izjemno filmsko predstavo *Bombe nad Idrijo*, ki je prikazovala prav te zračne napade. Kinodvorana je bila premajhna za vse, mnogi Idrijčani so ugotavljali, da tako polne kinodvorane ni bilo še nikoli. Meni je uspelo priti med obiskovalce in po koncu predstave sem navezal stike z ustvarjalci filma. Po pogovoru z njimi so se zadeve tudi v mojem primeru začele odvijati v pravo smer.

Kustosa v Muzeju novejših zgodovine, kamor sem v iskanju podatkov tudi zašel, sta mi predlagala, da pogledam tudi v arhiv

obveščevalnega odseka IX. korpusa. S tam dobljenimi podatki, mnogimi podatki, pa se je zgodba začela sestavljati kot otroška sestavljanica. Fotografije z internetne strani so se povsem ujemale s podatki, ki sem jih dobil v arhivu. In ne samo to, takratno dogajanje je v luči vseh teh na novo pridobljenih informacij dobilo povsem nov pomen.

Seveda sem se povezal tudi z ustvarjalcem internetne strani, Južnoafričanom Tinusom le Rouxom. Po začetnem »tipanju« sem s pomočjo gospoda Ivana Rudolfa – Makselnovega, ki mi je, in mi še vedno, pomagal pri prevajanju dopisovanja, z njim vzpostavil prijateljski stik. Tinus mi je, poleg dodatnih fotografij napadov na Col, ki jih takrat še ni bilo na spletni strani, poslal tudi celotne vojne dnevnike 16. in 19. eskadrilje SAAF. Nova zakladnica podatkov in dejstev, ki pa še čakajo na pravi prevod. In kar je najvažnejše, tudi ti dnevnikarji se popolnoma ujemajo s podatki, zbranimi v arhivih.

LETALSKI POSNETEK COLA, NAREJEN 21. AVGUSTA 1944. KDO JE FOTOGRAFIRAL IN V KAKŠNE NAMENE JE FOTOGRAFIJA NASTALA, SE NE VE. ODKRIL SEM JO MED ŠE NEKAJ FOTOGRAFIJAMI PRIMORSKIH KRAJEV V ARHIVU RS. (VIR: ARS; INŠTITUT ZA NOVEJŠO ZGODOVINO, 1848, IX. KORPUS NOV POJ)

COL OB KONCU LETA 1944

Konec leta 1944 je bil izid svetovnega spopada več ali manj odločen. Nemci so se umikali na vseh frontah, nič drugače ni bilo na italijanskem polotoku. Za čim lažji umik s tega območja so potrebovali neovirane komunikacijske povezave, ki so povečini vodile skozi Slovenijo. Tu pa so jim nasproti stale, in te poti stalno napadale, enote IX. korpusa NOV. V želji, da bi čim bolj zaščitili omenjene poti, so Nemci konec leta 1944 začeli čiščenje Trnovskega gozda (akcija **Rübezahl**, ki je pozneje prešla v akcijo **Konec zime**, nato pa še v akcijo **Začetek pomladi**), s katerim so želeli partizanske enote IX. korpusa uničiti ali vsaj izriniti čim dlje od teh komunikacij. Za lažjo izvedbo teh operacij in s ciljem čim težjega manevriranja partizanskih enot so na tem območju ustanovili nekatere nove postojanke (Trnovo, Črni Vrh, Col). Col je bil do sredine decembra 1944 bolj ali manj prehodno

30. dec. 2017

območje, ki so si ga iz rok v roke predajali Nemci in partizani. To dokaj mirno obdobje pa se je prekinilo nekje sredi decembra 1944, ko so v vas prišle močne nemške enote in se tu tudi nastanile.

Postojanka na Colu je bila zelo dobro utrjena. Po pripovedovanju pričevalcev in

Iz arhiva Republike Slovenije:

Tako so enote 3. bataljona 10. SS policijskega polka 19. decembra 1944 prišle na Col. (Vir: ARS; Inštitut za novejšo zgodovino; Zbornik dokumentov in podatkov o NOV na slovenskem; Knjiga 1, Ljubljana, 1995)

Poveljnik se je izživljal nad nami

»Malo pred novim letom 1945 so prišli v vas Nemci. Pa veliko Kozakov in Mongolov je bilo med njimi. Naselili so se po posameznih hišah. Tudi k nam, Severskim, so prišli. V enem dnevu smo morali izprazniti hišo. Pravzaprav se nismo odselili, le vse naše stvari smo morali preseliti v eno samo sobo. Vse ostalo so zasedli Nemci. Tako se nas je v enem prostoru stiskalo šest članov družine. Poveljnik Nemcev je bil ves pasji. Po vasi je hodil s korobačem v roki in kdor ni dovolj hitro opravil dodeljenega mu dela ali se mu umaknil izpod nog, je hitro dobil kakšno po hrbtu. Posebno rad se je izživljal nad domačini, ki so se hodili pritoževati zaradi ravnanja nemških vojakov. Za take pritožbe ni imel nobenega posluha. Tisti Nemci, ki so bili stalno na Colu, so bili kar v redu, dalo se je shajati z njimi. Mnogo večji problem so bili tisti, ki so se na Colu ustavili le za čez noč, za kak dan, zanje je bilo vse njihovo.«

Zora Trošt (rojena Kobal)

s pozornim opazovanjem letalskih fotografij se vidi, da so bili ob vseh dostopih v vas postavljeni veliki bunkerji. Dostop iz Ajdovščine je obvladoval bunker, ki je stal tik ob Boselnovi hiši, obstoj tega bunkerja mi je potrdil Anton Štefančič – Šribarski. Drugi veliki bunker, ki je varoval dostop iz Otlice in Črnega Vrha, je stal tam, kjer je sedaj otroško igrišče. Bunker se lepo vidi na nekaterih letalskih posnetkih, njegov obstoj mi je potrdil tudi Lenart Škvarč – Gerlevičev. Tretji bunker, ki je obvladoval dostop iz Črnega Vrha in Vodice, je stal blizu poti, ki

Iz arhiva Republike Slovenije:

V mesečnem poročilu štaba IX. Korpusa NOVJ z dne 31. 1. 1945 lahko preberemo o načrtu štaba o situaciji in bojni aktivnosti podrejenih enot:

»točka 4a – likvidirati sovražno postojanko na Colu in Črnem Vrhu.«

Pod opombo 23 je zabeleženo: »Zaradi okrepljene sovražnikove aktivnosti v teku februarja 1945 proti enotam IX. korpusa NOVJ do napada na to postojanko ni prišlo.«

(Vir: ARS; Inštitut za novejšo zgodovino; Zbornik dokumentov in podatkov o NOV na slovenskem; Knjiga 1, Ljubljana, 1995)

Tudi poročilo štaba 30. divizije z dne 24. 2. 1945 štaba IX. Korpusa NOVJ o bojih v februarju pravi: »/.../ načrt štaba – Po uspešni januarski likvidaciji postojanke v Trnovem se vse aktivnosti usmeri v likvidacijo postojanke na Colu.« Veliko število vojakov v postojanki, od 500 do 600, po nekaterih podatkih celo 900 s topništvom, in ofenziva Nemcev proti enotam IX. korpusa pa so onemogočile ta napad. Takoj, ko bi se število nemških vojakov v postojanki zmanjšalo, bi izvršili načrtovano akcijo.

(Vir: ARS; Inštitut za novejšo zgodovino, 1848, IX. korpus NOV POJ)

Poročila obveščevalcev IX. korpusa iz tistega obdobja so polna informacij, kako se prav preko Cola odpravljajo nemške in njim podrejene enote domobrancev, četnikov, kozakov, nedičevcev in drugih v notranjost Trnovskega gozda, proti Otlici, Predmeji. Položaj partizanskih enot je postajal iz dneva v dan težji. Ker o likvidaciji colske postojanke v doglednem času ni bilo govora, se je partizansko vodstvo odločilo, da bi morda letalski napadi na nekatere postojanke v okolici Trnovskega gozda vsaj malo razbremenili partizanske enote. Med temi postojankami je bil tudi Col.

Dne 5. 2. 1945 je obveščevalni center pri štabu IX. korpusa poslal naslednje poročilo:

Štab IX. KORPUSA NOV IN POJ

Obveščevalni center

Položaj, 5. feb. 1945

Obv. štev. 491

Predmet: Poročilo Anglo-ameriški vojni misiji pri štabu IX. korpusa

Sovražni objekti, primerni za bombardiranje: Postojanka Col, vsled sovražne koncentracije, kot smo že poročali. Na Colu je skoncentriranih cca 900–1000 mož 10. SS pol. RGT (regiment, op. a.)

Smrt fašizmu – svoboda narodu!
Šef obveščevalnega centra, major

9. 2. 1945 so obveščevalci dodali:

Štab IX. KORPUSA NOV IN POJ

Obveščevalni center

Položaj, 9. feb. 1945

Obv. štev. 520

Predmet: Poročilo Anglo-ameriški vojni misiji pri štabu IX. Korpusa

V izpadu, ki ga je sovražnik podvzel dne 7. februarja proti Trnovem v skupni jačini cca 900–1000 mož, je še istega dne sovražnik prodrl na Lokve in Čepovan. Dne 8. februarja je sovražnik nadaljeval z akcijo in prodiral proti Predmeji iz Trnovega in Lokve ter proti Otlici s Cola. Naše edinice so s temi kolonami vodile ogorčene borbe. Zvečer, 8. februarja, se je obema tema kolonama posrečilo prodreti do Otlice, kjer sta se koloni združili. Sovražnik se še vedno zadržuje v Čepovanu.

Številčno stanje večjih postojank: 6. feb. 1945

Gorica: cca 6000 mož, Ajdovščina: cca 300 sovražnih vojakov, Col: 900–1000 mož, Črni Vrh: cca 250 mož, Idrija: cca 350 mož, Sv. Lucija: cca 600 mož, Tolmin: cca 850 mož.

10. SS pol. RGT je razvrščen v postojankah ob cesti Gorica–Ajdovščina–Col–Idrija.

Sovražni objekti, primerni za bombardiranje:

Gorenja vas v Poljanski dolini pri Škofji Loki. Tu je skoncentriranih cca 1100 mož SS pol., koncentracija traja od dne 6. feb. 1945. Ker se situacija hitro menja, koncentracija verjetno ne bo dolgo trajala. Sovražnik se je tu zbral za ofenzivne namene in ima nekaj poljskih topov. Nameščeni – nastanjeni so v vseh večjih poslopjih v postojanki.

Ista opomba velja tudi za koncentracije na Colu, ki najbrž ne bo več dolgo trajala. Postojanka Col in Gorenja vas nimata protiletalske obrambe.

Smrt fašizmu – svoboda narodu!

Šef OC, major

(Vir: ARS; Inštitut za novejšo zgodovino, 1848, IX. korpus NOV POJ)

pelje v Žerivše (kakih 100 metrov od križišča letalskih fotografijah. Četrty bunker je stal z vodiško cesto). Dobro je viden na nekaterih vrh Lajšta (v Pučki) in je zapiral dohod iz

DVOMOTORNI LOVEC BOMBNIK BEAUFIGHTER BRISTOL. S TAKIMI LETALI SO JUŽNOAFRIŠKI PILOTI DEVETKRAT NAPADLI COL. V NOSU LETALA SE VIDI KAMERA, KI SE JE AVTOMATIČNO PRIŽGALA, KO JE PILOT ZAČEL MITRALJIRANJE ALI RAKETIRANJE CILJA. ZNANI SO BILI TUDI PO TEM, DA SO SE IZREDNO TIHO PRIBLIŽEVALI CILJU.

Podkraja. Tudi tega se lepo vidi na eni izmed letalskih fotografij. Ta bunker je bil tudi tarča letalskega napada. Zraven teh bunkerjev so imeli Nemci še dve protiletalski gnezdi z enocevničnim flakom (protiletalski top 20 mm). Eno je bilo vrh Žerivš (vidno na fotografiji), drugo pa na Grebenu (na Ajnzarju). Drugo oporišče je vidno na več fotografijah. Eden od pričevalcev je omenil tudi protiletalsko gnezdo vrh Drag. Tega oporišča ni na nobeni fotografiji. Ali so bili bunkerji tudi kje drugje v vasi zaenkrat ni znano. Seveda je šla nemška postojanka na Colu partizanom precej v nos, saj je skupaj z na novo ustanovljeno postojanko v Črnem Vrhu zelo oteževala partizanske prehode iz Trnovskega gozda mimo Cenca proti Nanosu in Pivki. Tako ni nič čudno, da je

poveljstvo IX. korpusa začelo razmišljati, da bi postojanko na Colu napadli in uničili.

Anglo-ameriška vojaška misija pri štabu IX. korpusa je reagirala precej hitro, saj sta že 15. februarja dve letali Beaufighter 19. eskadrilje SAAF, ki sta ju pilotirala pilota poročnika Stevens in Schonfeldt, ob 13.09 vzleteli z letališča Biferno na jugu Italije z nalogo, da fotografirata bodoči tarči Col in Grgar. Nad Colom sta bila ob 14.46, nad Grgarjem pa ob 14.49. Naloge pa nista opravili, ker je bila vidljivost preslaba. 18. februarja sta dve letali z istima pilotoma, po opravljenem napadu na Trate v bližini Škofje Loke, končno le opravili potrebno fotografiranje in vse je bilo pripravljeno za napad.

19. ESKADRILJA SAAF, KI JE OPRAVILA OD 8 OD 9 NAPADOV NA COL. NA FOTOGRAFIJI SO VSI ČLANI 19. ESKADRILJE SKUPAJ Z ZEMELJSKIM OSEBJEM (KOMANDA ESKADRILJE, MEHANIKI, OROŽARJI IDR.) ZADNJI NAPAD NA COL, 23. APRILA 1945, SO OPRAVILI PILOTI 16. ESKADRILJE, KI JE VEČINOMA NAPADALA IDRIJO.

16 IN 19. ESKADRILJA SAAF

Omenjeni eskadrilji, ki sta bili del BAF (Balkan Air Force), sta se v bazo Biferno (ime je dobila po reki Biferno, ki teče skozi Termoli, op. a.) blizu italijanskega mesta Termoli na vzhodni italijanski obali preselili v začetku avgusta 1944. Prej sta imeli bazo Berka blizu Bengazija v Severni Afriki. Že sredi meseca avgusta sta delovali tudi po vzhodni obali Jadranskega morja. Aktivnosti teh letalskih sil na Balkanu so se okrepile po sklenitvi sporazuma med Titom in Churchillom, ki sta se srečala konec avgusta v Neaplju.

Vsaka eskadrilja je imela po 16 letal tipa Beaufighter Bristol. To so bili težki dvomotorni lovci bombniki, ki so jih Britanci uvedli v oborožitev leta 1940, do konca 2. svetovne vojne so jih izdelali skoraj 6000. Ta lovec – bombnik je letel skoraj na vseh

ŠTIRI RAKETE RP 3, MONTIRANE POD LEVO KRILO BEAUFIGHTERJA. V RUŠILNI BOJNI GLAVI (NA FOTOGRAFIJI) JE BILO PRIBLIŽNO 27 KG EKSPLOZIVA TNT. S TAKIMI RAKETAMI SO NAPADALI COL. IZSTRELKI PA NISO BILI VEDNO ZANESLJIVI, SAJ JE KAR NEKAJ OČIVIDCEV POVEDALO, DA SE JE PO NAPADIH NAŠLO NEKAJ NEEKSPLODIRANIH RAKET. PRAV TAKO SE NA POSAMEZNIH FOTOGRAFIJAH NAPADOV VIDI (PO SMERI DIMA), DA JE TU PA TAM KAKŠNA RAKETA ZAVILA MALO PO SVOJE.

frontah 2. svetovne vojne. S hitrostjo 540 km/h na višini 5000 metrov je bil sorazmerno počasen za lovca, bil pa je zelo uspešen pri napadih na pomorski promet in kopenske cilje. Na Pacifiku in Daljnem vzhodu, kjer so tudi uporabljali Beaufighterja, so mu japonski vojaki dali ime Sasayaki Shi – smrt, ki prihaja šepetaje. Ta zlovešči vzdevek si je pridobil zaradi svojega izredno tihega približevanja cilju. Od tod tudi pričevanja domačinov na Colu, da so piloti prileteli z ugasnjenimi motorji in le-te prižgali tik pred bombardiranjem Cola. Smrt je res prišla prej, kot si jo slišal.

30. dec. 2017

PRIPRAVA POGONSKEGA DELA RAKET RP3. TIK PRED VZLETOM LETALA NA BOJNO NALOGO SO NA POGONSKI DEL RAKETE MONTIRALI ŠE BOJNO GLAVO.

Posadko letala sta sestavljala dva člana; pilot in navigator – opazovalec, ki je bil obenem tudi strelec na zadnji strojnici. Teža praznega letala je bila nekaj čez 7000 kg, polno naloženo pa je tehtalo 11.500 kg. Pogonjala sta ga dva motorja Bristol Hercules, ki sta razvila vsak po 1600 KM. Doseg letala je bil skoraj 3000 km. Letalo je bilo oboroženo s štirimi topovi 20 mm v nosu letala (za vsak top je bilo na razpolago 60 nabojev), pod krili pa je nosilo v začetku šest, pozneje pa 8 raket RP 3. V krilih so bile nameščene strojnice.

Rakete RP 3 so bile dolge cca 140 cm, tehtale so 37 kg (nekateri različice manj). Pogonsko gorivo rakete je bil eksploziv kordit (približno 5 kg ga je bilo ulitega v železno cev s premerom cca 7 cm), vžig rakete je bil električen iz pilotove kabine. V bojni glavi je bilo od 5 do 27 kg visoko

PILOT STEVE STEVENS JE 18. FEBRUARJA 1945 OPRAVIL FOTOGRAFIRANJE COLA. NJEGOV NAVIGATOR JE BIL JOC MITCHELL, PRVI NAVIGATOR DONA TILLEJA. PO VOJNI JE IZDAL KNJIGO O OPERACIJAH SAAF NAD BALKANOM.

EDEN OD PILOTOV, KI JE NAPADAL COL. DON TILLEY IN NJEGOV PRVI NAVIGATOR JOC MITCHELL. POZNEJE JE BIL NJEGOV NAVIGATOR CRAVEN.

eksplozivnega TNT-ja. Na Colu so uporabili konice s 27 kg eksploziva (rušilne). Hitrost rakete je bila okrog 480 m/s, domet pa okrog 1600 metrov. Strelna razdalja je bila od 800 do 1000 metrov. Merjenje v tarčo – cilj je bilo kar zapleteno opravilo, saj je moral pilot usmeriti nos letala proti cilju, poravnati vizir in cilj, sprožiti najprej topove, ob prihodu v strelno razdaljo pa še rakete ter se čim hitreje umakniti z območja napada. Čas napada posameznega letala se je meril v sekundah.

Namesto raket je letalo lahko nosilo 2 bombi (vsaka po 450 kg), mornariška različica pa torpedo. Kot prikazujejo fotografije, so na Colu uporabljali samo topove 20 mm in rakete RP 3.

Nekatera letala so imela na bojnih nalogah v nosu montirano fotografsko kamero, ki se je samodejno vključila vsakokrat, ko je pilot začel mitraljiranje ali raketiranje. Hitrost fotografiranja je bila ena fotografija na 1,4

PILOT 16. ESKADRILJE ERNEST WEDDELL IN NJEGOV NAVIGATOR DE JAGER. 16. ESKADRILJA JE 23. APRILA 1945 OPRAVILA ZADNJI NAPAD NA COL. PREDVIDENA STA BILA ŠE DVA NAPADA 19. ESKADRILJE (27. IN 30. APRILA), A STA ZARADI SLABEGA VREMENA ODPADLA.

PILOT REGINALD ARTHUR GEATER. NJEGOV NAVIGATOR JE BIL WIDDICOMBE. BIL JE V ESKADRILJI, KI JE 21. FEBRUARJA 1945 NAPADLA COL, A JE MORAL ZARADI TEŽAV Z MOTORJEM ZASILNO PRISTATI V ZADRU. VODIL JE DRUGI NAPAD NA COL, 6. MARCA 1945.

30. dec. 2017

FOTOGRAFIJO JE POSNEL PILOT MAJOR BLACK, KI JE VODIL 19. ESKADRILJO V PRVI NAPAD NA COL. STAVBE SO ŠE NEPOŠKODOVANE, NA DESNI STRANI SE VIDI RAHEL DIM, POSLEDICA ZAČETNEGA OBSTRELJEVANJA S TOPOVI. RAKETE IZ NJEGOVEGA LETALA ŠE NISO SPROŽENE. VRH GREBENA, NA AJNZERJU, JE POKRITA UTRDBA IZ PRVE SVETOVNE VOJNE. TAM SO IMELI NEMCI PROTILETALSKI TOP. V DESNEM SPODNJEM KOTU SO DELNO RAZRUŠENA POSLOPJA ITALIJANSKIH KASARN, PREKO CESTE PA JE OGRAJEN PROSTOR, KJER JE BILA V ČASU PRVE SVETOVNE VOJNE KONČNA POSTAJA ŽIČNICE IZ ČRNEGA VRHA.

FOTOGRAFIJA JE BILA POSNETA 1,4 SEKUNDE ZA PREJŠNJO. VIDI SE RAKETE, KI LETIJO V CILJ: V DIM SEVERSKA HIŠA, ŽUPNIŠČA IN STAVBE DRUŠTVA (DANES JE TAM STANOVANJSKA HIŠA). ŠE VEDNO PA JE KAMERA UJELA PREDHODNO LETALO (POVSEM V LEVEM KOTU ZGORAJ, NAD DIMOM, KI SE DVIGA IZ TRATNIKOVE HIŠE IN HIŠ ZRAVEN).

po nekaj minutah, ob 12.47 so bili piloti že nad Šempetrom na Krasu (današnje Pivko), kjer so zabeležili dogajanje na železniški postaji.

Ta napad je fotografsko dokumentiran s štirimi fotografijami, tri so bile posnete iz letala F, ki ga je pilotiral poročnik Finkenstein. To letalo je bilo zadnje v formaciji. Že v prvem napadu je bilo na središče Cola sproženih 36 raket, kar je skupaj skoraj tona dinamita, da o 20 mm topovskih izstrelkih niti ne govorimo.

Prvi napad je bil pravi šok, tako za Nemce kot tudi domačine. Kot sem že napisal, se je napad zgodil ravno v času, ko so imeli Nemci kosilo. Eden od objektov, kjer so se v tistem trenutku zadrževali, je bila gostilna pri Tratniku. In za prva tri letala v formaciji je bil cilj prav gostilna Tratnik – hotel, kot je navedeno v poročilu o opravljeni nalogi.

Nevenka Pregelj – Maticova je avgusta letos dopolnila 85 let. Na Malo Polje se je poročila prav od Tratnika. Tako se spominja tistega prvega napada:

»Jaz in Ivanka Rezkna sva ravno prinesli listje iz Bil, izpod Boselnovih. Rjuho sem v štali ravno razvezala, ko je začelo pokati, da

POROČNIK FINKENSTEIN JE LETEL ZADNJI V FORMACIJI. NJEGOVA KAMERA JE UJELA TRENUTEK, KO SE NAD ŽUPNIŠČEM IN SEVERSKO HIŠO ŽE DVIGA DIM. NAD STEBROM ČRNEGA DIMA JE LETALO, KI ZAVIJA LEVO, STRAN OD KOVKA. V LEVEM SPODNJEM KOTU FOTOGRAFIJE SE VIDI PUČKO IN VRH LAJŠTA. TAM ŠE NI BUNKERJA, KI SE GA OPAZI NA NEKATERIH POZNEJŠIH FOTOGRAFIJAH. VRH ŽERIVŠ SE OPAZI STRELSKI JAREK IN UTRJENO MITRALJEŠKO GNEZDO. TUDI TAM JE BIL POSTAVLJEN PROTILETALSKI TOP.

ŠE ZADNJA FOTOGRAFIJA IZ SERIJE »PRVI NAPAD NA COL«. NALOGA JE OPRAVLJENA, NAD CENTROM VASI SE DVIGAJO PLAMENI IN GOST DIM. TUDI LETALO POROČNIKA FINKENSTEINA ZAVIJA LEVO, STRAN OD KOVKA, PROTI JADRANSKEMU MORJU IN BAZI BIFERNO. ČE POGLEDAMO FOTOGRAFIJO MALO BOLJE, VIDIMO OB KRIŽIŠČU, KJER JE NEKOČ STAL PROSVETNI DOM, DVA PRIVEZANA KONJA.

mi je štalno okno padlo na glavo, tako bolj majhno je bilo. V naši hiši je bilo takrat vse polno Nemcev, ki so imeli ravno kosilo. Iz hiše so v štalo vodila majhna vrata, tako da si kar iz bivalnih prostorov prišel v štalo, da ni bilo potrebno pozimi gaziti snega. Naenkrat sta bili štala in listnica polna Nemcev, ki so vpili "Fligen bombardiren!" Tista vrata so bila drugače zaklenjena, a takrat sem jih odklenila, ker sem ravno prinesla listje. Raketa je zadela ravno v okno jedilnice, kjer so za mizami sedeli Nemci. Koliko jih je bilo mrtvih, ne vem, zagotovo pa ne malo. Jaz sem pritekla iz štale v vežo in tam videla, da nosijo ranjene in verjetno tudi mrtve ven iz prostora. Mama je bila sama doma, stanovali smo v prvem nadstropju, ker so celo pritličje zasedli Nemci. Sestra Iva in brat Silvo sta se igrala pod stopnicami, ki so vodile v prvo nadstropje. Te stopnice so bile zunaj, se jih še vidi na kakšnih starih fotografijah Tratnikove hiše. Če bi tja v bližino priletela raketa, jima ne bi bilo pomoči. Na srečo je takrat našo hišo zadela samo ena raketa, tista, ki je priletela v okno jedilnice. To bombardiranje je bilo prvo, doma smo počakali še drugi napad. Po drugem napadu pa smo se preselili v

Sanabor, od koder je bila doma mama Albina. Ne vem pa, ali so izstrelitev ukazali Nemci.

Med begunstvom v Sanaboru smo kdaj pa kdaj prišli pogledat, kako je doma.

Mislím, da je bilo med tretjim napadom, ko so zrušili stopnice in del prednje stene, porušili pa so tudi polovico strehe. Tisti prvi napad pa je, po mojem vedenju, terjal dve civilni žrtvi. Sestro Lenarta Kovšca iz Žagoliča in Ančko Pregelj – Šmončkovó, ki jo je v maminem naročju zadel drobec granate v glavo. Koliko je bilo mrtvih Nemcev pa nismo nikoli izvedeli. Nikomur niso dovolili blizu. Jaz sem videla dva, mogoče tri, ki so jih nesli iz sobe. Ko sem prišla iz listnice, se je še močno kadilo, tako da se je komaj kaj videlo. Mama je kot neumna iskala otroke.

V Makselnovi klanici je bilo za časa Italije balinišče, proti koncu vojne pa so imeli Nemci tam privezane konje. Pred Mesarjevo hišo (približno na pol poti med župniščem in Tratnikovo hišo, op. a.), kjer je bila mesnica, so imeli Nemci poljsko kuhinjo. Tista kuhinja je bila tudi tarča prvega napada. Nič ni ostalo od nje. Sem čez Nanos, čez Štefanov grič, so prileteli. Tako je grmeló, da ti ne znam povedati.«

Cilj zadnjih treh letal je bilo župnišče, kjer je bil nemški štab. Kot piše v poročilu, je prvo letalo (četrto po vrsti) rakete sprožilo malce prenizko, tako da so namesto župnišča zadele Seversko hišo. Ostali dve letali sta sprožili v dim, ki se je dvigal iz stavb. Poročilo zadnjega pilota je, da se je ogenj dvigal okrog 30 metrov visoko.

Drugi del napada je, tako kot Nevenka Pregelj prvi del, zelo neposredno doživela Zora Trošt, rojena Kobal. S sestro Rozo sta bili ravno pred štalo Severske hiše, »ko je začelo pokati, okrog nas je bil dim, prah, vse se je rušilo. Bilo je kot na sodni dan! Zbežali sva v štalo, od tam pa v listnico. Za nama je pritekkel mladi nemški vojak, dobro smo se poznali, saj je stanoval pri nas; v vsaki roki je nosil menažko, ravno je šel po kosilo v vojaško kuhinjo, ki je bila pri Medetovih. A namesto da bi se tudi on skríl v listnico, je ostal pod podbojem vrat, ki so vodila v hram. Zid, ki se je zrušil, ga je zasul in bil je na mestu mrtev. Le dobra dva, tri metre ga je ločilo od življenja in smrti. Letal v začetku sploh nismo slišali. Moški so kasneje govorili, da so piloti šele nekje nad Višnjami prižgali motorje, da bi se čim bolj neslišno približali cilju, ker bi letala drugače zagotovo morali slišati.

Ko je trušč ponehal, sva z Rozo planili ven in pred Markovo hišo je na tleh ležala deklica in vpila: "Teta, pomagajte, pomagajte ..." Imela je poškodovani obe nogi, samo še na koži sta ji viseli. Žleb, ki ga je s strehe ene od hiš odtrgala eksplozija, ji je skoraj odrezal obe nogi. Nemci so jo pozneje naložili v avto in jo peljali proti Ljubljani, a je menda že po poti umrla. Bila je iz Žagoliča, kaj je ravno takrat delala na Colu, nisem nikoli izvedela. Severska domačija pa je medtem gorela. Da bi kaj gasili ali reševali iz hiše, ni bilo niti za pomisliti. Skupaj s sosedi smo stali pred Markovo hišo in gledali, kako zubljí požirajo streho. Še sedaj se spomnim, kako se je v plamenu cedila svinjska mast. Kot kaka goreča vrv je bila. Vse izpod strehe pa do tal. V trenutku smo ostali brez vsega, saj iz kamre, kamor smo po ukazu Nemcev znosili vse stvari, ni bilo mogoče rešiti nič. V dobrem mesecu sta nas zadeli dve nesreči. Sredi januarja je bila namreč v partizanskem napadu na nemško kolono med Potočami in Vrtovinom ubita moja mama Rozalija.«

Punčka, o kateri govori gornje pričevanje, je bila Rozi Kovšca, doma iz Žagoliča. Takrat je bila stara 12 let, na Col pa je prišla k nemškemu zdravniku, ker je bil njen stari oče bolan. Bombardiranje jo je dobilo ravno pred Markovo hišo. Poleg poškodb nog je

ROZI KOVŠCA NA MRTVAŠKEM ODRU NA ŽALAH. NJENA SESTRA PAVLA JE V TISTEM ČASU SLUŽILA ZA DEKLO V ŠMIHELU POD NANOSOM. VIDELA JE LETALA, KI SO LETELA TAM ČEZ IN REKLA: »TROTARJI (LETALA) GREDO BOMBARDIRAT COL!« NAVKLJUB NASPROTNIM TRDITVAM GOSPODINJE JE VZTRAJALA PRI SVOJEM: »VEM, DA GREDO NAD COL!« RAVNO TAKRAT JE DOBILA NOVO OBLEKO IN NEK NOTRANJI GLAS JI JE PRAVIL, NAJ JO POBARVA ČRNO. RES JE STORILA TO IN ŽE ČEZ PAR DNI JE OD DALEČ ZAGLEDALA SESTRO, KI JI JE PRINEŠLA ŽALOSTNO NOVICO O SMRTI SESTRE ROZI.
FOTO: ARHIV MARIJE VANDAL, DILCE, HČI PAVLE GRUDEN

bila močno ranjena tudi v predel trebuha. Na poti v bolnišnico v Ljubljano sta jo spremljali starejša sestra Dora in sestrična Francka. Rozi je umrla med vožnjo proti Ljubljani, pokopana pa je na ljubljanskih Žalah. Preden so jo Nemci naložili na kamion med svoje ranjence, je k Rozi prišel takratni colski župnik Petrič. Dal ji je zadnji zakrament in ji spodbudno dejal: »Nič ne skrbi Rozi, še boš pela na ganku« (koru); čeprav še zelo mlada, je bila že dobra cerkvena pevka. Rozi pa mu je s slabotnim glasom odgovorila: »Veste gospod župnik, jaz ne bom nikoli več pela na ganku.« Pavla, sestra pokojne Rozi, še sedaj hrani fotografijo Rozike na mrtvaškem

odru na Žalah. Tako se dogodka spominjata Lenart Kovšca iz Žagoliča in Pavla Gruden iz Šmihela pod Nanosom.

V Vojnem dnevniku 19. eskadrilje je prvi napad na Col opisan skopo: »... v mnogih primerih je bilo posadkam zelo težko ugotoviti rezultate napada, toda v vseh primerih so bile tarče močno obstreljevane s topovi 20 mm in raketirane z raketami RP 3. V primeru napada 21. februarja, ko je 7 letal napadlo Col, sta napada zadnjih dveh letal povzročila požar ...«

Število mrtvih Nemcev v prvem napadu ostaja skrivnost. Silvo Tratnik, brat Nevenke Pregelj, se spominja, kako so starejši

ljudje govorili (sam je bil v času napada še majhen otrok), da so Nemci močno zastražili Tratnikovo hišo, tako da nihče ni mogel priti blizu. Povsem do okna prostora, kamor je priletela raketa, so vzvratno pripeljali tovornjaki, nanj naložili mrtvece in jih odpeljali proti Ljubljani.

Ivan Rudolf – Makselnov je bil takrat star nekaj manj kot 9 let. Prvega napada se zelo dobro spominja:

»Za vse nas je bila to popolnoma nova izkušnja iz vojne, kljub temu, da smo bili skozi leta vojne pričča pogostemu streljanju, tudi topniškemu obstreljevanju, spopadom med partizani in Nemci. Videl sem kar nekaj mrtvih (pod stenami nad Orešjem, pod žago oziroma parketarno, Na skoku, v Prekranci ...), a bombardiranja ni prej še nihče doživel.

Bilo je zelo dramatično, za nas nepojmljivo dogajanje, napolnjeno z oglušujočimi eksplozijami, polnimi dima in prahu, oglušujočega zavijanja letal. Spomnim se, da sem bil nekje pred hišo, stekel sem v hram in se zavlekel v prevrnjeno prazno kad za zelje. Vse skupaj ni trajalo dolgo. Ko je bilo mimo, so po cesti tekali ljudje, bilo je polno nemških vojakov, njihovih ranjenih konj, ki so se očitno strgali iz privezov v porušenihih štalah.

Drugo bombardiranje je bilo, po mojem spominu, še hujše in grozljivejše. Z Rezko Mežnarjevo sva bila na vrtu za hišo in zagledala sva nekaj letal, ki so se nizko leteč bližala iznad Višenj, bila so tri ali štiri, morda več. Zdi se mi, da je to pot bombardiranje trajalo dlje in bilo še močnejše. Mislim, da so zadeli Tratnikovo gostilno, kjer je bil nemški štab, tako se mi vsaj zdi. Kot se je izkazalo, je bilo mrtvih in ranjenih precej Nemcev. Nekaj jih je stanovalo pri nas in eden je krčevito jokal ter nam povedal, da je njegov brat mrtev. Takrat je gorelo tudi nekaj hiš, če me spomin ne vara, tudi Severska. Mrtva je bila nekaj let stara Šmončkova Ančka, hči naših sosedov. Videl sem, kako jo je mama nosila mrtvo po cesti. Dobro se tudi spomnim, kako je po cesti divjal ranjen nemški konj. Bil je pravi apokaliptični prizor. Precej poškodovana je bila tudi naša hiša, predvsem od "mitraljiranja", kot smo temu takrat rekli, bomba pa jo je zadela v enem od naslednjih bombardiranj. Zarila se je pod hišo in k sreči ni eksplodirala; izvlekli so jo šele po koncu vojne. Bombe niso bile prav velike, kolikor se spomnim so bile dolge kak meter ali manj.

Naša mama se je po drugem ali tretjem bombardiranju odločila, da se umaknemo k njenim sorodnikom Jurjevim v Podkraj. Bili

Iz arhiva Republike Slovenije:

Tudi partizanski obveščevalci so v poročilih omenjali ta napad.

Štab IX. KORPUSA NOV IN POJ

Obveščevalni center

Položaj, 22. feb. 1945

Obv. štev. 631

Predmet: Poročilo ameriški in angleški vojni misiji pri DK

Poročilo o akciji zavezniškega letalstva: Idrija, Rovte, Sv. Trije Kralji, Lučne, Col, Žiri.

Dne 21. feb. je bila od zavezniške aviacije napadena sovražna postojanka na Colu.

Podrobnosti ugotavljamo.

Štab IX. KORPUSA NOV IN POJ

Obveščevalni center

Položaj, 5. mar. 1945

Obv. štev. 701

Predmet: Poročilo angleški in ameriški vojni misiji pri štabu DK

Pri zadnjem bombardiranju Cola s strani zavezniških letal je bil zadet tudi hotel, kjer se je nahajal štab. Sovražnik je takoj po napadu poslopje močno zastražil in ni bilo mogoče ugotoviti točnih rezultatov.

(Vir: ARS; Inštitut za novejšo zgodovino, 1848, IX. korpus NOV POJ)

smo le trije, ona in midva s sestro Ivanka. Sestro Micko so Nemci aretirali že marca ali aprila 1944, zaprta je bila najprej v Gorici, nato pa v razvpitem zaporu Coroneo v Trstu. Od tam so jo prepeljali v Auschwitz, za kar pa nismo vedeli. Enostavno je izginila in se vrnila poleti 1945. Oče je bil italijanski vojak na Siciliji, od koder so njega in ostale Američane, potem ko so zasedli Sicilijo, kot vojne ujetnike odpeljali najprej v Tunizijo, od tam pa v Alžirijo. Vrnil se je ranjen kot partizan 5. prekomorske brigade, avgusta 1945.

V Podkraj smo odnesli kar smo mogli in odpeljali tudi kravo. Vsega je bilo bore malo. Še eno od bombardiranj sem doživel kasneje, ko smo prišli iz Podkrajja obdelati našo njivo na Policah. Takrat smo bili daleč od bombardiranja, na varnem, a je bilo kljub temu zelo bučno. V Podkraj smo se vračali po stezi nad Colom proti Višnjam. Na svoje neizmerno veselje sem na poti našel cel kup "hizen" tulcev topovskih izstrelkov, s katerimi so letala obstreljevala in jih nato odvrгла. Zame pravi zaklad.

Nemci so imeli tudi enega osla, potrebovali so ga, da jim je tovoril municijo za protiletalski flak, nameščen na Grebenu (Ajnzerju). Pri nas v hiši je bil nemški vojak (mislim pa, da ni bil Nemec), ki je bil zadolžen za prenos municije s tem oslom. Nekega dne je osla natovoril z dvema zabojema in ker se mu očitno ni dalo iti samemu, je meni ukazal, naj vodim osla na Ajnzerja. Osel je bil krotko in prijazno bitje, zato mi naloga ni bila pretežka.

V naši hiši je bilo nastanjenih še nekaj nemških vojakov. Med njimi tudi nek mlad, zelo prijazen Romun, ki je imel brata oficirja. Ta je bil nastanjen pri Tratniku in ubit med prvim ali drugim bombardiranjem. Spomnim se, kako nam je to v joku povedal. Znal je celo nekoliko srbsko in še danes se spomnim, kako mi je nekoč veselo dejal: "Ivan, sutra dobim para." Najbrž je šlo za plačo.«

DRUGI NAPAD

Napad je minil, ljudje so po uvodnem šoku prišli malo k sebi in začeli popravljati razrušene hiše. A že čez slaba dva tedna, 6. marca, je sledil drugi napad. Tokrat so letala priletela iz smeri Sanabora, cilj pa so bile zgradbe v okolici Tratnikove hiše. V napadu je sodelovalo osem letal, vodil jih je, takrat že major, Geater. Iz baze so vzleteli ob 10.00, nad Colom so bili ob 11.41. Cilj prvih petih letal D, A, C, X in F je bil hotel (Tratnikova hiša) in poslopja desno od njega. V tarčo je bilo sproženih 30 raket RP 3, kar je nekaj čez 800 kg TNT-ja. Zadnja tri letala, S, E in G, so napadala poslopja severno od ceste, po fotografijah sodeč Makselnovo klanico. Na ta cilj je bilo sproženih osemnajst raket, šest jih je bilo nekoliko prenizkih. Piloti so opazili, da se je del stavbe zrušil. Območje napada je bilo še dobro mitraljirano z 20 mm topovi. Pod rubriko flak je zabeleženo, da so na letala streljali s pehotnim orožjem: » ... s severne strani hriba južno od vasi.« Tak hribček bi lahko bil manjša vzpetina nad Bilami, vzhodno od Bolkove hiše.

FOTOGRAFIJA DRUGEGA NAPADA, POSNETA IZ VODILNEGA LETALA MAJ. GEATERJA. PO RAHLEM DIMU PRED TRATNIKOVO HIŠO SE VIDI, DA JE ŽE ZAČEL MITRALJIRANJE, RAKET PA ŠE NI SPROŽIL. DESNO OD TRATNIKOVE HIŠE SE VIDI POSLEDICE PRVEGA NAPADA. POD MAKSELNOVO KLANICO (STAVBA V OSPREDJU, MALO DESNO OD TRATNIKOVE GOSTILNE) SE VIDI KUP GNOJA, KI SO GA VOJAKI METALI KAR SKOZI OKNO. V MAKSELNOVI KLANICI SO BILI NAMREČ PRIVEZANI KONJI.

V mesečnem poročilu Vojnega dnevnika 19. eskadrilje SAAF za dan 6. marec piše: »Osem Beaufighterjev pod vodstvom majorja Geatherja je napadlo od sovražnika zasedena poslopja na Colu. Vse rakete so zadele cilj, ki je bil določen in najbrž je bilo več vojakov ubitih. Dvanajst oseb je bilo opaženih, da so tik pred napadom zapuščale hotel (Tratnikovo hišo, op. a.), eno od določenih tarč.«

Pričevalcem, domačinom je ta napad ostal najbolj v spominu po številnih ubitih konjih,

PILOT, POROČNIK LINTON JE NAPADAL TRETJI. NA TEJ FOTOGRAFIJI SE VIDI ZADETKE PRVIH DVEH LETAL.

FOTOGRAFIJA POROČNIKA LINTONA, POSNETA 1,4 SEKUNDE PO SPROŽENIH IZSTRELKIH. RAKETE SO SPROŽENE IN LETIJO PROTI CILJU. TA FOTOGRAFIJA JE DOKAZ, DA SO PILOTI PRVIH PETIH LETAL ŽE CILJALI TUDI MAKSELNOVO KLANICO.

ki so bili privezani v Makselnovi klanici. Tako se spominja Anton Štefančič – Šribarski: »Tisti Colčani v okolici cerkve so imeli dobro zaklonišče, skrili so se kar v Kovačev tunel. Tam jih niso mogli zadeti. O tem, koliko je bilo mrtvih Nemcev, pa se ni nikoli nič izvedelo. Tistih pobitih konjev v Makselnovi klanici se tudi dobro spomnim. Bilo jih je ogromno. Kam so potem tisto crkvinno

POROČNIK MACKLEY JE NAPADAL KOT PETI. NA FOTOGRAFIJI SE VIDI PORUŠEN SPODNJI DESNI VOGAL MAKSELNOVE KLANICE, MEDTEM KO TRATNIKOVA HIŠA IZGLEDA PRECEJ NEPOŠKODOVANA. NA DESNI STRANI FOTOGRAFIJE SE VIDI POŽGANA SEVERSKA HIŠA, LEVO OD NJE PA STAVBA DRUŠTVA, KI SO JO ZADELI V PRVEM NAPADU. VIDI SE TUDI ZADETEK V ŽUPNIŠČE.

vlekli, pa ne bi vedel.« Lenart Škvarč – Gerlevičev dodaja: »Po vojni smo delali pri Obnovi (to je bila neke vrste zadruga, ki je obnavljala porušene domove, op. a.) in smo ravno čistili Makselnovo klanico. Bila je zelo zdelana v tistih napadih. Med tistim kamenjem in malto smo dobili lobanjo. Verjetno je odtrgalo glavo kakšnemu Nemcu. Truplo so odpeljali, glava pa je ostala zasuta. Tisto lobanjo so nato, po ukazu župnika Petriča, zakopali na pokopališču.« »Med bombardiranjem je bilo ubitih veliko konjev, ki so jih nato odpeljali, odvedli na njivo blizu Lokvarja, kjer ima sedaj France Vidmar – Primožev hišo. Tam so jih pustili nezakopane, da so se še dolgo tam gostile zveri in ptiči. Samo, da so jih odpeljali iz vasi. Smrdelo je kot sto vragov,« dodaja Ivan Pregelj – Brjaški. In še spomin Eda Puca: »Spet je bilo slišati letala. Iz Laza je bilo videti, da letijo višje nad Žarivšami ali pa se nam je samo tako zdelo. Ko so bila že blizu Cola, so se zasukala in napadla z boka. Eksplozije, dim, bilo je nekje na Colu. Hrana nam je zastala v grlu, zbežali in poskrili smo se pod hrasti. Če bi zgrešila

kakšna bomba ali če bi nas kakšen od pilotov opazil in nam skušal poslati kakšen strel morda, kdo ve? Ko so letala opravila s svojimi cilji, so se kot vedno obrnila čez Nanos proti svojemu oporišču in izginila. Ko smo popoldan prišli domov, so povedali, da so podrli Makselnovo klanico. V njej so bile pobite skoraj vse živali in tudi vojak, ki je bil za štalirja. Drugače je bilo na Dopolavoru – pri Tratniku (ime je ostalo kot spomin na italijansko državo in se je uporabljalo še dolgo po koncu 2. svetovne vojne, op. a.), tam so ravno kosili nemški oficirji, ko je raketa baje padla prav zraven mize. Nihče ni izvedel, koliko je bilo mrtvih. Take reči so znali Nemci dobro skriti.«

TRETJI NAPAD

22. marca je ob 10.10 iz baze Biferno vzletelo 8 letal, cilj pa je bil od sovražnika zasedena vas Col. V spremstvu sta bili dve letali Mustang iz 249. eskadrilje. Nad ciljem so bili ob 11.51. Napad je spet vodil major Geater, napadali pa so iz smeri jug-sever. Dnevno poročilo ni tako podrobno, kot sta prejšnji, govori le o izstreljenih raketah na

Iz arhiva Republike Slovenije:

Obveščevalci IX. korpusa so o tem napadu poročali večkrat:

Štab IX. KORPUSA NOV IN POJ

Obveščevalni center

Položaj, 8. mar. 1945

Obv. šte. 721

Predmet: Poročilo ameriški in angleški vojni misiji pri DK

Ob priliki zavezniškega bombardiranja Cola je bilo zadeto poslopje, kjer se je nahajal štab in poslopje je bilo zadeto v polno in popolnoma porušeno. Podrobnosti o žrtvah še niso znane.

Smrt fašizmu – svoboda narodu!

Šef O. C. major

Štab IX. KORPUSA NOV IN POJ

Obveščevalni center

Položaj, 10. mar. 1945

Obv. šte. 740

Predmet: Poročilo Angleški in ameriški vojni misiji pri štabu DK

Ob priliki bombardiranja Cola 6. 3., ko je bila zadeta hiša, kjer se je nahajal štab, je bil med ubitimi tudi en nemški oficir. Nemci svoje žrtve zelo skrivajo in je težko dobiti točnejše podatke.

Smrt fašizmu – svoboda narodu!

Šef O. C., major

Štab IX. KORPUSA NOV IN POJ

Obveščevalni center

Položaj, 13. mar. 1945

Obv. šte. 755

Predmet: Bombardiranja in promet

Ob priliki bombardiranja Cola dne 6. 3. naknadno poročamo, da je imel sovražnik 3 mrtve, 15 ranjenih, 13 ubitih konj. Izgube vojaštva so verjetno večje, ker še niso odkopali vseh ruševin, izgube med civilisti nam še niso znane. /XVIII. 8. 3./

(Vir: ARS; Inštitut za novejšo zgodovino, 1848, IX. korpus NOV POJ)

cilje. Prva tri letala so izstrelila vsaka svoj tovor raket v zgradbo, po fotografijah sodeč je bila to hiša Eda Puca. Ta napad je v nadaljevanju slikovito opisal kar Edo sam. Tudi naslednji dve letali sta poslali svoj tovor raket v področje tarče. Letalo N, šesto po vrsti, je s svojimi raketami razsulo eno hišo in zadelo drugo vzdolž ceste na vzhodni strani vasi. Pozneje je zaradi težav pristalo v Zadru. Zadnji dve letali sta izstrelili rakete v dim. Poročilo navaja štirideset zadetkov

raket v stavbe, štiriindvajset raket je bilo izstreljenih v dim. Celotno območje napada je bilo še mitraljirano s topovi. Dim se je dvigal kakih 70 metrov visoko, ni pa bilo videti ognja. Med napadom so na letala streljali z lahkim orožjem. Poročilo navaja še opažanja pilotov v Postojni in Karlobagu. V bazi so pristali ob 16.00. (Vir: Vojni dnevnik 19. eskadrilje SAAF)

V mesečnem poročilu 19. eskadrilje je o napadu zapisano sledeče:

»Pod vodstvom majorja Geaterja je osem Beaufighterjev ob 10.10 vzletelo v napad na Col, majhno vas severovzhodno od Trsta. Očitno imajo partizani bolj ali manj obkoljenih 600 nemških vojakov v vasi. Upajo na koordiniran napad z zračnimi silami, da napadejo in premagajo posadko, preden si le ta opomore po zračnih napadih (del poročila, ki govori o skupnem napadu na postojanko, je precej daleč od resnice, saj so partizanske enote v tistem času bojevale ogorčene bitke s premočnim sovražnikom globoko v Trnovskem gozdu, op. a.).«

Nadaljevanje poročila je skoraj popoln prepis dnevnega poročila, dodatek je le v tem, da je letalo N pristalo v Zadru in pobralo posadko letala, ki je na tamkajšnjem letališču pristala prejšnji dan.

Dodatno je v poročilu pripisano še poročilo s terena: »Partizani so napadli, ko so Beaufighterji zapustili območje. Našteli so šestdeset mrtvih Nemcev, zaplenili tri (verjetno) topove, mnogo osebne orožja in hrano. Nemci se niso mogli razbežati, ker so vas obkrožali partizani. Nemška postojanka se je po napadu ponovno vzpostavila.«

(Vir: Vojni dnevnik 19. eskadrilje SAAF)

Iz arhiva Republike Slovenije:

Partizanski obveščevalci so o napadu poročali (v poročilo se je prikradla napaka, saj je bil napad izveden 22. marca):

Štab IX. KORPUSA NOV IN POJ

Obveščevalni center

Položaj, 29. mar. 1945

Obv. št. 819

Predmet: Bombardiranja in promet

Obveščevalni oddelek Glavnega štaba NOV in PO Slovenije

Dne 21. 3. ob 13. uri so zavezniki bombardirali in mitraljirali sovražno postojanko Col. Porušili so nekaj hiš. Število žrtev ni znano. /k.m. Ajdovščina 21.3/

(Vir: ARS; Inštitut za novejšo zgodovino, 1848, IX. korpus NOV POJ)

To poročilo se ne ujema s takratnimi dogodki, saj nobeden obveščevalni podatek s partizanske strani ne govori o tem napadu. Prav tako se nobeden od domačinov pričevalcev ne spominja, da bi partizani kadarkoli v tem času napadli Col. So pa podobno taktiko, najprej letalskega nato še partizanskega napada, 16. marca 1945, uporabili pri uspešnem napadu na Čepovan. Edo Puc, čeprav še zelo majhen otrok, se napada, ko je bila zadeta njegova rojstna hiša, spominja:

»En dan se je spet zaslišal hrup letal, ki so prihajala čez Kobenše, nad Korenom proti Orešju in mimo Ulinovih. Zaslišali so se grozoviti poki eksplozij, tresenje tal, bobnenje, bliski, dim in smrad. Zadelo so našo hišo. Proti Grlevičevi strani je bila podrta streha in stropi zgornjih sob. Štala, ki je stala nasproti italijanskih kasarn, po osvoboditvi so tam zgradili Prosvetni dom, pa je bila porušena do tal, ostali so le štrleči zidovi. Rušilne bombe so v trenutku razbile moj dom. Nemci se tako hitro niso mogli umakniti. Eden se je skril pod klavir. Tam, kjer sva se s sestro Vido tako rada igrala. Tam spodaj ga je doletela usoda. Izstrelek ga je zadel v glavo in smrt je prišla tako hitro, da ubogi vojak še slišal ni. Dva je doletela ista usoda na pragu pred hišo. Ta dva so ubili kosi raztreščenih granat. Razbita in podrta je bila tudi zahodna vojašnica, ne vem, če je bil tudi tam kdo mrtev. Kmalu zatem, ko so letala izpraznila svoj tovor, so se povzpela visoko v nebo, obkrožila Col za pogled na uspeh. Nato so odletela nad Sanabor, Nanos in nazaj v bazo na Hrvaško. Veste, Nemci so svoje izgube in pobite može hitro poskrili in onemogočili, da bi ljudje v vasi to videli. To se je le šušljalo med ljudmi. Jaz sicer še nisem prav vedel, kaj pomenijo pobiti vojaki, kaj pomenijo razbite hiše in porušeni domovi. Pamet petletnega otroka verjetno ne dopušča, da bi to doumel in prav razumel. Sem le slutil iz objokanega in razočaranega obraza mame: "Kaj bo prašič, kaj porušen dom, važno da smo ostali živi," se je tolažila. Sicer bi lahko delili usodo treh Nemcev, če bi ostali doma. Hvala ti, o Bog, za rešena življenja. Pa kaj bi sicer mogla reči, kaj bi pa lahko takrat pomagalo. Ne jok, ne stok, temveč samo zaupanje v Boga. Če si ga imel in če si le lahko pri njem dobil tolažbo.«

Po drugem ali tretjem napadu (tu se pričevalci – domačini niso mogli uskladiti) so Nemci ukazali izprazniti vas (tudi tu si pričevalci niso edini, eni trdijo, da so Nemci ukazali, da morajo čez dan vsi prebivalci

centra Cola, ki je bil najbolj na udaru, zapustiti domove, drugi trdijo, da so prebivalci svoje domove zapustili samoiniciativno). Kakorkoli je že bilo, prebivalci so se naselili po bližnjih vaseh (Žagolič, Malo Polje, Višnje ...), nekateri pa so se preselili v hiše, ki so bile malo bolj oddaljene od glavnih napadov. To so bile predvsem hiše v Spodnjem Orešju in hiše zahodno od starega gradu (proti Ajdovščini).

Prav tako je čez dan center vasi zapustila večina nemške posadke. V vasi so ostali le najnujnejši vojaki, ostali so se skrili v grmovju po bližnjih vzpetinah.

Obstaja kar nekaj zanimivih pričevanj o tem vsakodnevnem preseljevanju domačinov. Ivan Pregelj – Brjaški se spominja:

»Po drugem bombardiranju Cola so dali Nemci komando, da se morajo civilisti čez dan umakniti iz vasi. Doma smo na pol skuhalo hrano, zjutraj pa smo se umaknili. Mi smo se umaknili na Skok k Skokarju (hiša nasproti bivšega obrata Alpine – čez cesto, kakih 500 m od centra Cola, op. a.). Skokar je takrat sprejel kakšnih dvajset ljudi. Tam smo se drenjali v tisti majhni hišici, tam smo si tudi kuhali. Ko je končala ena družina, je prišla na vrsto druga in tako iz dneva v dan. Ko so enkrat bombardirali, sem jaz ravno prišel nekaj iskat domov. Odpravil sem se nazaj na Skok, ravno sem bil za Rnejcovo hišo, ko so priletela letala. Skril sem se v betonsko stranišče, ki se še sedaj nahaja na severovzhodnem vogalu Rnejcove hiše. Skozi lino sem gledal, kako so letala preletela Bolkovo hišo. Ena od granat je eksplodirala precej blizu stranišča, ustrašil sem se, da so me piloti videli in da me nameravajo ubiti. Ko je bombardiranje končalo, sem stekel na Skok. Vsi "prebivalci" Skoka so ravno takrat prilezli iz tiste globoke doline, ki je bila tik ob Skokarski hiši. (danes je ta dolina zasuta; op. a.). V tisti dolini, vrtači, smo v tistem času imeli stranišče, ob hiši ga namreč ni bilo. Na dnu vrtače je bila betonska cev, odbita približno na polovici dolžine, visoka ravno prav, da si se usedel na njo. Ob takem številu ljudi se je pri Skokarju na vrhu vrtače večkrat slišalo: "Daj hitro, mene zelo tišči!" S kakšnim listjem se je obrisalo zadnjo plat ali pa sploh ne. Kar pogosto se je cev napolnila, zato jo je bilo potrebno prestaviti kam drugam. Enostavno se jo je zvrnilo, zakotalilo na drugo mesto in "prestol" je bil spet pripravljen.

Ta selitev od doma se je dogajala vsak dan, Nemci niso pustili, da bi bili civilisti v vasi. Tudi vse prišleke so na hitro odslovili. Tudi sami Nemci so se čez dan umikali bolj na

Iz arhiva Republike Slovenije:

Štab IX. KORPUSA Jug. armade

Obveščevalni center

Položaj, 15. apr. 1945

Obv. štev. 843

Predmet: Poročilo angleški vojni misiji pri štabu DK

Prilagamo vam skice sovražnih postojank in sicer:

....

Col: 1° 33' 0" vzhodne dolžine od Rima
45° 52' 48" sev. šir.1° 33' 7" vzhodne dolžine od Rima
45° 52' 52" sev. šir.

Pripomba. V vseh omenjenih postojankah se zanesljivo nahajajo kompletne posadke samo v nočnih urah in to od 19. ure pa do 5. ure zjutraj. Podnevi se večinoma nahajajo izven postojanke po bližnjih gričih.

Smrt fašizmu – svoboda narodu!

Šef O. C., major

(Vir: ARS; Inštitut za novejšo zgodovino, 1848. IX, korpus NOV POJ)

obrobje vasi. Čez dan je bila vas praktično prazna. Ostali so le tisti vojaki, ki so bili nujno potrebni. Enkrat nas je bombardiranje dobilo, ko smo bili ravno v Prekranci. S Francetom Gerlevičevim, bila sva kot rit in srajca, sva nekaj časa begala levo in desno, nato pa sva se skrila pod eno majhno smreko. Ravno takrat nas je preletelo letalo. France je poln strahu rekel: "Pojdiva kam drugam, tu nas bo zagotovo videl!" Pozneje

FOTOGRAFIJA COLA IZ VODILNEGA LETALA MAJ. GEATERJA. UJET JE TRENUTEK, KO SO PRVE RAKETE ZADELE ROJSTNO HIŠO EDA PUCA. ENA OD RAKET JE BILA »PREVISOKA« IN JE EKSPLODIRALA NA BRJAŠKEM VRTU. NA CESTI ZRAVEN PRIMOŽEVE HIŠE SE NAHAJA ŽIVINSKA VPREGA. ČLOVEK NA VOZU LETAL SPLOH NI SLIŠAL, KO SO KAKIH 50 M PRED NJIM ZAČELE POKATI BOMBE.

LETALO G JE NAPADALO KOT TRETJE. CILJ JE ŽE ZADET IN NASLEDNJI PILOTI SO RAKETE POŠILJALI V OBMOCJE DIMA. LEVO OD CERKVE SE VIDIJO ZELO POŠKODOVANE STAVBE, POSLEDICA PREJŠNJIH DVEH NAPADOV. KAKO HITRO SO SI LETALA SLEDILA SE VIDI PO TEM, DA SE PO CESTI IZ ŽAGOLIČA PROTI COLU POMIKATA DVE OSEBI, KI SI NAVKLJUB TREM LETALOM, KI SO ŽE NAPADLA, ŠE VEDNO NISTA POISKALI KRITJA.

sta se naša, Brjaška, in Gerlevičeva družina preselili na Malo Polje k Maticovim. Ko so bombardirali Col, so šli Malopoljčani gledat ven, kaj se dogaja na Colu, mi Colčani pa smo se šli, polni strahu, skrit v listnico, ki je imela betonsko ploščo. Tam smo vneto molili.«

Anton Škvarč – Rnejcov je bil doma na Skoku, kamor se je preselilo več družin s centra Cola: »Jaz sicer nisem stanoval prav v centru Cola. Bili smo oddaljeni dobrega pol kilometra, tako da tistih pravih napadov in eksplozij bomb nisem doživel. Ko so drugič bombardirali, sva s pokojnim Pepetom Dolarjevim v Štulcamu kalu pokojni Medečki nakladala pesek, ker je bila njihova hiša zadeta in je pogorela v prvem napadu. Ko so bombardirali tretjič, pa sem bil skrit v Medetovem stranišču.

Ko so se iz središča Cola prebivalci izselili, je bilo tu pri nas, na Skoku, kot v bolnici. Pod streho so bile postelje postavljene ob obe steni in je res izgledalo kot bolniška soba. Spomnim se, da so bili Gerlevičevi, Brjaški in še kdo bi se našel. Pri nas je bil tudi Ludvik Šemrl. Njegovo hišo, ki je v bližini Tratnika, so tudi zadeli med prvimi. Pri nas si je skuhal močnik in ga dal pred hišo hladiti. Pa je prišel naš petelin in mu skoraj ves močnik pojedel. Zelje se je kuhalo za vse, ki so bili pri hiši. Lonec, v katerem smo ga kuhali, je bil tako velik, da bi komaj prišel ven, če bi padel noter. Ja, vsaka družina, ki je bila pri nas, je nekaj prispevala in se je naredilo kosilo.

Nemci so imeli flak vrh Drag. Dobro se

spomnim, da smo mulci hodili tja pobirat tiste prazne čaure od patronov – granat. Če sedaj pomislim, je moral biti top 20 mm. Top je bil enočeven in na štirih nogah. Cev je bila dolga kakšna dva metra.

Tudi mi smo živino vsak dan vozili skrivati v eno dolino v Prekranco. Ko so letala odletela, smo se mulci zbrali na vasi in gledali, kaj vse so podrl.«

ČETRTI NAPAD

Iz baze v Biferu je 25. marca ob 12.10 vzletelo devet letal pod vodstvom majorja Blacka, cilja pa sta bila dve utrjeni sovražnikovi postojanki: Col in Grgar. Eno letalo se je zaradi tehničnih težav takoj vrnilo v bazo. Po slabih dveh urah leta so bila letala nad ciljem. Na Colu so napadla območje žage in stare avstrijske žandarmerijske postaje, ki je stala tik ob križišču, kjer se razcepita cesti proti Podkraju in Črnemu Vrhu. Na Colu je bilo uporabljenih trideset raket RP 3, območje napada je bilo tudi močno mitraljirano. Ostanek raket so uporabili za napad na Grgar.

V času napada je nemška protizračna obramba zadela eno letalo in popolnoma uničila desni motor. Pilot je že razmišljal, da skupaj z navigatorjem odskočita, a ga je zadnji pilot v napadalni formaciji pregovoril, da poizkusi z enim motorjem prileteti do Ancone, kjer so imeli zavezniki prav tako letalsko bazo. Po uri in pol letenja z enim motorjem je poškodovano letalo srečno pristalo na letališču Falconaro blizu Ancone. Spremljevalno letalo je prav tako pristalo,

FOTOGRAFIJA JE BILA POSNETA IZ PETEGA LETALA. CENTER VASI JE V DIMU, POSTAVI, KI STA ŠLI PO CESTI IZ ŽAGOLIČA, PA STA SE SKRILI. NA TEJ FOTOGRAFIJI SE LEPO VIDI OBA VELIKA BUNKERJA, TISTEGA PRI SEDANJEM OTROŠKEM IGRIŠČU IN DRUGEGA NEDALEČ STRAN OD CESTE, KI PELJE V ŽERIVŠE.

IZSEK IZ PREJŠNJE FOTOGRAFIJE PRIKAŽUJE POLOŽAJ OBEH VELIKIH BUNKERJEV.

pobralo posadko poškodovanega letala in ob 16.40 so srečno pristali v bazi v Biferu.

(Vir: Vojni dnevnik 19. eskadrilje SAAF)

Tako dnevno kot mesečno poročilo v Vojnem dnevniku 19. eskadrilje je glede tega napada precej skopo. Navedeno je le število izstreljenih raket v stavbe in po zelo nejasnem opisu se lahko predvideva, da je bila glavni cilj žaga in žandarmerijska postaja. Šele pozorno opazovanje fotografij je potrdilo moja predvidevanja. Poročilo v Vojnem dnevniku se veliko bolj posveča uspešnemu reševanju zadetega letala.

Domačini se tega napada ne spominjajo, kar je razumljivo, saj so bili večinoma izseljeni. Omenjajo pa ga obveščevalci IX. korpusa v skopem poročilu. Zanimivo je, da je v tem poročilu omenjen tudi Podkraj, ki naj bi ga zavezniki mitraljirali 30. marca. Kdo je opravil omenjeni napad na Podkraj, se zaenkrat še ne ve, saj v Vojnih dnevnikih 16. in 19. eskadrilje SAAF podatka o tem napadu ni.

PETI NAPAD

Dvanajst Beaufighterjev (od tega eden iz 16. eskadrilje) je 7. aprila ob 10.05 vzletelo za napad na Col in Gorenjo vas. Kot spremstvo sta jim bila dodeljena dva lovca Mustang iz 249. eskadrilje. 6 letal, ki jih je vodil kapetan Campbell, je napadlo Col iz smeri jugovzhod-severozahod. Na cilje na Colu so izstrelili 26 raket RP 3 in območje napada še močno mitraljirali. Letalo

poročnika Bettona je bilo zadeto in je svoje rakete izstrelil v prazno. Med cilji napada je bila tudi cerkev in ponovno Tratnikova hiša. (Vir: Vojni dnevnik 19. eskadrilje SAAF)

Poročila o napadih v tem obdobju so v Vojnem dnevniku 19. eskadrilje SAAF tako dnevna kot tudi mesečna, za razliko od prvih poročil, vse bolj skopa. Le redko navajajo konkretne cilje, večinoma omenjajo le število izstreljenih raket. Partizanski obveščevalci so ta napad opisali v poročilu 13. aprila 1945 (isto poročilo kot napad 25. marca, op. a.).

NAPAD NA OBMOČJE ŽAGE, KJER JE STALA PARKETARNA. ŽAL POD TO FOTOGRAFIJO NI OBIČAJNIH PODATKOV, TAKO DA SE LE IZ POŠKODB NA POSAMEZNIH STAVBAH DA ČASOVNO UMEMSTITI FOTOGRAFIJO.

To je edini napad, kjer se pričevanje Šolske kronike ne ujema z dejanskim datumom, Šolska kronika omenja 6. april. O tem napadu je le malo pričevanj domačinov. Povečini so bili zdoma, le tu pa tam je kakšnega »ulovilo«, ko je prišel kaj iskat domov. Se pa tega napada zelo dobro spominja Edo Puc: »Spet se je zaslišal hrup letalskih motorjev, spet so se bližali s svojim smrtonosnim tovorom. "Plani, plani!" je kričala Vida. Že sva se kot miške skrila v kanal pod cesto, ki vodi od Ulinovih proti Tekelnu. Če smo letala opazili pravočasno, smo se utegnili skriti v Tekelnov hram, ki je bil pravo zaklonišče, saj je bil je prav pod potjo, ki

30. dec. 2017

pelje v spodnje Orešje. Praktično ga ni bilo mogoče zadeti. Tam smo se počutili varne. Na odcepu poti v Spodnje Orešje, nad Tekelnom, so imeli Nemci velik bunker s

Iz arhiva Republike Slovenije:

Štab IX. KORPUSA NOV IN POJ

Obveščevalni center

Položaj, 13. apr. 1945

Obv. štev. 835

Za angleško misijo: bombardiranje.

Dne 6. 4. na 7. 4. je bila bombardirana

Hotedršica, ki je bila precej

poškodovana, mnogo hiš je zgorelo.

Istočasno so tudi bombardirali Logatec,

Veharše in Col. Rezultat neznan. /8.4./

(Vir: ARS; Inštitut za novejšo

zgodovino, 1848, IX. korpus NOV POJ)

težkimi mitraljezi, s katerimi so prežali na letala. Pa jim ni uspelo nobenega zadeti, vsaj tako ne, da bi ga zrušili. Pa je bil dan, ko so spet prihiteli, leteli so v nizkem letu, skozi steklo kabine si lahko videl pilotov obraz. Še sedaj vidim, kako so se bližali in mitraljirali po Pučki. Jaz sem ostal na sredi ceste, nisem se utegnil skriti. Krogle so tolkle po cesti, letele so zmeraj bliže. Ne vem, ali so hoteli nori strelci iz letala pokositi otroka, ki je bil sam na cesti. So se morda hrabri piloti bali otroka? Ne vem, vem le to, da me je nekaj zgrabilo za roko in potegnilo v notranjost Mihceve hiše. Bila je Marija Mihceva, tvegala je življenje, skočila na cesto med krogle in me rešila. Moja dobrotnica, moja rešiteljica. Ne vem, kako bi se končalo, če je ne bi bilo. Ko smo jo leta 2007 pokopavali, sem na glas rekel: "Ta ženska mi je rešila življenje!" Kdor je slišal, ni vedel, zakaj sem tako rekel, ni mogel vedeti, kaj se je pred šestdesetimi leti dogajalo. «

FOTOGRAFIJA NAPADA NA COL, 7. APRILA. RAKETE VERJETNO LETIJO PROTI DOBRO VIDNEMU BUNKERJU VRH LAJŠTA. TRATNIKOVA HIŠA, KI JE BILA ZADETA V TEM NAPADU, JE VSA V DIMU. ZVONIK CERKVE ŠE NI BIL ZADET.

BUNKER VRH LAJŠTA. V SVOJIH SPOMINIH GA OMENJA EDO PUC. ENKRAT JE BIL TARČA NAPADA, ZADETA PA JE BILA TUDI SMRDETOVA HIŠA, V BLIŽINI KATERE JE STAL. HIŠO SO PO VOJNI PORUŠILI. NA CESTI PROTI VIŠNJAM SE VIDI ZASUT JAREK, OB KATEREM SO NEMCI USTRELILI TRI UJETE PARTIZANE.

ŠESTI NAPAD

V šesti napad na Col je 16. aprila krenilo kar dvanajst letal. Eskadriljo je ponovno vodil major Geater. Spet je bil cilj žaga, ki sta jo napadli prvi dve letali, tretje pa je napadlo Tratnikovo hišo (hotel). Isto tarčo je napadlo tudi četrto letalo, ki je pozneje zaradi težav s pritiskom olja, ob spremstvu enega letala iz eskadrilje, pristalo v Zadru. Ostalih osem letal je napadalo stavbe vzhodno od cerkve (območje Tomiceve in Brjaške hiše) in skupino hiš povsem na vzhodu vasi (verjetno območje Pučke in Vrh Lajšta, op. a.). Protiletalski top se je oglašal vzhodno od vasi, južno od ceste, povsem zraven zgradb. Verjetno je mišljen prav bunker vrh Lajšta. Strelji iz osebnega orožja so prihajali

z griča vzhodno od vasi in severno od ceste. Verjetno je mišljeno iz oporišča vrh Žerivš.

V mesečnem poročilu je zapisano, da se s fotografij prejšnjih napadov da razbrati, da je vas močno poškodovana, vsaj pol hiš je razrušenih. Vse rakete tega napada so zadele cilje in povzročile novo razdejanje. Protiletalska obramba je eno letalo zadela v krilo.

(Vir: Vojni dnevnik 19. eskadrilje SAAF)

SEDMI NAPAD

Sedmi napad na Col je izvedlo šest letal pod vodstvom kapitana Campbella. Vzleteli so ob 9.30, nad ciljem so bili ob 11.20. Takoj po vzletu, kakih osem kilometrov iz baze, se je zrušilo in zgorelo eno letalo. Posadka

PA ŠE FOTOGRAFIJA, KI PRIKAŽUJE, KAKO PREDRZNO NIZKO SO LETELI PILOTI. VRH GREBENA JE VERJETNO V LINIJI LETALA, ČE NE CELO VIŠE. ENA OD RAKET, KI JO JE IZSTRELIL PILOT LETALA NA FOTOGRAFIJI, JE PRAVKAR EKSPLODIRALA NA KRIŽIŠČU POD TRATNIKOVO HIŠO, PILOT PA SE V OSTREM LEVEM ZAVOJU IZOGIBA KOVKU.

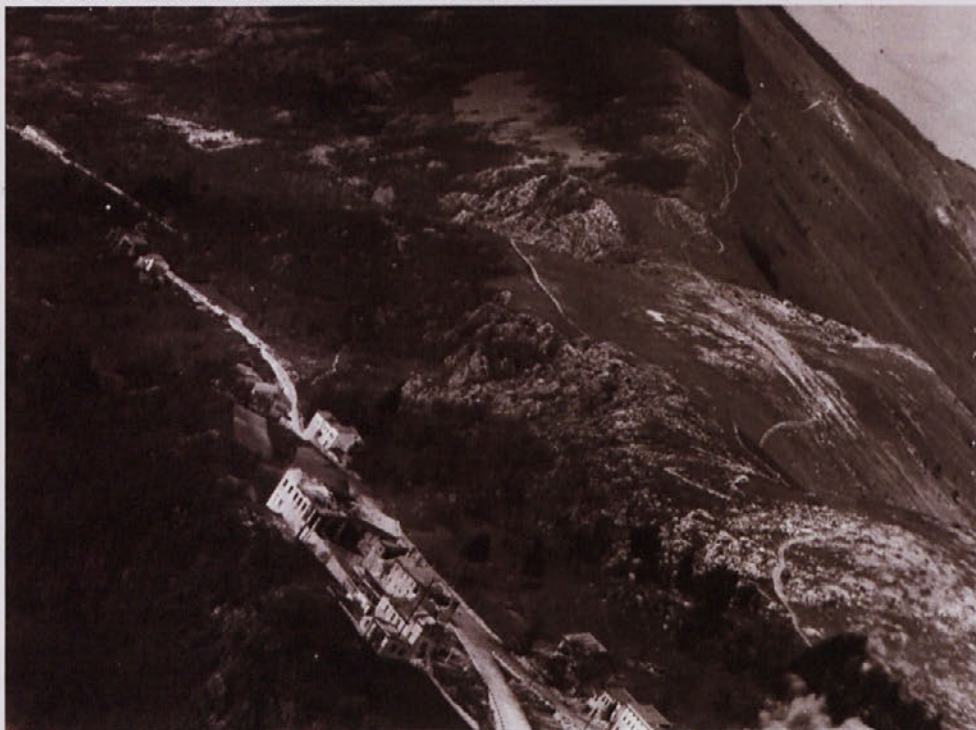
NAPAD NA COL, V KATEREM JE SODELOVALO NAJVEČ LETAL NAENKRAT, SE JE ZGODIL 16. APRILA. PILOTI SO V COLSKA POSLOPJA IZSTRELILI KAR 93 RAKET RP 3, KAR ZNESE VEČ KOT 2,5 TONE EKSPLOZIVA TNT.

tega letala se je eskadrilji pridružila le nekaj dni prej, to je bila njihova prva operacija. Vodilno letalo je moralo zaradi težav z gorivom pristati v Zadru. Preformirana eskadrilja štirih letal je napadla Col, kar je od njega še ostalo po prejšnjih napadih. Prvo letalo je z neposrednim zadetkom zadelo hišo, vzhodno od cerkve. Dve letali sta napadli položaj protiletalskega topa, ki se je nahajal zahodno od vasi, južno od ceste. Nato sta napadli stavbo zahodno od vasi, severno od ceste (Šribarsko hišo). Iz hiše je prihajal plavkast dim. Zadnje letalo je napadlo žago, iz stavbe se je pokazal dim.

(Vir: Vojni dnevnik 19. eskadrilje SAAF)

Ta napad je ostal v spominu Mariji in Antonu Štefančiču – Šribarskima, saj je bila takrat zadeta njihova hiša: »Na cvetno nedeljo so prišli dvakrat bombardirat Col (tu se je pripovedovalcu pripetila napaka: Col je bil 21. aprila 1945 bombardiran dvakrat v enem dnevu. Cvetna nedelja – zadnja nedelja pred veliko nočjo – pa je bila tisto leto 25. marca, ko so tudi bombardirali Col, op. a.). Pred 21. aprilom, ko so zadeli našo hišo, je niso nikoli bombardirali. Je pa bilo po travniku, ki se nad cesto vleče proti Tratniku, vse razkopano. Samo na naši parceli je bilo kakšnih dvajset lukenj. Te luknje so bile skoraj do hiše (tam je

NAPAD NA COL 16. APRILA. VIDI SE ZELO RAZRUŠENO ŽAGO IN PODRT SPREDNJI DESNI VOGAL TRATNIKOVE HIŠE. V DESNEM SPODNJEM KOTU SE VIDI DIM, KI SE DVIGA IZ NAPADENIH HIŠ V OKOLICI ŽUPNIŠČA.

eksploziralo precej raket, ki so zgrešile cilj, ko so raketirali poslopja žage na Colu. To se dobro vidi tudi na fotografijah, op. a.). Od tistih raket ni ostalo nobenih ostankov. Je pa gor nad hišo, pod Školom, ostala ena cela raketa, ki so jo pozneje odstranili Nemci. V naši hiši in pri Boselnovih so bili

Iz arhiva Republike Slovenije:

Partizanski obveščevalci so poročali:
Štab IX. KORPUSA Jug. Armade
Obveščevalni center
Položaj, 22. apr. 1945
Obv. šte. 874
Predmet: Bombardiranja GŠS, angl. Misija

Dne 16. 4. so letala bombardirala in obstreljevala Col /17.4./

(Vir: ARS; Inštitut za novejšo zgodovino, 1848, IX. korpus NOV POJ)

nastanjeni Nemci. Na koncu Boselnove hiše je tik ob cesti stal velik bunker. Ko so prišli prvič bombardirat, smo ostali kar v hiši. Nismo vedeli, za kaj gre, pa tudi zelo hitro je bilo vse končano. Prej kot smo se zavedali, kaj se dogaja, so letala že odletela. Ko pa so prišli drugič, sem tako tekel pod Boselnovo hišo (v Bile), da sem se ustavil šele pod starim gradom. Tam sem se skrival pod en precej velik topol. Tudi Nemci so se skrivali pod Boselnovo hišo, v tistih rebreh. Tam, do Rabutnce, sem bil prej, kot pa so začeli mitraljirat. Zagledal sem jih gor nad Višnjami, da se

Iz arhiva Republike Slovenije:

Poročilo obveščevalcev IX. korpusa:
Štab IX. KORPUSA Jug. Armade
Obveščevalni center
Položaj, 25. apr. 1945
Obv. šte. 891

Predmet: Bombardiranja Angl. v. M, obv. Odd. Glavnega štaba

Dne 21. 4. so letala bombardirala in mitraljirala Otlico in Col. Po dosedanjih ugotovitvah sovražnik na Otlici ni imel izgub. /22.4

(Vir: ARS; Inštitut za novejšo zgodovino, 1848, IX. korpus NOV POJ)

bližajo. Vedno so začeli najprej mitraljirat, šele potem so začele padati bombe. Doma smo bili mama, tata, brat Stanko, Micka, Marija in jaz. Stric Drejc, očetov brat, pa ni šel nikoli nikamor. Bil je invalid od rojstva, je imel eno krajšo nogo, je šepal. On se je vedno skrival na naši spodnji njivi, pod cesto, le da se je pomaknil bolj proti žagi. Tam je stal pod drevjem. Mi smo bili v času raketiranja naše hiše v Grahovniku. Po prvih napadih smo se vsako dopoldne umaknili iz hiše. Smo vedeli, da letala prihajajo okrog poldneva. Hišo smo zapustili sami, ni bilo ukaza s strani Nemcev. Takrat, ko so zadeli hišo, je tata dogajanje opazoval iz Grahovnika. Ko je videl, da letala prihajajo bolj iz smeri Sanabora, prej so prihajala iz smeri Višenj, je rekel mami: "Danes jo pa bodo!" (mislil je svojo hišo, op. a.). In so jo res. Mlada junica, imela je kakšne štiri kvintale, je zgorela v hiši. Je bila še malo divja, nobeden si je ni upal odvezati in peljati proč. Tri ovce so tudi zgorele in kakšnih trideset zajcev. Junico je potem pokojni Drejc Šmončkov hodil obirat, rezat meso z nje. Našo hišo so tako podrli, da je bilo v njej nemogoče živeti. Ta del, kjer smo sedaj mi, je pogorel, drugi del hiše, bolj

30. dec. 2017

TRENUTEK, KO JE TRETJE LETALO V FORMACIJI SPROŽILO RAKETE PROTI ŠRIBARJEVI HIŠI. GOSPODAR, KI JE PRIZOR GLEDAL IZ GRAHOVNIKA, JE PRAVILNO UGOTOVIL: »DANES JO PA BODO!«

proti zahodu, pa je bil povsem porušen. Rešili smo le tisto, kar smo imeli na sebi. Po razrušitvi hiše smo bili kakšnega pol leta pri Skončarju (prva hiša na zahodu starega gradu, op. a.), a je bilo vse zelo na tesno. Potem pa nas je k sebi povabil Tomažev iz Spodnjega Orešja. Imel je prazno hišo, dve štali, a nobenega, ki bi

ZADNJI NAPAD NA CENTER COLA. VERJETNO SE MARIKOMU POSTAVLJA VPRAŠANJE O SMISELNOSTI ZADNJIH NAPADOV NA POVSEM RAZRUŠENE CILJE V VASI. MORDA BO POMAGALO TO DILEMO RAZREŠITI SPODNJE POROČILO.

Iz arhiva Republike Slovenije:

Mesečno poročilo /Poročilo o situaciji na sektorju XXX. divizije IX. Korpusa Jugoslavije od 21. februarja do 21. marca 1945: Omeniti moramo živahno podporo zavezniškega letalstva našim edinicam, ki je s ponovnim bombardiranjem in mitraljiranjem sovražnikovih postojank na našem sektorju mnogo pripomoglo k moralni slabitvi sovražnikovega vojaštva in dviganju zaupanja v našo vojsko pri našem ljudstvu ter dviganju zanosa in poleta naše vojske. Sovražnik se v svojih postojankah ne počuti več varnega in premešča svoje vojaštvo iz postojank samih v manjša naselja ali posamezne hiše v okolici postojank (konec navedka).

(Vir: ARS; Inštitut za novejšo zgodovino; Zbornik dokumentov in podatkov o NOV na slovenskem; Knjiga 1, Ljubljana, 1995)

lahko kaj pomagal. Tako smo se preselili k njemu in tam ostali približno dve leti. On je imel samo eno kravo, tako da smo mu mi pomagali spraviti košnjo. Kmalu po tistem, ko smo se preselili k Tomaževim, sta prišla brata France in Pepe iz Nemčije. In potem smo toliko popravili našo hišo, da smo se preselili domov. Stanko, bodoči gospodar, je

FOTOGRAFIJI BI LAHKO DALI NASLOV: »BREZ BESED«. OPOZORIL BI LE NA DVA SPLAŠENA KONJA, KI TEČETA PO SEVERSKI NJIVI POD POKOPALIŠČEM, IN NA BUNKER, KI SE NAHAJA NA PROSTORU MED PODRTIMI KASARNAMI IN POKOPALIŠČEM.

VSE FOTOGRAFIJE NAPADOV NA COL SO IZ ARHIVA SAAF WW2 HERITAGE.

že prišel domov in se poročil, ko smo bili mi še vedno tam. Moj brat France mu je bil za poročno pričo – druga.«

OSMI NAPAD

To je edini napad, o katerem ne obstaja noben dokument. Omenjen je v Kroniki OŠ Col, ni pa navedeno, kaj je bilo napadeno, samo datum 21. april. Napad na cesto Col–Črni Vrh 21. aprila omenja v svoji knjigi Stanko Petelin (to bi lahko bil tisti drugi napad istega dne, op. a.): *Pri napadu 21. aprila 1945 (na Lokovec, op. a.) je sodelovalo tudi zavezniško letalstvo, ki je odvrгло nekaj bomb na Otlico in obstreljevalo cesto Col–Črni Vrh.*

Vir: Stanko Petelin: *Osvoboditev Slovenskega Primorja*; knjižnica NOV in PO Nova Gorica 1965.

Vsi domači pričevalci govorijo o dveh napadih v enem dnevu. Če si dovolim ugibati, je mogoče kakšna druga eskadrilja ob povratku z akcije še malo »posprejala« po Colu (izraz »well sprayed with cannon« je velikokrat uporabljen v poročilih o akcijah, op. a.). Istega dne sta bili namreč napadeni Idrja in Otlica, napadla ju je 16. eskadrilja. Povsem možno je, da so ta letala ob povratku »mimogrede« napadla še Col. Čas napada 19. eskadrilje na Col je 11.20, čas napada 16. eskadrilje na Idrjo in Otlico pa 11.45. Tiste nekaj manj kot pol ure miru pa bi bilo prebivalcem Cola, navajenih napadov, ki so se končali v par minutah, lahko dovolj, da so to šteli kot ponoven napad. Lahko da so si piloti 16. eskadrilje samo ogledovali cilj, ki so ga napadli čez dva dni, 23. aprila. Poudarjam pa, da so to samo ugibanja.

DEVETI NAPAD

Zadnji napad na Col, potekal je 23. aprila, je izvedla 16. eskadrilja SAAF. Štirinajst letal, oboroženih z raketami, topovi in strojnimi, je ob 14.10 vzletelo iz baze Biferno. Osem letal je poletelo v napad na Idrjo, preostalih šest pa na Col. Ob 16.29 so bili nad Colom, izstreljenih je bilo osemtrideset raket, trideset jih je zadelo cilj, osem ga je zgrešilo. Nad območjem napada se je dvigal dim, drugih podrobnosti se ni dalo ugotoviti. S hriba severozahodno od cerkve (vrh Grebena – Ajnzer) se je oglašal 29 mm flak in lahko osebno orožje. Vsa letala so se v bazo vrnila ob 18.30. (Vir: *Vojni dnevnik 16. eskadrilje SAAF*)

V poročilu obveščevalcev IX. korpusa je na ta dan omenjen napad na Idrjo, na Col pa ne. Tudi domačini se tega napada ne spominjajo. Seveda, še en napad na več ali

manj prazno vas. Niso mogli slutiti, da je bil to zadnji letalski napad.

Sicer pa sta bila Colu namenjena še dva napada:

27. aprila je bilo v Bifernu devet letal 19. eskadrilje pripravljenih za vzlet in napad na Col. Zaradi slabega vremena letala niso vzletela.

30. aprila pa je ob 6.00 zjutraj dvanajst letal že vzletelo. Šest naj bi jih napadlo Col, šest pa samostan na Sveti Gori. Slabo vreme nad ciljem je preprečilo napad.

(Vir: *Vojni dnevnik 19. eskadrilje SAAF*)

Čeprav je zavezniško letalstvo pripravljalo še dva napada na Col, pa le ta za enote IX. korpusa ni bil več tako zelo pomemben. 23. aprila, ravno na dan zadnjega napada, je namreč Glavni štab slovenske vojske poslal štabu IX. korpusa depešo št. 23 s sledečo vsebino: »Vsled hitrega napredovanja 4. armije JA, ki je po zasedbi Sušaka prišla v bližino železnice Št. Peter (Pivka) – Reka in izkrcala, po zasedbi Cresa in Lošinja, večje sile v Istri, je potrebno, da takoj preidete v likvidacijo Predmeje in Otlice kot izhodišče za pohod proti Trstu. Ne zadržavajte se z napadom na Col, ki lahko ostane tudi v rokah sovražnikov. Likvidirajte ga samo v slučaju, če vam to čas dopušča. Osnovno je pripraviti sile in izhodišče za Trst!«

Kveder (Dušan Kveder - Tomaž)

(Vir: *Knjiga depeš v PVA f.45/ III*)

Kot piše Stanko Petelin v knjigi *Osvoboditev slovenskega Primorja*, so enote IX. korpusa v nezadržnem napadu dobesedno pregazile pretežno domobranske posadke na Otlici in Predmeji ter se preko Vipavske doline premaknile na izhodiščne položaje za napad na Trst.

Domačini na Colu, ki niso zapustili vasi, pa so, v pričakovanju novega napada, vsako jutro zapuščali domove in se zvečer vračali. Da se dogaja nekaj čudnega in nevsakdanjega, je postalo jasno, ko so Nemci konec aprila zapustili vas. Takoj za njimi so kot zadnji odšli tudi četniki.

V Šolski kroniki je ravnatelj Pipp zapisal: »Dne 29. in 30. aprila 1945 se je nemška posadka umaknila v Ajdovščino, dan pozneje pa so kot zadnji šli s Cola srbski četniki, njihovi pajdaši, in se umaknili pred bližajočo narodno osvobodilno vojsko na desni breg reke Soče. Vrhpoljci so jim na dvanajstih vozeh morali peljati njihovo prtljago ...«

Vir: *Šolska kronika državne šole na Colu, I. knjiga (od 15. 11. 1946 do 31. 8. 1969)* PANG 645 TE38

Nastopil je mir in čas za obnovo porušene

POSLEDICE MITRALJIRANJA NA MEJAKOVI HIŠI V PUČKI (FOTO: LUCIJAN TROŠT)

vasi. A to je že druga zgodba.

V osmih dokumentiranih napadih na Col je sodelovalo sedem pilotov 16. eskadrilje in štiriindvajset pilotov 19. eskadrilje SAAF. Največkrat, po petkrat, sta šla v napad na Col pilota poročnika Finkenstein in Lindsay – Rae. Na vas je bilo izstreljenih nekaj ton TNT-ja in verjetno več kot deset tisoč 20 mm topovskih granat. Posledice so bile očitne, saj je bilo v Orešju (včasih samostojen del vasi, op. a.) in na Colu porušeni 43 hiš. Kar je več kot polovica vseh hiš, ki so bile takrat v Orešju in na Colu. Večina hiš je bila po oceni komisije poškodovana več kot 50 odstotno.

Vir: PANG *Prijava vojne škode za Orešje in Col*

V ta seštevek niso vštete poškodovane zgradbe: žandarmerijska kasarna na žagi (po vojni porušena), celotno območje žage (danes več stanovanjskih hiš), Makselnova klanica (danes stanovanjska hiša), prostori Društva (danes stanovanjska hiša) in cerkev. Italijanske kasarne, ki so tu pa tam tudi dobile kakšen zadetek, so bile tako ali tako porušene že pred letalskimi napadi. Večina teh kasarn je bila po vojni porušeni, iz dveh so zgradili Prosvetni dom. Ta je bil porušen leta 2000 ob širitvi stavbe colske osnovne šole.

Materialne posledice napadov so se na poslopih videle še dolgo po koncu 2. svetovne vojne. Na Mejakovi hiši se na

ZADNJI DEL RAKETE RP 3. LEPO SE VIDIJO ZAREZE, V KATERE SO BILA MONITORIRANA KRILCA RAKETE. (FOTO: ARHIV L. TROŠT)

PRAZNI TULCI IN EKSPLODIRANE GRANATE LETALSKIH ROPOV 20 MM SE ŠE SEDAJ NAJDEJO NA OBMOČJIH NAPADOV.

(FOTO: A. TRATNIK, ARHIV L. TROŠT)

južni fasadi tik pod žlebom še sedaj vidijo

poškodbe, ki so nastale ob eksplozijah topovskih granat.

Ob zemeljskih delih se na Colu zelo pogosto naleti na spodnje dele eksplodiranih 20 mm topovskih granat. Tu pa tam se dobi tudi kakšno neeksplodirano. Sam sem imel srečo in sem ob kopanju temeljev za društvene prostore društva Trillek naletel na zadnji del rakete RP 3. Približno 20 cm dolga cev, zadaj zožena, da je imel izpuh večji pritisk, s štirimi zarezi, v katere so bila montirana krilca rakete. Predmet se je pri meni doma valjal več kot desetletje, ne da bi sploh vedel, kaj je.

Vas je bila po koncu vojne precej hitro obnovljena, težje je bilo s psihičnimi posledicami napadov. Nekateri od pričevalcev so mi povedali, skoraj naskrivaj, kot da bi jih bilo sram, da se ob hrupu nizko letečih letal ali helikopterjev še sedaj

stresejo. A navkljub vsem strahotam, ki so jih domačini doživeli, je zgodba o bombardiranju Cola počasi tonila v pozabo. Tistih, ki so bombardiranje doživeli, je bilo vse manj, prav tako tistih, ki jih je ta zgodba zanimala. In bi verjetno vse šlo v pozabo, če se ne bi nekje na jugu Afrike našel zanesenjak, ki ga je ta zgodba zanimala, resda iz povsem drugih razlogov kot mene. A na našo srečo je imel dostop do nečesa, kar je tu pri nas manjkalo: fotografije in pisne podatke o napadih na naše kraje. In imel je voljo in tehnologijo, ki mu je omogočila, da so te fotografije in ti podatki prišli med ogromno število ljudi.

Hvala Tinus, iz srca hvala za to, kar si storil!

Lucijan Trošt

Srečno, zdravo in uspešno 2018 vam želi podjetje Biterra.

BELPORT

NOTRANJA VRATA

BELPORT d.o.o.

Col 3/a,
5273 Col

tel: 041 377 561

www.BELPORT.si

NOVO

STEKLENA VRATA, STEKLENE STENE IN STEKLENA DRSNJA VRATA

RES SANJSKA VRATA
PO VAŠIH ŽELJAH

SKI SERVIS

- popravila poškodovanih smuči in bordov
- obnova drsne obloge
- impregniranje smuči in bordov
- poliranje smuči in bordov
- **NOVO:** brušenje robnikov s KERAMIKO
- montaža / premontaža vezi

GSM: 041/ 387- 680

e-mail: Jimmy.skiservis@gmail.com

SWIX

First Class
WINTERSTEIGER
Ski & Board Tuning

HOLMENKOL
LICENSE TO WIN

Miloš Bizjak, državni sekretar na Ministrstvu za obrambo

Če si s podeželja, je to prednost, ne slabost

Miloš Bizjak je rojen v Višnjah, kjer je tudi odrasčal in bil precej razpet med Colom in Podkrajem. Nekaj časa je živel v Novi Gorici, nato v Ajdovščini, svoj dom z družino pa si je nazadnje ustvaril v Podgriču pri Podnanosu in zase pravi, da je tradicionalni podeželan. Po izobrazbi je magister obramboslovja, zaposlen je na Ministrstvu za obrambo.

Je bila odločitev po selitvi iz domačega kraja težka?

Dogodki sami so pripeljali do odločitev. Po končani osnovni šoli sem odšel v Tolmin na pedagoško gimnazijo, saj sem bil prepričan, da bom nekoč učitelj. Po srednji šoli sem moral na služenje vojaškega roka. Ko sem se vrnil domov, nisem več našel zelene smeri za študij na Pedagoški fakulteti (fizika in kemija), zato sem se vpisal na Fakulteto za družbene vede, smer obramboslovje.

Ostajaš vsa leta nekako predan obramboslovju?

Po končanem študiju sem se zaposlil kot pripravnik na Občini Ajdovščina, na oddelku za ljudsko obrambo. S pripravništvom sem moral zaključiti predčasno, saj se je ravno takrat pričela osamosvojitve Slovenije. Bil sem udeleženec vojne za Slovenijo in od takrat naprej ostajam predan Ministrstvu za obrambo. Najprej sem se zaposlil na upravi za obrambo v Novi Gorici, nato sem se vrnil v Ajdovščino kot vodja izpostave in pozneje v Postojno kot direktor uprave. Pot me je vodila v Ljubljano, kjer sem prevzel vodenje kabineta pri ministrici Ljubici Jelušič. Danes opravljam funkcijo državnega sekretarja na istem ministrstvu.

Se je bilo težko prebiti iz povprečja in uspeli na svojem področju?

Uspeha sta dva. Najprej, da sem uspel na strokovnem področju in prišel do tega, da sem prevzel delo vodje kabineta ministrstva. Drugi uspeh pa je ta, da sem postal državni sekretar, kar je tudi moja prva politična

funkcija na državnem nivoju in menim, da jo dobro opravljam. Politične izkušnje sem pridobival že prej, saj sem bil dva mandata podžupan občine Ajdovščina.

Glede na to, da prihajaš iz majhne vasi, s podeželja, so te kdaj obravnavali drugače, kot če bi prihajal iz velikega mesta?

Nikoli, mogoče je to le prvi občutek, ko se znajdeš v velikem mestu. Sicer pa menim, da je to, da prihajaš s podeželja, zgolj prednost, ne slabost. Nenazadnje – mi z vasi imamo veliko več izkušenj, tako delovnih kot tudi drugih, življenjskih. Imamo veliko potrpljenja, pripravljeni smo razumeti druge in poslušati.

Bil si roketni vratar. Kako se spominjaš tistih časov?

To so zame eni najlepših spominov. Najprej smo začeli v osnovni šoli pod vodstvom ravnatelja Vojka Stegovca. Pozneje pa sem začel igrati v Rokometnem klubu Col, s katerim smo bili zelo uspešni tudi izven Vipavske doline. V primorski ligi smo tekmovali s klubi iz večjih mest (Koper, Izola, Piran) in dosegali lepe rezultate. Bili smo dobra, homogena in povezana ekipa.

S kom, poleg sorodnikov, še ohranjaš stik iz časov, ko si živel v teh krajih?

Naš letnik se kar velikokrat dobi na skupnih srečanjih, zadnje čase sicer malo manj, a vendar ohranjamo stike.

Kakšen nasvet bi dal tistim, ki so na razpotju? Odiči ali ostati?

Seveda je danes popolnoma drugačna

situacija. Zaradi globalizacije oddaljenost ni več dejavnik, ki bi vplival na odločitve. Lahko delaš kjerkoli po svetu in si preko spleta povezan z domačim krajem. Celotna Slovenija je globalna vas.

Si kdaj razmišljal, da bi se vrnil nazaj v domači kraj?

Tudi o tem sem razmišljal, dokler se nisem ustal v Podgriču, kjer sem si ustvaril dom.

NA KRATKO: V STARI ŠOLI JE BILO PRIJETNO

Bi mogoče omenil še kakšen dogodek oziroma utrinek iz otroštva, kaj si ušpičili, doživel?

Najlepše spomine imam iz zaključka osnovne šole in sicer s končnega izleta. Bili smo ena redkih, če ne edina generacija, ki smo imeli tridnevni končni izlet. Odšli smo na morje v Rovinj in tam preživeli tri dni sami brez staršev. To je bilo za nas nekaj novega, nekaj vznemirljivega, skratka nekaj enkratnega. Počutili smo se odrasli in bili smo zelo ponosni nase, misleč, da smo že popolnoma samostojni. Seveda smo v tistih dneh tudi kakšno ušpičili, pa naj to ostane naša skrivnost.

V kakšnem spominu ti je ostalo obiskovanje colske osnovne šole?

V spominu imam staro colsko šolo. To je tista zgradba, ki je bila že takrat stara čez

sto let. Kljub njeni starosti je bilo v tej šoli prijetno vzdušje. Najlepši trenutki so bili, ko smo po končanem pouku čakali na avtobus za Višnje in Podkraj. Takrat smo lahko šli na igrišče in tam smo igrali nogomet in košarko. Sedaj je to drugače, učenci imajo podaljšano bivanje in ni več toliko sproščenosti, kot jo je

bilo takrat. Sedaj je vse bolj nadzorovano.

Ti je življenje v Višnjah dalo kaj, kar ti je pomagalo pri uspehu v poklicu in v zasebnem življenju?

Seveda. Najprej sta mi veliko dali družba in okolica, v kateri sem odraščal. Veliko sem se ukvarjal tudi z roketom. Naučili smo se

delati v kolektivu in to je zagotovo prednost. To, da smo bili majhni, je zagotovo kvaliteta, saj smo znali delati en z drugim, znali smo delati v kolektivu in to je velika kvaliteta ter prednost pred drugimi.

V čem se je Col najbolj spremenil, odkar ne živiš več tukaj? Kaj si najbolj in najprej opazil oziroma kaj opašaš ob obiskih? Tudi pri ljudeh.

Najprej opazim razvoj na področju kulture in športa. Menim, da je telovadnica veliko doprinesla kraju. Na družbenem področju so društva izrednega pomena, naj si bodo gasilska, športna in kulturna društva. To je za tako majhno vas izrednega pomena. Vidim, da je ponovno oživel roket, ker moji nečaki pridno trenirajo. Nenazadnje imamo na Colu roketnega reprezentanta.

Govoriš tudi v novem okolju po colsko ali si prevzel tamkajšnjo govorico oziroma narečje?

To pa še vedno, to težko pozabiš.

Matjaž Bajec
Foto: Osebni arhiv

Storitve s kmetijsko in gozdarsko mehanizacijo ter pluženje cest.

LEON AMBROŽIČ s.p.

SANABOR 5, 5271 VIPAVA

GSM: 031 756 771

Igor Leban, vzreditelj reševalnih psov

Pse učim skupaj z lastniki

Igor je bil član generacije odličnih colskih rokometišev, igral je tudi nogomet in košarko, če se ustavimo le pri njegovih športnih aktivnostih. Po preselitvi v Dolino je nadgradil mladostno željo in postal uspešen vzreditelj reševalnih psov, s katerimi tudi tekmuje.

Od kdaj ne živiš več na Colu, kaj te je odpeljalo drugam?

Na Colu nisem že od leta 1999. Takrat sem se poročil in preselil v Volčjo Drago. Tu sem si ustvaril družino.

Kako si se kot športnik, ki se je ukvarjal z nogometom in košarko, lotil dela s psi?

Pse sem imel že na Colu, vendar pa sem takrat več časa namenil športu, s psi se nisem resneje ukvarjal. Je pa bila vedno nekje v ozadju želja, da bi bil vodnik, morda tudi sodnik, skratka, da bi delal s psi. Vse, ki sem jih imel v preteklosti, sem sam naučil osnov, želel pa sem več. Ko se zaradi dela

in oddaljenosti nisem več tako pogosto vračal na Col na tedensko rekreacijo, sem začel drugo pot.

Prvi koraki v to smer?

Leta 2007 sem kupil Asa, psa pasme borderski ovčar. Želel sem, da ne bo samo doma zaprt, temveč se bom z njim učil. Opravila sva dva osnovna izpita in želel sem nadaljevati šolanje. Zasledil sem, kako poteka delo z reševalnimi psi in hotel sem poskusiti. As je zelo hitro osvajal prvine reševanja in tako sem resno začel s treningi.

Kakšno je tvoje delo, na kakšen način poteka šolanje psov?

Kot inštruktor za osnovne tečaje oziroma kot inštruktor za šolanje reševalnih psov, imam zelo veliko dela. Je naporno, včasih tudi nevarno. Šolam tako mlade kot tudi starejše pse, ki potrebujejo prevzgojo. Imam tudi svojo pasjo šolo »Simply the dog«, s katero se v večji meri posvečam individualnim uram doma pri lastnikih psov. Kot predsednik Društva reševalnih psov Nova Gorica imam veliko obveznosti, tako na društveni ravni kot tudi na državni, saj je društvo del Zveze vodnikov reševalnih psov Slovenije. Smo tudi člani mednarodne organizacije reševalnih psov IRO.

Šolanje psov se začne že prvi dan, ko ga pripelješ domov. Učiš ga osnovnih veščin za dobro sobivanje s človekom. Pes lahko začne obiskovati malo šolo, nadaljuje s programom A in zaključí z izpitom BB-h. Po zaključku osnovnega šolanja lahko pes lahko nadaljuje v več smereh (reševanje, terapijski pes, obramba ...).

Da postane reševalni pes, mora skupaj

Uspehi in dosežki

2009 z Asom postanem vodnik reševalnega psa

2011 z Asom dosežem 18. mesto na svetovnem prvenstvu reševalnih psov v Belgiji

2011 z Asom naredim MRT (Mednarodni test za posredovanje v tujini)

2012 z Asom, ekipno, državni prvak reševalnih psov

2012 z Asom, ekipno, svetovni prvak reševalnih psov pod okriljem FCI

2013 postanem član državne enote USAR (enota za prvo posredovanje)

2013 z Asom dosežem 15. mesto na svetovnem prvenstvu reševalnih psov na Nizozemskem

2014 organiziramo SP reševalnih psov v Novi Gorici

2014 z Asom potrdim MRT

2015 sem izvoljen za predsednika Društva reševalnih psov Nova Gorica

2015 s Seven opravi MRT

2015 s Seven dosežem 7. mesto na svetovnem prvenstvu reševalnih psov na Danskem

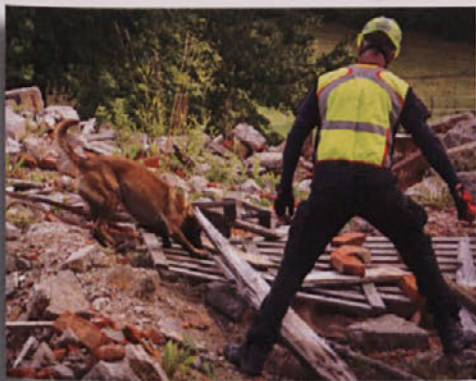
2017 s Seven dosežem 9. mesto na svetovnem prvenstvu reševalnih psov v Avstriji.

z vodnikom opraviti dolgotrajno šolanje na različnih področjih. Obvladati mora poslušnost, iskanje pogrešanih v naravi, v ruševinah in v snegu, vodnik mora poznati osnove prve pomoči, veterinarske pomoči, vrhne tehnike in uporabo GPS. Opraviti morata dva sklopa izpitov (prva in druga stopnja). Treningi potekajo dvakrat tedensko (poslušnost in iskanje). Velikokrat organiziramo vikend treninge tudi v tujini. Sicer pa šolanje psa ne poteka samo na poligonu, temveč tudi doma, na sprehodu in v različnih situacijah.

Imaš tudi kakšne neprijetnosti z neubogljivimi psi, kakšen ugriz?

V desetletnem delu s psi se mi je zgodilo že marsikaj. Bili so ugrizi, renčanja, napadi, prevladujejo pa predvsem pozitivni dogodki, ki še bolj podkrepijo veselje do dela z njimi.

Kako je, ko z nekim psom končaš šolanje in ga nekomu oddaš/prodaš. Se nanj tudi navežeš, je slovo težko?

Moje delo s psi ne poteka tako, da ga vzamem na šolanje, ga izšolam in oddam. Pse učim skupaj z lastniki, saj menim, da je velik del uspešnega šolanja tudi šolanje lastnikov.

Si že sodeloval tudi v resničnih reševalnih akcijah?

Seveda. Če mi le delo dopušča, se jih redno udeležujem. Povprečno imamo pet akcij letno. Gre predvsem za iskanje pogrešanih oseb v naravi.

Še vedno igraš košarko ali nogomet?

Žal mi čas ne dopušča. Ko imam par minut zase, sedem na kolo.

NA KRATKO: NA TEKME KLJUB SLABIM OCENAM

Utrinek iz otroštva, poseben dogodek, kaj si ušpičil, doživel?

Doma smo bili družina s štirimi otroki, tako da ni bilo staršema nikoli dolgčas. Skupaj z bratom sva velikokrat kaj ušpičila, naredila. Mami sva vzela novo odejo, jo razrezala in se odpravila pustovat, vrata sobe sva snela s pantov, z balkona sva skakala v sneg, z

rolkami smo se vozili po stari cesti ...

V kakšnem spominu ti je ostalo obiskovanje colske osnovne šole?

Osnovno šolo sem zamenjal kar trikrat. Najprej sem obiskoval staro šolo, potem so staro šolo obnavljali in smo bili v prosvetnem domu ter pri gasilcih, zadnje razrede pa sem obiskoval na novi šoli. V spominu so mi ostali učitelji Zveščič, Momrca in Lučo – razrednik, ki je mamo vedno prepričeval, naj me pusti na treninge in tekme kljub slabim ocenam.

Ti je življenje na Colu dalo kaj, kar ti je pomagalo pri uspehu v poklicu in v zasebnem življenju?

Col je dihal s športom. Ta me je naučil discipline, vztrajnosti in resnosti.

Na Col prihajam na obiske in pomoč mami. Kot vse, se je tudi Col verjetno spremenil. Zelo malo ljudi srečam in z njimi poklepetam.

Kaj bi kot zunanji opazovalec svetoval Colčanom in okoličanom, da še naredijo, spremenijo, popravijo v svojem kraju?

Premalokrat sem na Colu in ne vem, kako ljudje živijo. Mogoče bi jim rekel, naj ne živijo eden mimo drugega, naj preživijo več kvalitetnega časa skupaj, naj počnejo stvari, ki jih veselijo in si pomagajo med seboj.

Govoriš tudi v novem okolju po colsko ali si prevzel tamkajšnjo govorico oziroma narečje?

Dolgo sem se boril proti tukajšnjem narečju in vztrajno govoril po colsko. Po toliko letih mi uidejo kakšne »dulnske« besede. Veliko

V čem se je Col najbolj spremenil, odkar ne živiš več tukaj? Kaj si najbolj in najprej opazil oziroma kaj opažaš ob obiskih? Tudi pri ljudeh.

colskih besed povzamejo tudi otroci, žena pa se ne da.

Foto: Osebni arhiv

AVTOPREVOZNIŠTVO LAMPE

(prevozi, odkup in prodaja lesa)

SI49459686

Magdalena Lampe s.p.

Višnje 4, 5273 Col

tel.: 05 3668 154

fax: 05 9388 019

info@avtoprevoznistvo-lampe.si

Joško Lampe

041 647 692

Matej Čebokelj, višji fizioterapevt, OMMT terapevt

Žena se ni mogla privaditi na burjo

Matej je priznani fizioterapevt, h kateremu prihajajo na rehabilitacijo številni športniki oziroma vsi, ki si želijo hitrejšega okrevanja po poškodbah in operacijah. Z ženo Petro imata ordinacijo v sklopu nogometnega stadiona Arena Z'dežele v Celju.

Koliko časa si že med Štajerci?

Na Celjskem sem od leta 1998, ko sem v Zdravilišču Laško začel pripravništvo. Tam sem bil do leta 2007, nato sem se odločil za zasebno pot. Po srednji šoli v Idriji sem se vpisal na Visoko šolo za zdravstvo v Ljubljani. Uspel sem na sprejemnih izpitih, kjer nas je bilo kar 300, vzeli so nas 40, in lahko rečem, da se je kar poznalo, da sem dal skozi idrijsko gimnazijo.

Si se že v srednji šoli odločil za ta poklic?

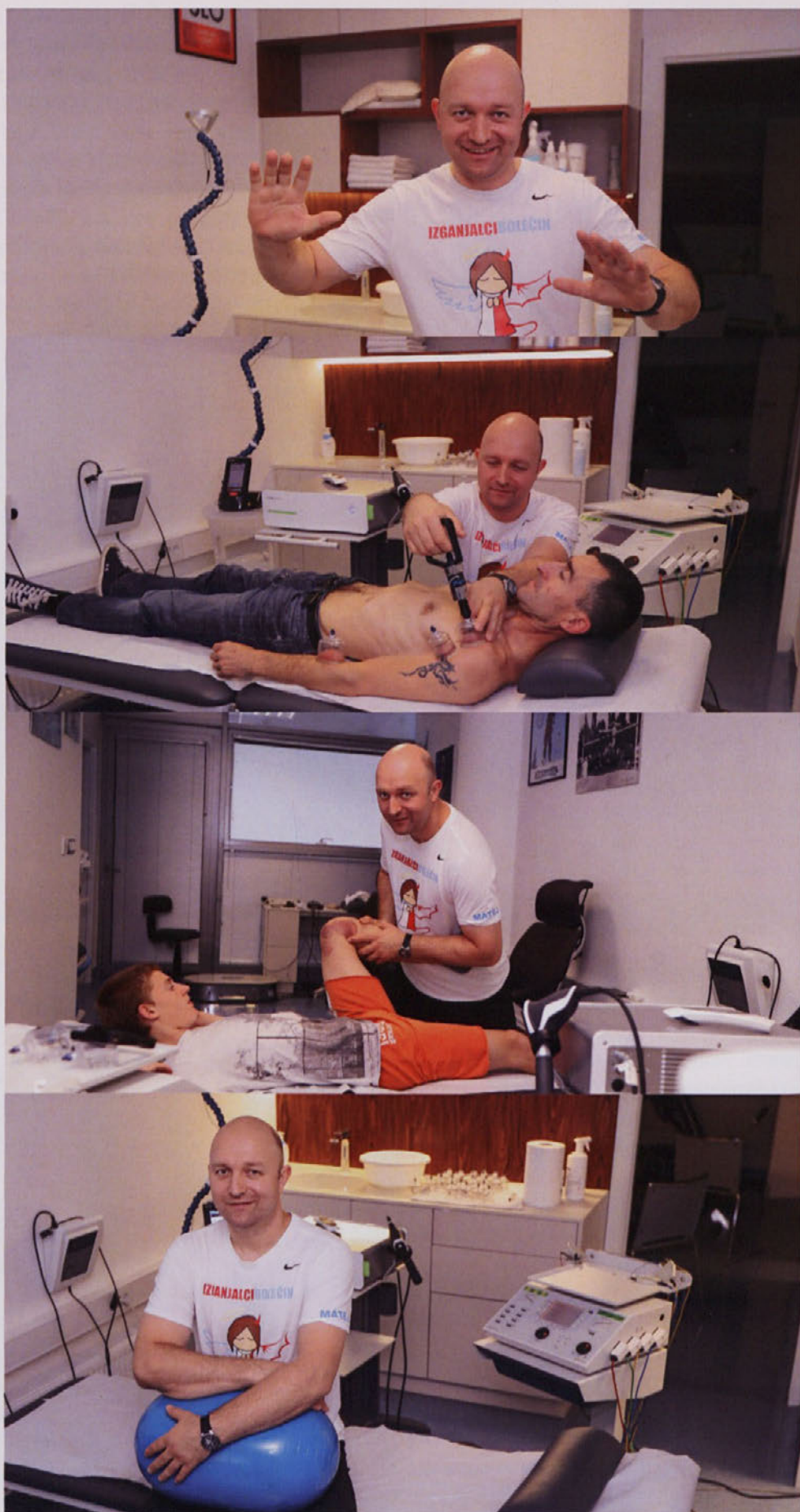
Ja, nekje v tretjem letniku me je začela zanimati fizioterapija. Morda tudi zato, ker sem se že v osnovni šoli soočil s težko poškodbo noge, a sploh nisem bil deležen fizioterapije. Preprosto so mi rekli, da sem mlad in se bom že dovolj razgibal, jaz pa sem potem še dve leti šepal. Ko sem bil pozneje poškodovan še enkrat, me je to področje začelo zanimati. Pomembno besedo, da sem nazadnje šel na sprejemne, pa je imela tudi pokojna sestra Vanja. Prinesla mi je knjigo o fizioterapiji, ki sem jo z zanimanjem prebiral in se nazadnje odločil. Tako sem bil prepričan v to, da sem šel samo na te sprejemne, medtem ko so mnogi sošolci šli na več fakultet.

Kakšna so bila študijska leta?

Užival sem. Imeli smo dobre predavatelje. Nekaterih predmetov sicer nisem redno obiskoval, nisem pa zamudil vaj in strokovnih predmetov. Če nisi bil prisoten, nisi mogel dokončati šole.

Si bil v mladih letih športnik?

Tako kot vsi na colski šoli, sem seveda tudi sam igral roket. Bil sem v generaciji s pokojnim Tiberijem Polancem, spomnim se tudi Aleša Krapeža in Igorja Lebana, ostalih pa ne več. Vodil nas je seveda Lucijan Trošt. Ko sem šel v srednjo šolo v Idrijo, je bil tam osrednji šport atletika, ki me je takoj pritegnila. Sam sem se, tudi zaradi nekdanjega učitelja na colski šoli Franca Odarja, ki je bil nekoč atlet, navdušil za njegovo disciplino – suvanje krogle. Imeli smo dobre pogoje na tamkajšnjem atletskem stadionu. Bil sem uspešen tudi na tekmovanjih in domov sem prinesel več medalj. Leta 1990 sem na jugoslovanskem mladinskem državnem prvenstvu v Zagrebu prišel med finaliste in na koncu za malo zgrešil tretje mesto. Imel sem dobro tehniko,

težjo, sedem kilogramsko, kroglo sem metal čez trinajst metrov, lažjo, pet kilogramsko, okrog petnajstmetrske znamke.

Kaj te je odpeljalo na celjski konec, v Šmarje pri Jelšah?

Ljubezen, kaj pa drugega. S Petro, sedanjo ženo, sva se spoznala med študijem oziroma v izolskem domu Dva topola, kjer sva delala z distrofiki. Med samim študijem sicer nisva bila veliko skupaj, saj smo precej delali po skupinah, v Izoli pa je bilo več priložnosti za druženje. In preskočila je iskrica.

Je bilo sprva v načrtu, da ona postane Primorka in ne ti Štajerec?

Izrazila je željo, da bi ostala tu, ampak sem ji rekel, da naj se odloči šele takrat, ko bo prvič doživela pravo burjo. In ko je zares pihalo, tako kot zna pri nas, si je hitro premislila in rekla, da bi vendarle raje šla nazaj na Štajersko. Takrat sva živela v Podkrajju, delala pa sva v Novi Gorici pri nekem ameriškem kiropraktiku. Je pa najina selitev sovpadla tudi z njegovo vrnitvijo domov, saj sva takrat iskala novo zaposlitev, obenem sva bila pred diplomom na fakulteti. Strinjal sem se z njo, saj sem bil prepričan, da se bom jaz prej privadil na življenje pri njej kot pa ona pri nas, saj se je ponoči zbudila, ko je zunaj divjala burja, in me prestrašeno spraševala, kaj se dogaja.

Kakšno je bilo tvoje prilagajanje na življenje na Celjskem?

Na začetku je bila manjša težava jezik, kajti v Šmarjah še bolj zavijajo kot pri nas v Podkrajju. Nekaj časa sem moral kar precej razmišljati, kaj pomeni kakšna beseda. Še danes moram biti včasih zelo pozoren, ko se pogovarjam s kakšnim starejšim domačinom, ki govori »orto« štajersščino.

Že desetletje imaš zasebno fizioterapevtsko ordinacijo. Kdo vse prihaja k tebi?

Športniki in običajni ljudje, vsi z dokaj enakimi težavami, a z različnimi vzroki, ki so pripeljali do njih. Športniki se poškodujejo na treningih in tekmah, ostali ljudje pri delu. Koleni se tako kot na parketu, poškoduje tudi pri zdrsu pri delu v gozdu.

Bi lahko za športnike rekli, da pri iskanju rezultatov enostavno pretiravajo in gredo preko svojih fizičnih zmožnosti ali enostavno ni več vrhunškega rezultata brez pretiravanja?

Vrhunski šport je na zelo visokih mejah še sprejemljivega. Ampak tak je šport in poškodbe so njegov sestavni del. Srečneži so tisti, ki se jim lahko izognejo in lep primer je Tina Maze, ki je izjemne rezultate dosegla brez resnejših poškodb, tako da je po tej plati svojevrsten fenomen. Zagotovo so ji pri tem pomagali geni, ne smemo pa zanemariti tudi pravilnega dela. Vseeno pa se, še posebej v kontaktnih športih, zgodijo nepredvidljive situacije, ki imajo za posledico poškodbe.

Nekateri bodo rekli, da je več poškodb pri amaterjih, ki se morda nepravilno pripravijo na športno udejstvovanje, da se ne znajo pravilno ogreti in da so na drugi strani profesionalni športniki tudi strokovno bolj podkovani?

Bo kar držalo, športniki so v trenažnem procesu, ki ga ima nekdo pod kontrolo, ga pravilno vodi in ve, kako doseči optimalno pripravljenost. Amaterji pa se po navadi pripravljajo sami, največkrat si pomagajo s kakšnimi spletnimi vsebinami in niti ne vedo, kaj počnejo oziroma ne vedo, kako priti do zelenega cilja in hitro nastanejo okoliščine za poškodbe. Za resen rezultat je potreben zelo usmerjen in natančen trening, pa še takrat se lahko zgodi kaj nepredvidljivega. Včasih se ljudje nepravilno lotijo že preprostega teka, na katerega gredo sprva zato, da bi se dobro počuti, nato pa jih potegne želja, da

bi na določeni razdalji dosegli nek rezultat, kar vse skupaj zelo spremeni. Če gredo teči za svoj užitek, ni težav. Te nastopijo takrat, ko presežejo svoje sposobnosti. Tudi enostaven tek namreč ni tako enostaven, saj obremeni naše telo. Kdor želi napredovati, je prav, da se poveže z nekom, ki to področje obvlada in mu bo smiselno sestavil treninge.

In ko pridejo na tvojo mizo, predvsem vrhunski športniki, jim takoj poveš, kaj jih čaka ali jim kaj prikriješ, npr. kako dolga bo rehabilitacija, da jim ne bi že na začetku okrevanja zbil moralo?

Če pride nekdo s hujšo težavo, ga seveda najprej usmerim k ustreznemu specialistu, ki bo določene stvari potrdil ali ovrgel oziroma določil diagnostične postopke. Če pa so težave preobremenitvenega značaja, se jih da v veliki meri rešiti s fizioterapijo. Ko pa se športnik večkrat vrne z isto težavo, se z njim in tudi z njegovim trenerjem najprej temeljito pogovorim, da skupaj ugotovimo, kaj počne, da se mu poškodbe ponavljajo. Lahko gre tudi zgolj za preveliko število ponovitev ene vaje, kar je velikokrat najpogostejši vzrok težav. Nikakor pa ni primerno, da bi športnika oziroma nekoga, ki prihaja na rehabilitacijo, vrgel na finto in mu prikrikl dejstva. Predvsem je potrebno najprej poskrbeti, da se stanje toliko izboljša, da športnika vrneš v proces treningov, ki jih je vajen, kajti dlje, kot je odsoten, težje se potem vrne. Daljše mirovanje ni zelo priporočljivo.

Kdo vse prihaja v ordinacijo, ki jo vodita skupaj z ženo Petro?

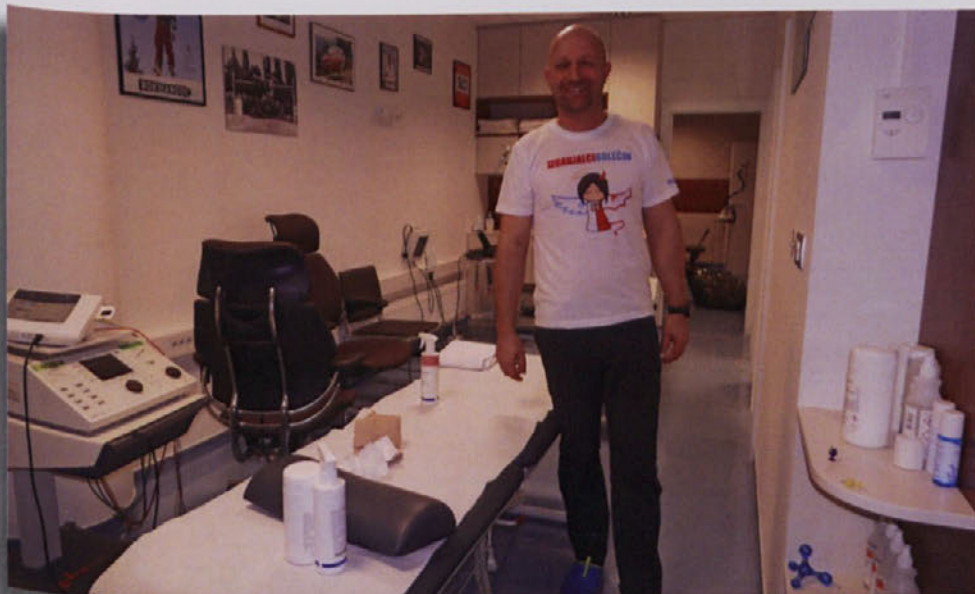
Rokometaši, nogometaši, košarkarji, praktično iz vseh športov, ki jih gojimo na Celjskem.

Koliko se je v zadnjih letih spremenil način rehabilitacije, prihajajo na površje vedno nova znanja?

Ja, treba je biti precej pozoren na novosti. Dobre osnove sicer vedno ostajajo, se pa v želji po doseganju boljših rezultatov spreminjajo nekateri postopki rehabilitacije. Ni pri vseh tako, nekatere metode so ravno takšne kot pred dvajsetimi in več leti, so pa novosti, ki pomagajo. Naj bodo to novi aparati ali zgolj drugačni prijemi z rokami.

Ampak ne s polaganjem rok, ki verjetno ne spada v delokrog fizioterapevtov?

Tudi to je eden od spektrov zdravljenja in če nekemu pomaga, zakaj ne. S tem nimam težav. Postopki, s katerimi se sam ukvarjam, so seveda znanstveno dokazani, z visokim odstotkom uspešnosti. Če je nekdo razvil metodo in ugotovil, da prinaša določene rezultate, tudi sam stremim k temu, da sem v okviru tovrstnih pričakovanj. Stoodstotne

MATEJ SI JE DRUŽINO USTVARIL V ŠMARJU PRI JELŠAH.

uspešnosti ni. Vem, da ne znam in ne vem vsega, vem pa kje so določene meje, kar je bistvo mojega dela.

NA KRATKO: UGASNITE TELEVIZORJE IN POJDITE VEN, V NARAVO ...

Utrinek iz otroštva, poseben dogodek, kaj si ušpičil, doživel?

Zanimivih utrinkov v otroštvu je bilo kar nekaj. En takih je bil tekanje z vetrom, ko sva se s sošolcem Klavdijem vračala s šole. Mislim, da ne bom nikoli več tekel tako hitro, pa tudi tako velikih korakov ne bom več delal. Žal pa se je enkrat ta tek bolj slabo končal za Klavdija. Kar nekaj kože in blaga je pustil na cesti. Z otroki iz cele vasi smo

se veliko družili in marsikaj zelo pametnega natuhtali. Domišljija je bila zelo bujna. Veliko smo bili zunaj. Pretaknili smo vse bunkerje v okolici. Ko smo dobili nov asfalt, smo si že naredili deske, ki so imele namesto koles ležaje. Vožnja s temi deskami je bila kar hitra in zelo dobro se je dalo drseti. Ušpičil nisem pa nič, samo oče se je kar nekajkrat zelo glasno pogovarjal z mano. Mislim pa da zato, ker je bolj slabo slišal, pa tudi moj sluh v tistih letih še ni bil najbolj razvit.

V kakšnem spominu ti je ostalo obiskovanje colske osnovne šole?

Podkrajaska in colska šola sta mi ostali v zelo dobrem spominu, ker je bil to čas zelo pestrega in pristnega otroštva, brez nešteto krožkov.

Ti je življenje v Podkraju in na Colu dalo kaj, kar ti je pomagalo pri uspehu v poklicu in v zasebnem življenju?

Življenje v naših krajih mi je dalo malo robustnosti, vztrajnosti, kar nekaj trme, fizične kondicije, pristnosti in poštenosti. Vse to mi je v nadaljnjem življenju prišlo zelo prav in mi pride prav še danes.

V čem sta se Podkraj in Col najbolj spremenila, odkar ne živiš več tukaj? Kaj si najbolj in najprej opazil oziroma kaj opašaš ob obiskih? Tudi pri ljudeh.

Prvo, kar opazim je, da je manj druženja. Mladine ne vidim kaj dosti. Vidim, da je tudi v naše hribe prišla negotovost in strah, kaj bo. Dogajajo se napetosti, ljudje se zmeraj bolj zapirajo. Potrošništvo in vse, kar je z njim povezano tudi Colu, Podkraju in drugim vasem ni prizaneslo.

Kaj bi kot zunanji opazovalec svetoval Podkrajčanom, Colčanom in okoličanom, da še naredijo, spremenijo, popravijo v svojem kraju?

Družite se, pomagajte si, ne bodite opravljivi, škodoželjni, zavistni in nastopaški. Ugasnite televizorje, računalnike, tablice, telefone in pojdite ven na vas in v naravo. Pojdite na burjo, ki jo kar pogrešam, da vam zbistri misli. Umirate se v osebnem življenju in ne vnašajte nemira v okolje, v katerem živite.

Govoriš tudi v novem okolju po podkrajsko ali si prevzel tamkajšnje govorico oziroma narečje?

Sedaj živim v Šmarju pri Jelšah, ki ima prekrasno okolico. Tukajšnje narečje je kar zanimivo in se ga ne moreš kar naučiti, tako da sem ostal kar pri svojem. Če kdo reče, da zavijamo Podkrajci, naj pride v Šmarje, pa bo videl, kaj je zavijanje. Na začetku sem skoraj rabil prevajalca.

Foto: Osebni arhiv

FRIZERSKI SALON

Milka

Milka Črnigoj s.p
Col 78, 5273 Col

NAJ NOVO LETO IZBRIŠE BRIDKOSTI STAREGA IN NAJ
VAS NAPOLNI Z UPANJEM IN RADOSTJO ...

tel.: 05 366 8379 - gsm:041 337 261 - milka.crnigoj@gmail.com

Zorko Bajc, župnik v Piranu

Iz spalnice imam pogled na pobočji Nanosa in Javornika

V NEDELJO, 2. JULIJA 2017, JE IMEL ZORKO V KANJEM DOLU SREBRNO MAŠO

Utrinek iz otroštva, poseben dogodek, kaj si ušpičil, doživel?

Moji prvi spomini iz ranega otroštva segajo v rojstni kraj Kanji Dol pod Javornikom, kjer sem pred dobrimi petdesetimi leti začel odkrivati svet. Kar nekaj močnih vtisov še vedno nosim s seboj še iz časa, ko sem komaj shodil. Eden takih je tudi selitev iz Kanjega Dola na Police, kjer sem preživel

nadaljnjih 11 let, vse do konca osnovne šole. Zagotovo je moje otroštvo zaznamovalo dejstvo, da sem odraščal izven vasi, brez množice vrstnikov, ki sem jih prvič srečal šele ob obisku male šole pri šestih letih. Spomnim se, kako sem mami, ko me je vprašala od kod vse so sošolci, odgovoril, da jih je nekaj s Cola, nekaj pa iz meje. Meja seveda pomeni gozd in ko so dejali, da so

iz Gozda, je to zame pomenilo, da so nekje iz gozda.

V kakšnem spominu ti je ostalo obiskovanje colske osnovne šole?

Obiskovanje šole je bistveno vplivalo na moje odraščanje in dojemanje sveta. Tudi dejstvo, da sem moral vsak dan peš v šolo in nazaj, tudi pozimi v hudi burji in zametih. Kar je bila tudi dobra izkušnja oziroma šola za nadaljnje življenje, ko se naučiš, da je za marsikatero uresničitev želje potreben določen napor. Zanimivo, da se še velikokrat spomnim na marsikaj, kar nam je šola takrat omogočila, da smo lahko prvič doživeli ali obiskali. Tako se spomnim prve gledališke predstave v Ajdovščini, prvega obiska opere v Ljubljani, baleta, izletov v rojstne kraje pesnikov, pisateljev in slikarjev, predvsem naših primorskih. In seveda prvega obiska kina. Bilo je v prvem razredu (1973/74), ko so nam pri okrožnici v šoli sporočili, da gremo v Ajdovščino v kinodvorano na ogled filma (barvnega) *Pastirci*, posnetega po predlogi Franceta Bevka. Že sam odhod v Ajdovščino je bil zame doživetje, kaj šele obisk kina. Pri sedmih letih je bila moja edina izkušnja z gledališčem obisk šolskih proslav v združnem domu. In od tam sem vedel, da se najbolje vidi in sliši, če si čim bolj spredaj, še najbolje v prvi vrsti. In tako sem poln nestrpnega pričakovanja čakal v

V letu, ki prihaja, vam želimo zdravja in veselja

v družbi poštenih in dobrih ljudi.

Srečno 2018!

avli pred kinodvorano in se gnetel z drugimi colskimi učenci ter želel biti čim bližje vrat, da bom lahko, ko se odpro, čimprej smuknil v dvorano. In res. Vrata so se odprla in že sem tekel v prvo vrsto kinodvorane. Kar naenkrat ni bilo nič več prerivanja ... Znašel sem se povsem sam v prvi vrsti in suvereno izbral sedež na sredini ter z mešanico ponosa in začudenja pogledoval nazaj, kjer so se v zadnjih vrstah gnetli vsi ostali. In ni mi bilo povsem jasno, zakaj se nihče ne bori za sedež spredaj, kjer si tako blizu projekcijskega platna. In kjer se tako dobro vidi in sliši ... Seveda ni bilo potrebno veliko časa, da sem dojel, čemu je tako. Takšno je bilo moje prvo srečanje s filmsko umetnostjo.

Ti je življenje na Colu dalo kaj, kar ti je pomagalo pri uspehu v poklicu in v zasebnem življenju?

Kot že rečeno, sem na Colu preživel le dobrih 11 let. Potem so me valovi življenja

SREBRNA MAŠA JE BILA NOVA PRILOŽNOST ZA SREČANJE S SOŠOLCI IZ OSNOVNE ŠOLE.

Z LETOŠNJEGA POTOVANJA PO VIETNAMU

začeli nositi sem in tja – tako študijsko kot službeno. In tako sem sedaj že tretjino življenja na morju, od koder vsako jutro pogledam iz spalnice čez Tržaški zaliv ter se mi pogled ustavi na pobočjih Nanosa in Javornika.

V čem se je Col najbolj spremenil, odkar ne živiš več tukaj? Kaj si najbolj in najprej opazil oziroma kaj opažaš ob obiskih? Tudi pri ljudeh.

Sicer se vedno rad vračam domov, kolikor pač čas dopušča. V vseh teh letih, odkar sem odšel z doma, se je na Colu marsikaj spremenilo. Prepričan sem, da na bolje. Vedno znova sem vesel, ko vidim, da Col raste in se razvija. Mlade družine ostajajo doma in se ne odseljujejo. Rastejo nove in nove hiše. Vas živi in se povezuje.

Ponosen sem, ko vedno znova ugotavljam, koliko zanimivih in ustvarjalnih ljudi prihaja iz te vasi in kako uspešni so na različnih področjih širom po Sloveniji. Tale burja mora biti res nekaj posebnega, da daje takšno žlahtnost ljudem, ki tukaj živijo. Navdušuje me povezanost in odločnost, ko je treba stopiti skupaj in nekaj narediti. Vas s toliko kvalitetnimi pevskimi zbori, z neverjetno gasilsko družino, ki je vedno pripravljena narediti nekaj dobrega, z društvi, ki se trudijo uspešno ohranjati kulturno dediščino, z aktivno župnijsko skupnostjo, s šolo, ki živi s krajem ... In zagotovo še marsičem, kar bogati skupno življenje. Naj tako tudi ostane! Bog nas živi Colčane!

Foto: Osebni arhiv

PUSKARSTVO
in storitbe
Hubert Pregel s.p.

Malo polje 12, 5273 Col
tel.: 05 36 68 063, 041 432 514

TRGOVINA HUBERT
PE AJDOVŠČINA
Goriška c. 23b, 5270 Ajdovščina
tel.: 05 366 20 99

SREČNO 2018
LOVCEM PA DOBER POGLED !!

Dr. Jurij Bizjak, koprski škof Col je kot kakšna vas v Švici

Utrinek iz otroštva, poseben dogodek, kaj ste ušpičili, doživeli?

Enkrat jeseni so popotni cigani postavili svoj šotor na naših Zgonjah, kjer imajo zdaj hišo Korenovi. In vsi razen enega moškega, ki je v šotoru zaspal, so odšli po vasi prodajat svoje blago, pred šotorom pa je ležal velik zvitek dolge pisane preproge, ki sva jo s Francetom Šuštarjevim potihoma odnesla izpred šotora na cesto pred njihovo hišo in jo spustila, da se je razvila po bregu v dolino proti Lemutovim. Nisva mogla verjeti, kako hitro se je odvila po zeleni podlagi, midva pa v dir ...

V kakšnem spominu vam je ostalo obiskovanje colske osnovne šole?

Šolo smo imeli v ponedeljek, torek in sredo, četrtek je bil prost, nato spet v petek in soboto, nedelja pa je bila spet prosta. Ne morem se spomniti točno, kdaj se je urnik spremenil tako, da je bila namesto četrta prosta sobota, dobro pa se spomnim, da sem imel šele na študiju v Rimu spet takšen urnik in tudi hitro spoznal, zakaj je takšen urnik boljši: tri dni šole, en dan prost, dva dni šole, en dan prost – tako je bila šola bolj kratkočasna in uspeh je bil večji, ker je šolski teden imel dva predaha, ko si lahko marsikaj dodelal in poglobil ...

Vam je življenje na Colu dalo kaj, kar vam je pomagalo pri uspehu v poklicu in v zasebnem življenju?

Mnogo. Še posebej, dokler je bila na Colu tudi žaga, je bila vsa vas vsak dan in cele

dni polna življenja, ker se je vse dogajalo doma na vasi in ni nikoli zmanjkalo ne dela ne razvedrila: spomladi in jeseni, poleti in pozimi ... Spomladi so vsi razvažali gnoj in orali, sejali in sadili, jeseni se je pobiralo zelje in repo, jabolka in tepke, napravljalo drva in steljo za zimo, od spomladi do jeseni se je paslo živino, vsak večer je vsa vas gonila napajat na studenec, poleti se je kosilo in želo, pozimi se je pletlo oprtnike in koše, nogavice in jope ... Ivan Troštov je igral na harmoniko in Miran Korenov je poprijel za njim, pokojni Stanko Tomažev pa je vedno rad rekel: »Živimo med temi drugimi, da je bolj gosto.« Domača hiša in domača vas sta mi dali veselje do življenja in do dela.

V čem se je Col najbolj spremenil, odkar ne živite več tukaj? Kaj ste najbolj in najprej opazili oziroma kaj opazate ob obiskih? Tudi pri ljudeh.

Vipavske župnijske kuharice so mi večkrat rekle, kako lep je Col, kakor kakšna vas v Švici. Kaj bi rekle šele danes, ko je toliko prenovljenih in še več novih lepih hiš. Zelo sem vesel, da kljub vsem spremenjenim razmeram družabno življenje na vasi ne upada, ampak se krepi z vedno novimi pobudami in zgodbami. To zelo ugodno vpliva na počutje družine – vsak človek potrebuje za ustrezen razvoj zavetje

družine, družina pa potrebuje zavetje in gnezdo drugih družin.

Kaj bi kot zunanji opazovalec svetovali Colčanom in okoličanom, da še naredijo, spremenijo, popravijo v svojem kraju?

Samo namignil bi na dve stvari, ki so vsem znane in vsem na očeh – na koristnost izgradnje križišča s prehodi za pešce na križišču Ajdovščina–Črni Vrh in združni dom–Predmeja ter na nujnost odstranitve podirajoče se hiše malo naprej od gostilne Tratnik proti cerkvi – za lepši pogled in za večjo varnost ter pretočnost.

Govorite tudi v novem okolju po colsko ali ste prevzeli tamkajšnjo govornico oziroma narečje?

Ob svojem času sem imel v Kranju predavanje za prevajalce, med katerimi je bil tudi znani in veliki prevajalec Janko Moder, ki je po predavanju stopil do mene in mi rekel: »Kako prijetno vas je poslušati, ker tako lepo govorite po primorsko.« Prepričan sem, da je mislil resno, zavedam pa se, da smo tukaj vsi na tankem ledu: Vrlina je v sredini! Opogumlja pa me tudi apostol Peter, ki ga je izdala prav njegova govornica: »Zares si tudi ti izmed njih, saj te tudi tvoja govornica izdaja.« (Mt 26,73) In naš pregovor pravi: »Volk dlako menja, čudi ne.« In naj bo naše selo vedno zdravo in veselo!

Foto: Osebni arhiv

Tomaž Kovšca, športni novinar in TV-voditelj

Razlika med majhnim krajem in mestom je manjša kot nekoč

TOMAŽ JE USTANOVNI ČLAN SLOVENSKEGA BONSAJ KLUBA IN USTANOVITELJ MEDNARODNE ŠOLE TORA (TORA INTERNATIONAL BONSAI SCHOOL). LETA 2005 JE NAPISAL KNJIGO BONSAJ, UMETNOST IN FILOZOFIJA.

Utrinek iz otroštva, poseben dogodek, kaj si ušpičil, doživel?

Dogodkov je toliko, da bi res težko izbral samo enega. Bil sem zelo živ otrok, poln energije, tako da skoraj nobena neumnost ni minila brez mene. So pa bile vse bolj ali manj nedolžne in so se končale brez hujših posledic ... Morda, ker je zdaj čas kostenjev, samo spomin na dogodek iz osnovne šole – starejši bralci se gotovo še spomnijo visokih zelenih gašperjev, s katerimi smo greli učilnice. Za kurjenje letih smo običajno skrbeli kar učenci sami. Nekega dne smo poleg drv v peč nametali še nekaj divjih kostenjev, ki pa so eksplodirali nekoliko kasneje, kot smo predvidevali. Zelo je počilo in to ravno v trenutku, ko je v razred že vstopil takratni strah in trepet učencev tovariš Stegovec. Nadaljevanje si najbrž lahko predstavljate!

V kakšnem spominu ti je ostalo obiskovanje colske osnovne šole?

Čeprav sem kot sin učiteljice (ki me je v drugem razredu celo učila) na svoj račun

pretrpel marsikakšno pikro, pa ne le s strani sošolcev, so spomini vendarle večinoma lepi. Živeli smo v pristnem vaškem okolju, v šoli s preprosto opremo, a smo uživali in bili zelo aktivni – v šolskem športnem društvu, v dramskem krožku, pri izdaji šolskega glasila ... Lepi spomini!

TOMAŽ (LEVO) Z MARTINOM HVASTIJO V STUDIU TV SLOVENIJA MED KOMENTIRANJEM ENE OD DIRK PO FRANCIJI. (FOTO: OSEBNI ARHIV)

Ti je življenje na Colu dalo kaj, kar ti je pomagalo pri uspehu v poklicu in v zasebnem življenju?

Otroštvo te seveda zaznamuje in nastavi iztočnice za tvoj nadaljnji razvoj. Mnogokrat mi je bilo zaradi tega, ker izhajam iz majhnega kraja, morda celo težje, saj sem moral nadoknaditi veliko stvari, ki so jih vrstniki iz mestnih središč imeli na pladnju. Po drugi strani pa te to napravi močnejšega, bolj osredotočenega in vztrajnega.

V čem se je Col najbolj spremenil, odkar ne živiš več tukaj? Kaj si najbolj in najprej opazil oziroma kaj opažaš ob obiskih? Tudi pri ljudeh.

Tako kot vsa Slovenija se tudi Col razvija in spreminja. Infrastruktura je neprimerno boljše kot je bila, veliko je novogradenj, šola, telovadnica, urejeno pokopališče ... Razlika med življenjem nekoč in danes je očitna, razlika med majhnim krajem in mestom pa je veliko manjša, kot je bila nekoč.

Kaj bi kot zunanji opazovalec svetoval Colčanom in okoličanom, da še naredijo, spremenijo, popravijo v svojem kraju?

Za takšne nasvete vem premalo in sem premalo vpet v življenje na Colu.

Govoriš tudi v novem okolju po colsko ali si prevzel tamkajšnjo govorico oziroma narečje?

Živim s Primorko, doma je sicer iz Soške doline, tako da se doma pogovarjamo po domače. Sin Jakob pa je pravi poliglot: obvlada tako colsko kot kanalsko narečje, kleno ljubljansčino, trudimo se tudi s knjižno slovenščino (že po službeni dolžnosti); glede na to, da že nekaj let živimo v Mednem, pa se trudimo tudi z gorenjščino.

Foto: Osebni arhiv

Marija Merljak, svetovalka za zdravo prehrano in TV-voditeljica

Ponosna, da sem s Cola in rada se vračam

MARIJA V PRVEM RAZREDU OSNOVNE ŠOLE, DRUGA Z LEVE V DRUGI VRSTI, Z OBLIŽEM, KER JO JE SOŠOLEC (ŽE POKOJNI) JOŽE TRATNIK ZADEL S KAMNOM V ČELO. IN SE POTEK ZA TO VSE ŽIVLJENJE KESAL IN SE JI OPRAVIČEVAL, KADAR STA SE SREČALA.

Utrinek iz otroštva, poseben dogodek, kaj ste ušpičili, doživeli?

Poseben dogodek? Posebni so bili vsi! Šest otrok nas je bilo pri hiši, starih od dvanajst do nič, ko je zadnji, Boris, prikukal na svet. Njegovega rojstva se prav dobro spominjam. Mama je rodila doma, kot nas je vse druge prej, a jaz sem bila tedaj že tako velika, da sem bila določena za kuharico. Oče Polde je šel v šolo in mi izposloval svojevrstne porodniške počitnice, polne gospodinjskega dela, seveda. Dobro mi je šlo, a tretji dan se je zapletlo. Junaško sem zakurila v špargertu, pristavila lonce za kosilo in začela kuhati. Pa sem pozabila, da je treba ogenj venomer podtikati, saj pri nas ni bilo nikoli dobro osušenih drv. Mama ni smela dol iz sobe v kuhinjo, ker ji je to stroga babca Albina odločno prepovedala. Zato sva razpravljali na daljavo; jaz sem vpila od spodaj, mama pa z vrha stopnic. No, po kakšni uri sem vendarle ugotovila, da brez podtikanja polen v špargert pač ne bo šlo. Z zamudo smo potem lačni dočakali mojo mineštro. Oče, ki je s skupino drugih vaščanov v Jurcovki kupal apno, je debelo uro lačen čakal, da mu je sestra Rezka prinesla kosilo.

Tata je rad kazal videz strogega in odločnega očeta, a v resnici je bil mehka, umetniška duša, saj je bil glasbenik samouk. Malce je bilo v njem tudi čevljarja in mizarja,

vsake stvari se je lotil strokovno, a vendar tudi z veliko čustvi. Kaj bi dala, da bi imela danes močne čizme, ki mi jih je naredil, ko sem hodila v šolo. Bili so močni, z debelim podplatom, z dreto šivani in zabiti z lesenimi cveki, spredaj in zadaj okovani, na vrhu pa iz lepega temnordečega usnja. Še danes imam v spominu, kako dišijo po njem. Ko sem jih prerasla, so jih nosili drugi ... in so se izgubili.

Da je mehka duša, se ni pokazalo samo,

SESTRE Z MAMO ZORKO. Z LEVE: SESTRA REZKA, MAMA ZORKA, MARIJA, ZRAVEN JE KOLEGICA S FAKSA DARINKA KOREN IZ AJDOVŠČINE, KI PA NI SORODNICA. ČEPITA SESTRA IRENA IN DARINKINA SESTRA.

ko je raztegnil meh ali zapel pesem, marveč tudi tedaj, ko se je ob nedeljah z nami igral slepe muhe. Takrat se je najbolj raznežil. Zavezal si je oči in nas lovil, mi pa smo se mu izmikali in se skrivali za mizo, pod njo, plezali na okensko polico ... Vedno nas je vse polovil.

Najbolj slovesen in hkrati komičen trenutek pa je bilo vsakoletno blagoslavljanje hiše in štale za božič.

Blagoslavljat smo šli pred večerjo. Tata je vzel ponev, vanjo stresel žerjavico iz špargerta in čez njo položil oljčne in brinove veje, da se je kadilo in dišalo. Ker sem bila najstarejša od otrok, mi je pripadla posebna čast, da sem hodila prva za njim z lončkom blagoslovljene vode. Žegnanje hiše in štale je bil seveda nadvse resen in pomemben dogodek, med katerim je oče vnaprej molil rožni venec, mi pa smo za njim ponavljali. A je bil hkrati poln pripetljajev, ki nas niso pustili resne. Oče je bil neučakan in je v svojem ritmu hitro drdral molitev ter drsal naprej za vogal hiše, ne meneč se za nas, ki smo v temi zaostajali. Prej ali slej se je kdo spotaknil, drugi smo ga med smehom pobirali ...

Tudi meni se je pripetilo, da sem se na vogalu spotaknila in razlila blagoslovljeno vodo. Pobralla sem se in odhitela nazaj v štalo ter natočila vodo iz korita. Razmišljala sem, da se je blagoslov s kapljic, ki so ostale, prenesel tudi nanjo. Pametno, mar ne? Včasih pa sem blagoslovljeno vodo

razlila na drugem ali tretjem vogalu in nato s praznim lončkom blagoslovljala naprej.

V kakšnem spominu vam je ostalo obiskovanje colske osnovne šole?

Najbolj mi je ostal v spominu moj prvi cvek. Bilo je v drugem razredu osnovne šole. Pri poštevanke, ko nisem znala dovolj hitro zdrdrati, koliko je tri krat pet ali nekaj podobnega. Tako hudo mi je bilo, da sem vso pot do doma, dober kilometer s Cola do Lokvarja, neutolažljivo jokala. Tam pri rdeči hiši, kjer ima tudi danes cestno podjetje svoje prostore, sem naletela na nekega gospoda s fotoaparatom, ki me je slikal tako, vso objokano in me pospremil do doma. Pozneje so mi pravili, da je bil neki novinar nekega časopisa.

Vam je življenje na Colu dalo kaj, kar vam je pomagalo pri uspehu v poklicu in v zasebnem življenju?

Zelo veliko. Vsi veste, da je bila pri nas pri Lokvarju zbiralnica mleka za takrat še kako živo Mlekarno Podnanos. Mleko so po navadi pripeljale sosede in na dvorišču je bilo pravcato vaško zbirališče za izmenjavo informacij o vseh novostih našega kraja. Kar nekaj žensk je poznalo zdravilna zelišča in so imela takoj pripravljen odgovor na vsako težavo, od zeljnih listov za otekla kolena, do krompirja za glavobol. A še največ izkušenj je imela soseda Poličarca. Poznala je veliko zdravilnih rožic, ki so rasle po colskih tratih. Nekaj zelišč je poznala tudi moja mama in me prva učila, kaj naj nabiram. Tedaj smo otroci nabirali mišja ušesa, petelinčke, vinsko rutico in še kaj. In to smo potem posušili in nosili na Col, kjer so odkupovali zelišča za farmacevtsko industrijo. Danes je vse sintetično in nihče nič več ne nabira.

DRUŽINSKA FOTOGRAFIJA Z OTROKI IN VNUKI JE NASTALA 13. JULIJA 2013 OB 40-LETNICI POROKE Z MOŽEM IVANOM.

MARIJA V TV-ODDAJI, KI JE POTEKALA IZ AJDOVŠČINE. LEVO OD NJE SESTRA IRENA, DESNO VODITELJICA LJUBICA MLINAR IN SESTRA REZKA PREGELJ.

Že tedaj sem vedela, da bom v življenju delala nekaj za zdravje. Pa tudi drugi so to vedeli in razumeli: vsakdo, ki se mi je približal, je moral biti bolan. In potem sem ene povijala, drugim merila temperaturo, tretjim natočila čaj ter jim polagala kamne in liste na namišljene rane. Po gimnaziji sem šla nadobudno na sprejemne izpite na medicino, a se nisem vprašala, kako in s katerim denarjem bom živela v Ljubljani. Na srečo je takrat Fructal razpisal štipendijo za študij živilske tehnologije na Biotehniški fakulteti in tako so se mi odprla vrata na univerzo. Vesela sem, da sem dokončala študij živilstva, saj je to, ne da bi tedaj slutila, postalo moje življenje. Danes vem, da je mogoče s hrano za svoje zdravje storiti zelo veliko.

V čem se je Col najbolj spremenil, odkar ne živite več tukaj? Kaj ste najbolj in

najprej opazil oziroma kaj opazate ob obiskih? Tudi pri ljudeh.

Najprej je moč opaziti velik splošni napredek. Množico novih, lepo urejenih hiš in domov, ogromno lepih avtomobilov. Na vsakem koraku je moč opaziti, da se je Col iztrgal iz objema revščine, kakršno smo poznali, ko sem bila mlada šolarka. Mirno lahko rečem, da je Col bogat kraj v materialnem smislu. Vendar pa se bojim, da je gmotni napredek relativno potlačil duhovnega, ki ni šel v korak z njim. Marsikaj tistega, čemur pravimo snovna in nesnovna kulturna dediščina, smo pozabili.

Kaj bi kot zunanji opazovalec svetovali Colčanom in okoličanom, da še naredijo, spremenijo ali popravijo v svojem kraju?

Col z okolico ima veliko naravnih danosti. Ker se tu mešata mediteranska in celinska klima, imata obe močan vpliv na rastlinje. To je raznoliko bolj kot drugod, močno in odporno na burjo, sneg in dež. Te rastline so izrazito bogate z zaščitnimi snovmi, zato smo jih tudi nabirali za farmacijo. In te bi lahko nabirali in prodajali tudi danes, saj povpraševanje po naravnih virih zdravljenja narašča. Tu sta včasih uspevala bob in lan, tega so na Križni gori celo tkali v platno. Neokrnjena narava, zdrava zemlja in pašniki bi lahko nudili osnovo za turistične kmetije, morda celo za hotel, kjer bi ponujali vse zdravo, lokalno in sveže domače. Samo malce bi pobrskali in dobili stare, zdrave jedi, ki bi jih lahko ponudili v novi, sodobni preobleki. Saj dediščine ni potrebno prenašati dobesedno kot kalk, marveč smiselno.

Pred desetletji, ko smo v socializmu hlepeli za silnim napredkom, sta bila zelje in krompir simbola revščine (klobasa na

OČE POLDE Z VNUKINJO NATAŠO

vrhu pa luksuz), danes je to zdrav obrok. Povpraševanje po takih jedeh, narejenih na podlagi starih receptov, narašča. Močno narašča tudi povpraševanje po mesnih jedeh iz živine, ki se je pasla, ter po mlečnih in mesnih izdelkih take živine. Zato bi morali popolnoma obnoviti pašno rejo, saj je prostora za to dovolj.

Col s širšo okolico ima velike možnosti za razvoj agro-turizma v vseh pojavnih oblikah, z dodatno športno ponudbo od jahalnih konj, do lova, igral in igrišč za otroke do športnih iger in podobno.

Vem, da je danes Col na prehodu in ni ne vas ne mesto. To je seveda značilno za zelo veliko krajev po Sloveniji, zlasti vseh na periferiji večjih središč. In nekdajni odnosi, ki jih je določalo sobivanje v kraju, sokrajanstvo, skupno delo in skupna soodvisnost, skratka teritorialna povezanost, usihajo. Novih oblik odnosov pa še ni. A vendar bi morali poiskati

nekaj inovativnega, kar bi delovalo kot lepilo in povežalo Colčane. Vsi bi morali najbrž o tem razmišljati, tudi mi, ki se domov vračamo le občasno. Sem pa optimist in vem, da se bo to prej ali slej zgodilo.

Govorite tudi v novem okolju po colsko ali ste prevzeli tamkajšnjo govornico oziroma narečje?

Kakor kdaj in kakor kje. Ko pridem domov ali ko kjerkoli srečam rojaka, jo ureževa po domače. Včasih se ne da, a me vedno najdejo, zato na vseh svojih predavanjih in tudi na televiziji najprej s ponosom povem, da sem s Cola na Primorskem. Po ljubljansko pa ne znam in se nisem nikoli trudila ter se tudi ne bom. V javnosti govorim nek splošen pogovorni jezik, ki nima domicilnega narečja. Ponosna sem, da sem s Cola in rada se vračam domov.

Foto: Osebni arhiv

**Srečno
2018**

*Naj novega vam leta zarja,
prinese dneve brez viharja,
Izpolni dobre vam želje!*

(F. Levstik)

Bar10

Bar 10
Kodelja Damijana s.p.
Col 78, 5273 Col
Tel.: 031-33 55 18

Matej Peljhan, klinični psiholog, priznani fotograf in športnik S Cola sem odnesel zdravo mero neposrednosti

NA »COLSKEM SMUČIŠČU« V OGRADAH. MATEJ JE DOSTI PREJ KOT LEGENDARNI JAN BOKLEV RAZVIL V-SLOG SKAKANJA ...

Utrinek iz otroštva, poseben dogodek, kaj si ušpičil, doživel?

Kot otrok, in pravijo, da sem tak še danes, sem bil precej živahen. Kar nekaj doživetij bi sodilo v kategorijo anekdot, a vendar ostaja na prvem mestu dogodek, ki ni prav nič smešen. Čeprav se ni končal skrajno tragično, me je zaznamoval za vse življenje. Deset let stara sva s prijateljem na griču za

Bolkovo hišo gradila bunker ter se igrala partizane in Nemce. V kamniti škarpi sva opazila rdeč kovinski predmet, za katerega sprva sploh nisva vedela, čemu bi lahko služil. Razstavil sem ga, prijel v roko in z njim udaril po drevesu. Eksplozija, ki je sledila, me je vrgla po tleh in v šoku sem videl, kako hudo sem poškodovan. Izgubil sem desno roko, eno oko in utrpel še številne druge poškodbe. V dneh, ki so sledili, sem se najprej boril za golo

MATEJ IN POKOJNI SILVO TRATNIK – BUBA. PO SLEDNJEM SE IMENUJE GORSKI TEK NA JAVORNIK; PRVEGA JE LETA 2005 Z ANTONOM PODOBNIKOM ZASNOVAL PRAV MATEJ.

MATEJ V 4. RAZREDU OSNOVNE ŠOLE NA COLU. V PRVI VRSTI Z DESNE: IRENA MIKUŽ, SLAVICA MIKUŽ, JOŽICA ČOHA IN MARIJA ŠKVARČ. V DRUGI VRSTI Z DESNE: SUZANA BAJC, MOJCA LEBAN, BORIS HLADNIK, SILVANA BAJC, IN MIMI KOBAL. V TRETJI VRSTI Z DESNE: VIKTOR PREGELJ, MATJAŽ KOVŠČA, VALTER LOGAR, HUBERT PREGELJ, FRANC PREGELJ. V ČETRTEI VRSTI Z DESNE: DAMJAN ČESNIK, MATEJ PELJHAN, PETER VIDMAR, SIMON ŠKVARČ, PRIMOŽ PUC IN BORIS MIKUŽ. STOJI UČITELJICA VALERIJA TRATNIK.

življenje, v naslednjih mesecih in letih pa za sprejemanje posledic in iskanje novih osebnih identitet. Danes vem, da je prav ta dogodek pomembno usmeril moje življenje in vplival na mojo poklicno pot ter na moje umetnostno delovanje.

V kakšnem spominu ti je ostalo obiskovanje colske osnovne šole?

Spomnim se, da smo razredno stopnjo obiskovali v zadružnem domu, nosili smo halje, imeli smo lesene klopi, ki smo jih čistili s smirkovim papirjem, rediteljja sta hodila po malico na glavno šolo, kar je bil v zimskem času že pravi podvig. Pa tudi to, da se je stranišče na štrbunk nahajalo tam, kjer imajo danes lovci hladilnico in da je na zidu pisalo: »Če si s prstom brišeš r... nesi v usta, ne na zid.« Predmetne stopnje se spomnim po tem, da sem v šolo skočil

30. dec. 2017

SAMO LUČO IN MATEJ STA SI LAHKO IZMISLILA NEKAJ TAKO NOREGA, KOT JE BILO »SMUČANJE« PO KAMNITIH MELIŠČIH NA POBOČJU OKROG PODRTE GORE.

DAMIJAN ČESNIK Z ŽOGO IN MATEJ NA KOTALKAH. FOTOGRAFIJA JE ZANIMIVA PREDSEM ZARADI SPOMINA NA NEKDANJE ASFALTNO IGRIŠČE POD STARO ŠOLO.

samo čez cesto, da sem se na pamet naučil recitirati Prešernovo *Lenoro*, da je bilo ob šoli šolsko igrišče, na katerem sem preživel večino prostega časa ...

Ti je življenje na Colu dalo kaj, kar ti je pomagalo pri uspehu v poklicu in v zasebnem življenju?

Življenje na Colu je v veliki meri potekalo v skupnosti in v tesni medsebojni povezanosti med ljudmi. Naj je šlo za zalivanje plošče pri novogradnji, pevski zbor, igranje košarke ali zgolj druženje v gostilni, vedno smo se znali zbrati skupaj. In to brez pomoči telefonov. Iz tovrstnih izkušenj sem se učil, da je za uspeh potreben trud in garanje, da pa to ne izključuje veselja in sproščenega užitka. Mislim, da sem s Cola odnesel tudi zdravo mero neposrednosti. Prijatelji smo se znali odkrito pogovarjati in jasno izražati svoje mnenje. Včasih na zelo sočen, za zunanjega opazovalca celo grob način. To, da se delaš bolj finega, kot si, mi še danes ne gre preveč dobro.

ŠE ENA IZJEMNA FOTOGRAFIJA Z UTRINKOM IZ MLADOSTI: MULARIJA JE POLETI VELIKO POPOLDNEVOV PREŽIVELA V KRNICI POD SANABOROM, KJER JE POTOK BELA IZDOLBEL PRAVI KANJON S TOLMUNOM. NAJPOGUMNEJŠI, MED NJIMI TUDI MATEJ, SO SKAKALI Z VEDNO VIŠJIH SKALNIH POLIC NAD TOLMUNOM.

LETA 2012 JE MATEJ V OKVIRU NAŠE PRIREDITVE COLSKA NEDELJA V ZADRUŽNEM DOMU PRIPRAVIL RAZSTAVO Z NASLOVOM PRVIČ DOMA. MATEJ JE POGOSTO NAGRAJEVANI FOTOGRAF, SERIJA Z NASLOVOM MALI PRINC JE POSTALA SVETOVNA USPEŠNICA, ZA ISTOIMENSKI KRATKI FILM JE LETA 2015 NA FESTIVALU SLOVENSKEGA FILMA PREJEL VESNO ZA POSEBNE DOSEŽKE. JE POBUDNIK IN SOUSTANOVITELJ ZAVODA ZA FOTOGRAFSKO TERAPIJO.

V čem se je Col najbolj spremenil, odkar ne živiš več tukaj? Kaj si najbolj in najprej opazil oziroma kaj opašaš ob obiskih? Tudi pri ljudeh.

Odkar bivam v Ljubljani, sem se od Cola po eni strani precej odtujil, po drugi strani pa lahko rečem, da sem z njim povezan kot še nikoli doslej. Tu še vedno živijo moji starši, predvsem pa so tu moji najboljši prijatelji, s katerimi se precej pogosto slišim in tudi družim. Glede sprememb na Colu se najprej opazi to, da je zgrajenih veliko novih hiš. Manj vpogleda pa imam v to, kako so se spremenili ljudje ali vaško življenje nasploh. Z novimi časi seveda prihajajo drugačne generacije, a sam mislim, da razlike vendarle niso tako velike, kot jih vidimo malce starejši. Vzdihovanje nad mladimi in objokovanje starih časov se mi je vedno

zdelo malce pretirano in bolj posledica tega, da s pojemanjem lastnih moči starejši nismo več ta glavni in da moramo počasi prepuščati vodenje sveta mlajšim.

Kaj bi kot zunanji opazovalec svetoval Colčanom in okoličanom, da še naredijo, spremenijo, popravijo v svojem kraju?

Odtujenost je eden od glavnih negativnih sindromov sodobnega časa. Col je še vedno dovolj majhen kraj, da se temu lahko bolj organizirano upre. Podpreti je potrebno vse dejavnosti in področja, ki ljudi povezujejo, pa naj gre za šport, kulturo, zabavo ali

kaj drugega. Ob tem moramo paziti, da ostajamo primerno odprti in tolerantni do novih življenjskih slogov. Tudi novim ljudem je potrebno dati možnost, da pokažejo svoje potenciale in dajo svoj prispevek skupnosti.

Govoriš tudi v novem okolju po colsko ali si prevzel tamkajšnjo govorico oziroma narečje?

Z mojo govorico je tako: Ko pridem na Col, me zafrkavajo, da sem že na pol žabar. V Ljubljani, kjer bivam, pa že po prvem stavku rečejo: »Ti si pa Primorc, anede.«

Foto: Osebni arhiv

SILVESTER KOBAL s.p.
041/414-603

Patrik Leban, rokometni reprezentant, član ekipe Nexe iz Našič

Prijatelji me kritizirajo, ker ne govorim več po colsko

Utrinek iz otroštva, poseben dogodek, kaj si ušpičil, doživel?

Lahko rečem, da je veliko dogodkov iz otroštva, saj sem res imel prave prijatelje, s katerimi smo se vsakodnevno družili. Seveda smo tudi velikokrat kaj ušpičili, kar pa je normalno za mularijo. Tudi na ta način smo spoznali, kaj lahko počnemo in kaj ne smemo. Vseeno pa ne bi izpostavil nobenega dogodka, saj mislim, da jih je vseeno preveč, poleg tega so nekateri takšni, da bodo za vedno ostali med prijatelji.

V kakšnem spominu ti je ostalo obiskovanje colske osnovne šole?

Spomini na colsko šolo so zelo lepi. Obiskoval sem jo v vmesnem obdobju, ko se je gradila nova. Moram priznati, da sem imel zelo prijetne učiteljice in učitelje, ki so mi veliko dali, ne samo splošnega znanja, ampak so nas učili tudi pravila obnašanja in druge življenjske izkušnje. Kako pomembno je to, sem spoznal šele, ko sem sem končal šolo in se lotil drugih izzivov.

Ti je življenje na Colu dalo kaj, kar ti je pomagalo pri uspehu v poklicu in v zasebnem življenju?

Seveda mi je življenje na Colu pomagalo pri veliko stvareh, najbolj pa v tem, da sem vedno moral dati veliko več od sebe kot nekateri iz večjih mest oziroma klubov. Le tako sem lahko prišel do tu, kjer sem danes. Menim, da me je krasila vztrajnost, ki jo poskušam obdržati.

V čem se je Col najbolj spremenil,

COL, AJDOVŠČINA, SEŽANA, NOVO MESTO IN RIBNICA SO BILI SLOVENSKI KLUBI, V KATERIH JE IGRAL; LETOS SE JE PRVIČ PODAL V TUJINO, K HRVAŠKEMU PRVOLIGAŠU IN ČLANU SEHA LIGE NEXEJU IZ NAŠIČ.

VELIK DOGODEK ZANJ JE BIL LETOŠNJI VPOKLIC V ČLANSKO REPREZENTANCO IN V DVORANI BONIFIKA SO ZANJ NAVIJALI TUDI COLČANI. PATRIK JE NA ŠIRŠEM SEZNAMU SELEKTORJA VESELINA VUJOVIČA ZA JANUARSKO EVROPSKO PRVENSTVO NA HRVAŠKEM.

odkar ne živiš več tukaj? Kaj si najbolj in najprej opazil oziroma kaj opašaš ob obiskih? Tudi pri ljudeh.

Vsakič, ko se vrnem domov, je kakšna malenkost nova oziroma nekaj drugače. Nazadnje sem opazil nov vrtec, sem si ga tudi ogledal in moram priznati, da ni niti malo podoben tistemu, ki sem ga obiskoval jaz. Zelo je lep. Pri ljudeh pa najbolj opazim njihovo delavnost. Zadnje čase sem živel v

večjih mestih, kjer je vse bolj umirjeno, ko pa pridem domov na Col vidim, da si ljudje po službi ne vzamejo časa za počitek kot v mestih, ampak enostavno delajo naprej.

Kaj bi kot zunanji opazovalec svetoval Colčanom in okoličanom, da še naredijo, spremenijo, popravijo v svojem kraju?

Zelo težko bi kaj svetoval. Danes seveda razmišljam drugače kot nekateri moji prijatelji, ki še vedno živijo na Colu. V vasi, kot je naša, se skoraj vsi poznajo med seboj in želim si še več povezanosti med ljudmi. Na obisk se vedno rad vračam.

Govoriš tudi v novem okolju po colsko ali si prevzel tamkajšnjo govorico oziroma narečje?

Žal ne govorim več po colsko in zaradi tega me vsi kritizirajo, ko pridem domov. Naj povem, kako je prišlo do tega. Ko sem šel v Novo mesto, sem govoril po colsko in ko sem kaj povedal, me niso razumeli. Postopoma sem zato spreminjal govorico in vanjo, glede na okolje, vključeval tudi dolenjske besede. Danes pa ne govorim ne po colsko in ne po dolenjsko, ampak, glede na to, da živim in igram na Hrvaškem, v glavnem hrvaško. Kdo ve, kako se bo na koncu pomešala ta colsko-dolenjsko-hrvaška govorica.

Foto: Osebni arhiv

Gianfranco Bearzotti, nekdanji karabinjer in gradbinec Slovensko razumem, malo težje je z govorjenjem

Poznali smo ga kot italijanskega gradbinca, ki je več delavcem s teh krajev ponudil službo na italijanski strani nekdanje zahodne meje. Tam se je nazadnje tudi spletla zveza, zaradi katere je postal Colčan.

DANKO S SOPROGO IRENO IN HČERKO ENIO.

Kako bi se nam predstavili?

Sem Gianfranco Bearzotti, prihajam iz vasi Basiliano, nekaj kilometrov proč od mesta Udine. Po poklicu sem karabinjer – padalec. Po hudi prometni nesreči, ki sem jo imel z motorjem, sem moral opustiti ta poklic. Takrat sem odprl svoje gradbeno podjetje in sedaj se s tem ukvarjam že 40 let. Z mano na Colu sta žena Irena in hčerka Enia, ki je sicer bolj malo z nama, saj je študirala v tujini, trenutno je zaposlena v Bruslju. Domov prihaja redko, po navadi za praznike. Moj najljubši hobi je lovstvo. Zelo rad imam živali, na Colu imam nekaj psov, kokoši in damjake.

PO PROMETNI NESREČI JE MORAL DANKO OPUSTITI POKLIC KARABINJERJA.

Kdaj ste prvič slišali za Col?

Za Col sem prvič slišal pred približno tridesetimi leti od zidarjev, ki sem jih zaposlil.

Kako je prišlo do odločitve, da boste živeli na Colu?

Odločitev ni bila težka, saj je žena doma s Cola. Večkrat smo prihajali na obisk, kraj in ljudi sem dobro spoznal in mi je bilo tukaj vedno všeč. Odločili smo se, da bomo tukaj zgradili hišo in se dokončno preselili.

Kakšni so bili prvi dnevi in tedni pri nas, se je bilo težko privaditi, je bilo čutiti kaj nezaupanja sosedov, sokrajanov?

Že prvi dnevi mi niso predstavljali težav, saj sem kraj in ljudi že od prej dobro poznal. Mislim, da so me krajanji kar dobro sprejeli.

Je bilo in ali je še kaj težav s sporazumevanjem, predvsem zaradi narečja?

Ali veste, od kod izvira ime Col?

Col je dobil ime po carini, ki je bila postavljena pri gradu. Tam so pobirali zolnino (zoll).

Je kakšna naša narečna beseda posebej zanimiva ali celo smešna?

Vseh besed sem že dolgo vajen, mogoče mi zato nobena ni posebej zanimiva ali smešna.

Malo sem se naučil od žene, nekaj od delavcev, naredil sem tečaj slovenščine. Sporazumevam se kar dobro, razumevanje slovenščine mi ne predstavlja toliko težav kot govorjenje. Malo besed povem po slovensko, malo po italijansko, malo z gestami. Mislim, da me razumejo vsi, jaz razumem vse.

Je Col v čem poseben v primerjavi z drugimi kraji, kjer ste živeli?

Ne vidim posebnosti v primerjavi z drugimi kraji. Le jezik se spremeni.

DANKO (DESNO) S KOLEGOM V POPOLNI PADALSKI OPREMI. TAKRAT SO SKAKALI ŠE S KLASIČNIMI, OKROGLIMI PADALI. REZERVNO PADALO SO IMELI PRIPETO NA PRSIH.

Kako ste se privadili na naše vreme, predvsem na burjo in sneg?

To pa je bilo nekaj novega, saj v Basilianu ni bilo take burje in snega. Kot vsi krajanji, sem se moral tudi jaz prilagoditi razmeram z različnimi stroji.

Kako Col predstavite vašim prijateljem od drugod?

Prijateljem predstavim Col v lepem, pozitivnem smislu, rad jih povabim tudi na obisk.

Kaj bi pri nas spremenili, popravili oziroma izboljšali, kaj vas na Colu moti?

Spremenil bi lokacijo otroškega vrtca in šole. Sedaj sta oba na neprimernem kraju. Prestavil bi ju na mirnejšo lokacijo, kjer bi bili obe stavbi skupaj, zraven bi bilo igrišče. Tako bi bili otroci bolj varni in imeli več prostora za gibanje, igranje ...

Vas zanima postati aktivnejši krajan oziroma član katerega od društev, pobudnik ali ustanovitelj novega društva, bi sprejeli kakšno funkcijo v krajevni skupnosti?

Rad bi postal član lovske družine na Colu.

Boste z družino ostali na Colu ali je to le začasna postaja?

Mislim, da bom kar ostal na Colu. Tu sem si sedaj ustvaril dom in družino.

Manca Kovač Likar

Foto: Osebni arhiv

VRH DRAG, KJER SMO NEKOČ KURILI KRES, SI JE DANKO UREDIL PRIJETNO DOMOVANJE.

Maggie in Liam Coffey, podjetnika z Otoka Čaka naju tudi učenje slovenščine

Maggie in Liam Coffey sta kupila hišo Na žagi, kjer je prej živela družina pokojnega Franca Štefančiča. Zaenkrat sta bolj malo pri nas, vendar pa načrtujeta, da se bosta tu naselila za stalno.

Kako bi se nama predstavila: kdo sta, od kod prihajata in kje sta živela, preden sta prišla na Col?

Sva Liam in Maggie Coffey. Liam prihaja s Severne Irske, Maggie pa iz mesta Coventry v pokrajini Anglija. Zadnjih pet let delava in živiva v Romuniji. Prej sva šestnajst let živela na Daljnem Vzhodu (predvsem v Indiji, Hong Kongu in na Kitajskem).

Maggie: Moj oče je bil rojen na Colu (Stanko Štefančič), tako da mi ime ni bilo nikdar tuje. Na obisk sem prvič prišla, ko sem imela približno 10 let.

Liam: Za Col nisem vedel, vse dokler nisem spoznal Maggie.

Maggie, na Colu imate tudi sorodnike. Ste prihajali na obiske še preden ste se preselili sem?

Ali morda vesta, kaj pomeni beseda Col, ne da bi si pomagala z Wikipedijo. Morda poznata izvor besede?

Ne, nisva vedela. Sva se pa medtem poučila. Da, Wiki nama je bil v pomoč! Hvala za nasvet.

Ali se vama kakšna narečna beseda zdi še posebej zanimiva, smešna?

Trenutno najin nabor besed v slovenščini ni ravno velik. Zato bova raje počakala, da se vsaj nekoliko naučiva in takrat bova morda znala kaj več in bolje povedati.

Poleg staršev je z nami prišla tudi moja sestra Rosanna. Na Col sem se vračala vse dokler se nismo preselili v Hong Kong. Potem je to postalo bistveno bolj naporno. Ko pa so najini otroci odrasli, so se stvari nekoliko umirile in ponovno sem Col obiskala pred približno sedmimi leti. Ker je bilo tudi Liamu tu všeč, sva se seveda vračala.

Kdaj sta se odločila, da se želita preseliti na Col in zakaj?

Pred štirimi leti sva se odločila, da začneva iskati hišo oziroma kraj, kjer bi lahko živela. Vesela sva, da se nama je končno nasmehnila sreča. Kupila sva hišo, ki jo trenutno obnavlja in opremlja po najinem okusu. Obema je kraj zelo všeč, tu imava sorodnike, počasi pa si ustvarjava tudi krog prijateljev. Poleg lepote, ki jih kraj in oklica ponujata, nama veliko pomeni tudi mir, zlasti po trušču, ki je bil najin vsakdanjik vrsto let, predvsem kadar sva živela na Daljnem Vzhodu. Gre za povsem drug svet.

Kako bi opisala vajine prve dni na Colu?

RAZGLLED IZ NJUNEGA STANOVANJA V HONG KONGU.

S čim se torej preživljata?

Liam dela za švedsko telekomunikacijsko in računalniško družbo Ericsson kot podpredsednik za področje izvajanja postopkov, odgovoren je za podporo številnim mednarodnim centrom, katerih naloga je nuditi pomoč uporabnikom podjetja Ericsson. Maggie je vodja pravne službe v ameriškem podjetju Accenture, ki se ukvarja s svetovanjem in iskanjem ponudnikov storitev.

Kaj pa počneta v prostem času?

Liam zelo veliko potuje. Zato prosti čas bolj namenja sproščanju in preživljanju časa z družino in prijatelji. Oba pa rada hodiva, čeprav trenutno nimava prav veliko priložnosti, ki bi nama to omogočale. Poleg tega družinski člani živijo v različnih delih Velike Britanije in se zato, če se le da, raje obiščemo.

Kdaj sta prvič slišala za Col?

Sem smo prihajali, ko sem bila še otrok.

LIAM IN MAGGIE SKUPAJ S SVOJIMA OTROKOMA CHARLOTTE IN ADAMOM TER ADAMOVO PUNCO SARAH (Z LEVE PROTI DESNI: MAGGIE, CHARLOTTE, SARAH, LIAM, ADAM). SKUPAJ IMATA PET OTROK, DVE PUNCI IN TRI FANTE.

NEKDANJI ANSAMBEL GORSKI CVET JE BIL REDEN GOST TUDI NA NAŠEM ODRU. S POGOSTIM IGRANJEM IN VAJAMI NA COLU SE JE RODILA TUDI IDEJA, DA BO PRAV TU ZGRADIL HIŠO.

predstavljala kakšnih problemov. Zame in tudi za mojo družino pa je bil sneg v takšnih količinah zagotovo nekaj novega. Sam v njem in tudi v vožnji po snegu zelo uživam, pa tudi v radostih, ki jih prinaša s seboj.

Kako Col predstaviš svojim prijateljem od drugod?

Pogosto jih povabim na kakšno prireditev, obisk Cola in kakšen krajši pohod. Povem jim, da se na Colu vedno kaj zanimivega dogaja, da lahko tu opazujejo enega najlepših razgledov ter da obstaja tu cela paleta možnosti za sprehode in pohode na bližnje vrhove. Rečem jim, da mi je lepo, ko

včasih od nedaleč slišim zvok harmonike, baritona, petja, da na Colu radi prepevamo, saj tukaj delujejo trije pevski zbori, da je tu nemalo glasbenikov in mladih perspektivnih glasbenih skupin. Večkrat poudarim prijaznost ljudi in ugodno klimo, predvsem poleti. Seveda jim jesenske in zimske megle ne omenim.

Kaj bi pri nas spremenil, popravil oziroma izboljšal, kaj te na Colu moti?

Mogoče samo to, da bi bilo še več raznolikih možnosti za športne dejavnosti za otroke, npr. gimnastika, nogomet, odbojka, namizni tenis ... Mogoče pa tudi to, da bi se obudilo

Z ANSAMBLOM SLOVENSKI MUZIKANTJE JE SEBASTJAN LETOS PRVIČ NASTOPIIL TUDI NA ODRU COLSKE NEDELJE.

stari običaj prepevanja podoknic.

Te zanima postati aktivnejši krajan oziroma član katerega od društev, pobudnik ali ustanovitelj novega društva, bi sprejel kakšno funkcijo v krajevni skupnosti?

O tem še ne razmišljam. Pomembno se mi zdi, da obstoječa društva delajo dobro, se razvijajo, vključujejo in združujejo ljudi s podobnimi interesi.

Imaš kakšno zanimivo zgodbo, dogodek, srečanje s krajan, z značilnostmi Cola?

Med gradnjo hiše na Colu sem bil vedno deležen pomoči sosedov in prijateljev ter tudi kave, čaja ali kakšnega drugega napitka.

Boste z družino ostali na Colu ali je to le začasna postaja?

Da, mislim, da je to to.

Foto: Osebni arhiv

SREČNO IN ZDRAVO V 2018!

**ŽAGARSTVO IN STORITVE KOVŠČA
DARJO KOVŠČA S.P.**

031 868 592

Maggie in Liam Coffey, podjetnika z Otoka Čaka naju tudi učenje slovenščine

Maggie in Liam Coffey sta kupila hišo Na žagi, kjer je prej živel družina pokojnega Franca Štefančiča. Zaenkrat sta bolj malo pri nas, vendar pa načrtujeta, da se bosta tu naselila za stalno.

Kako bi se nama predstavila: kdo sta, od kod prihajata in kje sta žvela, preden sta prišla na Col?

Sva Liam in Maggie Coffey. Liam prihaja s Severne Irske, Maggie pa iz mesta Coventry v pokrajini Anglija. Zadnjih pet let delava in živiva v Romuniji. Prej sva šestnajst let žvela na Daljnem Vzhodu (predvsem v Indiji, Hong Kongu in na Kitajskem).

Maggie: Moj oče je bil rojen na Colu (Stanko Štefančič), tako da mi ime ni bilo nikdar tuje. Na obisk sem prvič prišla, ko sem imela približno 10 let.

Liam: Za Col nisem vedel, vse dokler nisem spoznal Maggie.

Maggie, na Colu imate tudi sorodnike. Ste prihajali na obiske še preden ste se preselili sem?

Ali morda vesta, kaj pomeni beseda Col, ne da bi si pomagala z Wikipedijo. Morda poznata izvor besede?

Ne, nisva vedela. Sva se pa medtem poučila. Da, Wiki nama je bil v pomoč! Hvala za nasvet.

Ali se vama kakšna narečna beseda zdi še posebej zanimiva, smešna?

Trenutno najin nabor besed v slovenščini ni ravno velik. Zato bova raje počakala, da se vsaj nekoliko naučiva in takrat bova morda znala kaj več in bolje povedati.

RAZGLLED IZ NJUNEGA STANOVANJA V HONG KONGU.

S čim se torej preživljata?

Liam dela za švedsko telekomunikacijsko in računalniško družbo Ericsson kot podpredsednik za področje izvajanja postopkov, odgovoren je za podporo številnim mednarodnim centrom, katerih naloga je nuditi pomoč uporabnikom podjetja Ericsson. Maggie je vodja pravne službe v ameriškem podjetju Accenture, ki se ukvarja s svetovanjem in iskanjem ponudnikov storitev.

Kaj pa počneta v prostem času?

Liam zelo veliko potuje. Zato prosti čas bolj namenja sproščanju in preživljanju časa z družino in prijatelji. Oba pa rada hodiva, čeprav trenutno nimava prav veliko priložnosti, ki bi nama to omogočale. Poleg tega družinski člani živijo v različnih delih Velike Britanije in se zato, če se le da, raje obiščemo.

Kdaj sta prvič slišala za Col?

Sem smo prihajali, ko sem bila še otrok.

LIAM IN MAGGIE SKUPAJ S SVOJIMA OTROKOMA CHARLOTTE IN ADAMOM TER ADAMOVO PUNCO SARAH (Z LEVE PROTI DESNI: MAGGIE, CHARLOTTE, SARAH, LIAM, ADAM). SKUPAJ IMATA PET OTROK, DVE PUNCI IN TRI FANTE.

Poleg staršev je z nami prišla tudi moja sestra Rosanna. Na Col sem se vračala vse dokler se nismo preselili v Hong Kong. Potem je to postalo bistveno bolj naporno. Ko pa so najini otroci odrasli, so se stvari nekoliko umirile in ponovno sem Col obiskala pred približno sedmimi leti. Ker je bilo tudi Liamu tu všeč, sva se seveda vračala.

Kdaj sta se odločila, da se želita preseliti na Col in zakaj?

Pred štirimi leti sva se odločila, da začneva iskati hišo oziroma kraj, kjer bi lahko žvela. Vesela sva, da se nama je končno nasmehnila sreča. Kupila sva hišo, ki jo trenutno obnavlja in opremlja po najinem okusu. Obema je kraj zelo všeč, tu imava sorodnike, počasi pa si ustvarjava tudi krog prijateljev. Poleg lepote, ki jih kraj in oklica ponujata, nama veliko pomeni tudi mir, zlasti po trušču, ki je bil najin vsakdanjik vrsto let, predvsem kadar sva žvela na Daljnem Vzhodu. Gre za povsem drug svet.

Kako bi opisala vajine prve dni na Colu?

LIAM, BRENDA, MAGGIEJIN OČE STANKO ŠTEFANČIČ IN HČERKA CHARLOTTE.

Se je bilo težko prilagoditi? Sta morda čutila, da vama sosedje ne zaupajo?

Iskreno lahko trdimo, da je najina izkušnja čudovita. Ljudje so neizmerno prijazni.

Kaj pa prvi občutki o življenju na Colu?

Živela sva vse povsod po svetu, priti na Col pa je bilo enostavno nekaj nepozabnega. Vsi so bili zelo prijazni, sprejeli so naju z odprtimi rokami, navdušena sva nad lepotami, ki se ponujajo v naravi.

Ali sta imela, morda imata celo še vedno, težave pri sporazumevanju? Predvsem zaradi našega narečja vama verjetno ni enostavno. Sta morda razmišljala, da bi se učila slovenščine?

Da, učenje slovenščine naju zagotovo še čaka. Maggie govori italijansko, kar vedno pride prav, mladi tu pa pravzaprav vsi govorijo angleško, zato zaenkrat nimava nikakršnih problemov. Slovenščino pa se bova vsekakor naučila.

V čem menita, da je Col drugačen, poseben?

Col je majhen v primerjavi z velemesti, v katerih sva živela, in že to ga dela tako zelo posebnega. Toda je tudi zelo lep in prijazen kraj. Vse od trenutka, ko sva prišla prvič

sem, naju preveva občutek domačnosti in sprejetosti.

Kaj pa slovenska kuhinja? Kaj vama je najbolj všeč? Morda pogrešata kaj tipično britanskega?

Hrana pri vas je vrhunska in nama sploh ne predstavlja nikakršne ovire. Le da verjetno jeva veliko preveč. Prav zato se bo potrebno več gibati. Nekatere stvari tukaj težje dobiva, ampak kakšnih večjih težav v prilagajanju na hrano pa res nimava.

Kaj pa naše vreme, se je bilo težko prilagoditi burji in snegu?

Ker trenutno živiva v Romuniji, ki ima še bolj ekstremno vreme kot Col, vse od + 40 poleti pa do -20 pozimi, lahko trdimo, da na Colu pravzaprav vreme ni tako slabo.

Kaj bi o Colu znali povedati vajini prijatelji?

Da je čudovit in prijazen kraj.

Ali bi morda kaj v našem kraju spremenila?

Vaju morda kaj moti?

Ne, ničesar, saj se tu res veliko dogaja.

Se vidita kot aktivna soustvarjalca življenja v našem kraju? Bi se morda pridružila kakšnemu društvu ali ustanovila svoje lastno?

Upava, da se bova v drugi polovici leta 2018 v

MAGGIE IN LIAM NA NJUN POROČNI DAN V HONG KONGU, APRILA 2007.

celoti preselila na Col in se tako lahko resnično vključila v katero izmed aktivnosti. Predvsem v hojo, pohodništvo, saj v tem oba uživava. Sicer pa ne veva, kaj bi še lahko počela – nobeden od naju ne poje, tako da se vašim izvrstnim zborom ne moreva priključiti, toda zagotovo se bo kaj našlo. Če pa bi kdo rad izpilil svojo angleščino, Maggie vedno rada poklepeta.

Ali vaju morda na Col veže kakšna zanimiva zgodbica ali anekdota?

Morda le za priokus, kako drugačno je življenje na Colu od življenja v Hong Kongu – tam sva živela v stanovanju, ki se je nahajalo v 34. nadstropju. V stolpnici je živelo več kot 1000 ljudi, kar je, vsaj kolikor vem, več kot vas je prebivalcev Cola. In to je bila le ena stolpnica!

Se bosta ustalila na Colu ali bo to le začasno vaju dom?

Načrtujeva, da bo Col postal in ostal najin dom. Prijatelje in družino imava širom po svetu, tako da bova še naprej potovala, toda na Col se nameravava vračati.

Meta Škvarč

Prevod: Melita Lemut Bajec

Foto: Osebni arhiv

GOZDARSTVO IN TGM STORITVE
GOZD-JACK
IVAN MIKUŠ S.P.
 GOZD 33, 5273 COL
 TEL.: 041 312 807
 E-MAIL: JANKO.MIKUS@GMAIL.COM

- SEČNJA
- SPRAVILO LESA
- ODKUP, PRODAJA LESA
- ODKUP NA PANJU
- PREVOZI
- IZGRADNJA VLAK

Družina Docić iz okolice Banje Luke

Otroci že govorijo po vaše

Ena izmed mnogih družin, ki so z željo po boljšem življenju zapustile Bosno in si ustvarile novo zgodbo v Sloveniji, se je ustalila tudi v okolici Cola. To je petčlanska družina Docić, ki že slaba 3 leta živi na Malem Polju.

Svoje rodne kraje v okolici Banje Luke je najprej zapustil oče Goran, ki se je v Sloveniji hitro priučil gozdarjenja in kmalu na Malo Polje pripeljal še svojo ženo Slađano ter otroke Aleksandra, Aleksandro in Gordana. Pravijo, da je bila za preselitev cele družine kriva predvsem odtujenost, saj je celotna družina očeta zelo pogrešala. Mlajša otroka obiskujeta šola na Colu, starejši Aleksander pa se šola v Postojni. Celotna družina pridno dela in ureja najeto hišo ter okolico na Malem Polju in se je hitro ter neopazno vključila med krajanje. Pravijo, da imajo veliko srečo ker živijo v okolju, ki jih sprejema. Doma sem ujel mamo in mlajša otroka ter se z njimi zapletel v kar dolg pogovor.

Kdaj ste prvič slišali za Col, kako, v kakšni povezavi?

Za Col nam je prvič povedal oče Goran, saj je tu pričel z delom in tako spoznal vaše kraje. Ker se Col nahaja sredi Trnovskega gozda, je ravno tu najprej dobil službo in se hitro znašel.

Kako je prišlo do odločitve, da boste živeli na Colu?

Odločitev ni bila težka, saj nam ni bilo ponujenih veliko drugih možnosti. Hišo smo dobili v najem na Malem Polju in se vselili kljub slabemu stanju. Veliko je bilo treba postoriti, vendar nam je po določenem času tudi to uspelo urediti. Na začetku smo prišli nekajkrat po nekaj mesecev, v letu 2015 pa smo se preselili in zares začeli na novo.

Kakšni so bili prvi dnevi in tedni pri nas, se je bilo težko privaditi, ste čutili kaj nezaupanja sosedov, sokrajanov?

Moram reči, da so bili prvi tedni za nas precej težki. Prišli smo v čisto novo okolje, slovensko nismo znali. Nismo bili prepričani, ali nas bodo sosedje sploh hoteli sprejeti medse. Kmalu smo videli, da smo se motili in da so krajanje Malega Polja zelo odprti in prijazni. Že kmalu po vselitvi so nas prišli pozdravit vsi Krštofovi, Damijan, Jurij in Marko. Pa tudi Franc in Slavka. Franca imamo v zelo lepem spominu, saj je z nami zelo rad govoril o časih, ko je bil blizu našega rodnega kraja pri vojakih. Jezikovna prepreka mu ni bila niti malo v težavo in nas je s svojimi besedami spodbujal in nam dajal vedeti, da smo pri njih dobrodošli. Slavka nam še zdaj kdaj pa kdaj prinese toplo polento, ki smo jo zelo veseli. Takoj po vselitvi nas je prišla pozdravit tudi sosedka Nives in skupaj s hčerko Andrejo sta nama pomagali urejati papirje, s katerimi smo imeli zaradi slabega poznavanja jezika precej težav. Vsi sosedje so zelo prijazni in delavni, dajejo nam občutek sprejetosti in enakovrednosti, kar nam veliko pomeni in se zato počutimo kot pravi krajanje Malega Polja.

Je bilo kaj težav s sporazumevanjem, predvsem zaradi lokalnega narečja?

Ne. Kmalu smo se naučili dobrega razumevanja in nam to ne dela več nobenih težav. Predvsem otroci so se hitro naučili slovenščine in včasih govorijo že čisto po vaše. Tudi v trgovini in na colski osnovni šoli smo se hitro ujeli in tako komuniciramo brez težav.

Je Col v čem poseben v primerjavi z vašim domačim krajem?

Ali veste, od kod ime Col?

Ne. (ime sem jim pozneje razložil, op. a.)

Se vam zdijo kakšne naše domače besede posebej smešne?

Gordan in Aleksandra sta se nasmejala ob besedah: waknu, rajfnik in dilca. Pravita, da sta jih nekaj časa premlevala, preden sta razumela njihov pomen. Sčasoma postajajo tudi del njunega besednjaka.

Col ima mnogo lepši razgled in precej močnejšo burjo kot naše domače mesto. Prej smo živeli skoraj v središču le-tega in smo se na začetku težko privadili na ves ta mir in bližino narave. Zdaj pa si težko predstavljamo, kako bi spet živeli v mestnem okolju.

In kako ste se privadili na naše vreme, predvsem na burjo in sneg?

Na sneg smo bili navajeni že od prej, vetra pa skoraj da nismo poznali. Pri nas je sneg vedno padal le navzdol, ne pa v vse smeri. Hitro smo se navadili, saj so ceste lepo očiščene in nam tako sneg sploh ne predstavlja težav.

Kako Col predstavite vašim prijateljem od drugod?

Nekajkrat so nas že obiskali iz domačih krajev. Vsi so bili nad okoljem, v katerem živimo, navdušeni. Predvsem nad mirom in lepoto krajev ter okolice.

Kaj bi pri nas spremenili, popravili ali izboljšali?

Včasih se nam zgodi, da se otroci v šoli, malo v šali, malo zares, sprejo in pri tem pade tudi kakšna beseda čez nas, južnjake. Vemo, da je to le del otroške nepremišljenosti, vendar lahko vsaka žaljivka precej zaboli.

Nam lahko zaupate kakšno zanimivo zgodbo o življenju pri nas?

Kot smo že prej povedali, je za nas najlepše to, da nas krajanje Malega Polja sprejemajo kot svoje sosede in prijatelje. To nam pomeni največ. To je pa tudi naša najlepša zgodba.

Boste ostali na Malem polju?

Da, tu mislimo ostati, saj nam je pri vas zelo lepo.

Luka Leskovec
Foto: Osebni arhiv

DRUŽINA DOCIĆ. NA FOTOGRAFIJI MANJKA NAJSTAREJŠI SIN ALEKSANDER.

Shaip Kadrija, gradbinec s Kosova

Hvala, ker ste me prijazno sprejeli

Ker je vedel, da se bo nekoč ustalil v Sloveniji, je iskal primerno domovanje. Želel ga je najti na vasi in ne v mestu in priložnost se mu je ponudila, ko je bila na prodaj Lebanova hiša v Orešju. Postala je dom družine Kadrija in tudi sedež gradbenega podjetja Zborci.

DRUŽINA KADRIJA.

Shaip, se lahko na kratko predstaviš?

Sem Shaip Kadrija, prihajam s Kosova, iz občine Štimlje oziroma vasi Zborci – po njej sem dal ime podjetju Zborci d.o.o. Na Kosovu sem se šolal za varilca, nato pa sem se izučil še za zidarja. V Slovenijo sem prvič prišel leta 1995 kot gradbinec. V začetku sem bival v Ajdovščini. Spal sem v barakah Primorja, v dijaškem domu v Novi Gorici in v Ajdovščini. Že od prvega prihoda sem razmišljal, kdaj bi v Slovenijo pripeljal tudi družino. Najprej sem želel poiskati primeren dom in ga urediti. Danes so z mano še žena Hyrije, sinova Endrit in Benit, hčerki Dorentina in Albina ter moja mama.

Kdaj si prvič slišal za Col?

Skozi Col sem se prvič peljal, ko smo na

Javorniku obnavljali vikend in v Ajdovščini hišo. Lastnik me je takrat pobaral, zakaj ne pripeljem družine v Slovenijo. Že takrat sem iskal staro hišo, da bi jo sam obnovil in tako prišel najceneje do domovanja. Tri leta pozneje smo obnavljali hišo na Colu in takrat sem se srečal z Alojzom Česnikom, ki je tam montiral žlebove. Skozi pogovor sem izvedel, da prodaja hišo v Orešju in dogovorila sva se za ogled. Na začetku mi ni bilo všeč, da ni imela parkirišča, saj bi moral parkirati avto na cesti ali na sosedovi parceli. Alojz je nazadnje uredil še parkirišče in dogovorila sva se za nakup. Takoj, ko sem jo kupil, sem začel urejati papirje za državljanstvo še ostalim družinskim članom. Poleti sem jih s turistično vizo najprej pripeljal za en mesec, da vidijo kako in kaj, potem pa sem jo, ker jim je bilo tukaj všeč, podaljšal še za pet let. Z ženo sva se odločila, da bodo hodili otroci tu v šolo.

Takrat je torej prišlo do odločitve, da boste živeli na Colu?

Sem mnenja, da je veliko bolje, če otroci rastejo na vasi kot v mestu. Če živijo v mestu, lahko hitro uidejo izpod nadzora. Drugače pa same vasi, v kateri bi živel, nisem izbiral. Iskal sem zgolj hišo, ki bi bila na vasi in ne v mestu.

Kakšni so bili prvi dnevi in tedni pri nas, se je bilo težko privaditi, si čutil kaj nezaupanja sosedov, sokrajanov?

Sprva je bilo za družino težko, ker niso znali jezika. Sam sem bil bolj vajen, saj tu delam že več let, poznam ljudi in tudi navade,

tako da sem se hitro privadil. Pri sosedih in krajanih nisem čutil kakšnega nezaupanja. Je pa najprej od tebe odvisno, kako se obnašaš do ljudi. Če si do njih prijazen in jih spoštuješ, potem si sprejet.

Je bilo in ali je še kaj težav s sporazumevanjem, predvsem zaradi narečja?

Večjih težav s sporazumevanjem nisem imel, saj sem že več časa v Sloveniji. Otroci so se v šoli tudi hitro naučili slovenskega jezika, še posebej najmlajša hči in sin, ki sta tukaj obiskovala že vrtec.

Kako si se privadil na naše vreme, predvsem na burjo in sneg?

Nadmorska višina vasi Zborci, kjer sem prejel živeti, in Cola je približno enaka. Navajeni smo snega in zim. Rekel bi, da so zime v moji rojstni vasi še malce ostrejšje kot tukaj. Sicer pa prva leta, ki smo jih preživeli tu, ni bilo veliko hudih zim in tudi ne veliko snega.

Kako Col predstaviš svojim prijateljem od drugod?

Ko grem na Kosovo, največkrat nesem s sabo fotografije kraja in hiše, s katerimi sorodnikom in prijateljem pokažem, kje in kako živimo. Domov pa nato prinesem nove sadike, kot so kutine in slive, ki jih nasadim na vrtu.

Kaj bi pri nas spremenil, popravil ali izboljšal, kaj te na Colu moti?

Popravil bi odvodnjavanje glavne ceste nad vasjo, saj se vse meteorne vode zlivajo v vas in odnašajo zemljo ter teren. Druga težava je nevarna pot do šole. Svojih otrok ne morem pustiti, da grejo sami, ker je preveč nevarno.

Te zanima postati aktivnejši krajan?

Rad imam šport, nogomet. S fanti, ki so zaposleni pri meni, smo imeli nogometno ekipo Zborci, ki se je udeleževala turnirjev v okolici. To me zanima.

Boste ostali na Colu ali je to le začasna postaja?

Tukaj delam. Otroci tukaj hodijo v šolo, tu bodo dobili delo, se zaposlili in si ustvarili družino. In kjer so otroci, tam ostaneš. Tako da zaenkrat ne nameravam nazaj na Kosovo. Zaenkrat bom kar tukaj.

Shaip, hvala za tvoj čas in želim ti, da se skupaj z družino na Colu počutiš čim lepše.

Hvala. To priložnost bi izkoristil in se zahvalil vsem krajanom, ki so me skupaj z družino prijazno sprejeli, ki zaupajo mojemu delu in mi zaupajo obnovo hiš. Zahvalil bi se tudi prejšnjemu in sedanjemu župniku za izkazano zaupanje pri obdelavi župnijskega vrta.

Mojmir Pregelj
Foto: Osebni arhiv

Ali veš, od kod izvira ime Col?

Ime Col sem videl enkrat, ko sem šel v Italijo, drugače pa ne bi vedel, od kod izvira. Mi je pa povedala Anica Škvarč, ko smo obnavljali hišo pri gradu, da so tam pobirali colnino.

Je kakšna naša narečna beseda posebej zanimiva ali morda smešna?

Imam hecno izkušnjo, povezano z našo besedo »miro«, kar pomeni dobro. In ko smo delali pri Mirotu v Hrušici, smo pri merjenju z vodno tehtnico vedno, ko je bila poravnana, zakričali »miro«. In vsakič je pritekel gospodar in vprašal: »Kaj je?«

Gostilna Tratnik

Vabimo vas v našo gostilno,
kjer vas bomo pogostili s
tradicionalnimi kračami in bogračem
ter razširjeno ponudbo drugih specialitet...

Delovni čas:

torek - četrtek 10h - 22h

petek - sobota 10h - 24h

nedelja 10h - 22h

ponedeljek - zaprto

Col 17, 5273 Col, tel.: 05 996 79 99
www.gostilnatratnik.si

OGODBENA POŠTA COL - MARKET PODVELB COL

Pot med skale, bore in spomine

Nemi pričevalci zgodovine kraja

Col je kraj nad Vipavsko dolino, na razpotju med trnovskim in nanoškim pogorjem. Že v davni je imel pomembno vlogo, saj je bila tod speljana prometna povezava med Oglejem in nekdanjo Emono, zaznamovan je bil tudi z vojnimi spopadi. Na širšem območju kraja je veliko pomnikov zgodovine, ki jih v celoto povezuje učna pot, poimenovana Pot med skale, bore in spomine.

Idejo o učni poti, ki bi povezala glavne naravne in kulturne zanimivosti kraja, je v okviru našega društva že v devetdesetih letih predstavil Lucijan Trošt. Zamisel je nadgradil v okviru arheološkega krožka na šoli, ko je z učenci pripravil tudi zgibanko s podrobnejšim opisom poti. Ta je polna zanimivih zgodb, utrinkov in obeležij, ki so nekakšni nemi pričevalci preteklosti, ki so morda celo domačini preslabo poznamo.

Celotna pot je dolga okrog štiri ure, pohodnik lahko sam izbere smer ter zgodovinske in naravne zanimivosti, ki jih želi obiskati. In kaj ponuja? Utrdbe iz 1. svetovne vojne, ki so jih zgradili v zaledju soške fronte, skalni usek na cesti proti Predmeji, ki so ga izkopal ruski ujetniki, v Žagoliču je ob stoletni lipi zanimiv napis, ki sporoča, da so bili leta 1822 naši kraji sedemnajst tednov brez dežja. Ena od zanimivosti poti je seveda tudi sama pokrajina z vrtačami, škavnicami in osamelci zanimivih oblik: enega so naši predniki poimenovali hudičeva miza. Studenec v Orešju je bil včasih pomemben vir vodooskrbe kraja, ki jo je šele sredi prejšnjega desetletja dokončno rešil vodovod Gora. Težko pa bo kdo rešil propadajoči grad Trillek iz rimskih časov, ki naj bi bil vrhunec učne poti. Zato pa je v Tomaževi štali v Orešju poskrbljeno, da ne bi šlo povsem v pozabo staro kmečko orodje. Odlična ideja za mini etnološki muzej, ki bi lahko postal najpomembnejši poudarek Poti

NA TELEKOMOMI STAVBI V SREDIŠČU VASI JE TABLA Z ZEMLJEVIDOM IN RAZPOREDITVIJO GLAVNIH TOČK POTI MED SKALE, BORE IN SPOMINE.

GLEDE NA POTEK POTI, SI LAHKO VSAK SAM IZBERE SMER IN DOLŽINO. CELOTNA POT JE DOLGA 15 KILOMETROV.

med skale, bore in spomine in tudi samega kraja. Za prav posebnega sicer skrbi tudi narava, kajti nekakšen zaščitni znak teh krajev je ob slikovitem razgledu z roba na Vipavsko dolino tudi burja, zaradi katere na Colu dihamo boljši zrak.

GREMO NA SPREHOD

1. Avstrijske utrdbe iz 1. svetovne vojne

Tudi Col bi lahko doletela enaka usoda, kot so jo v letih 1915–1918 vasi v Soški dolini. V pričakovanju preboja frontne črte na Soči je avstrijska armada neutrudno gradila rezervne položaje. Ena teh linij je potekala po grebenu nad Sanaborom, mimo Grahovnika na Greben, kjer so bile zgrajene tri večje utrdbe. Pri njihovi gradnji so morali sodelovati tudi domačini (pretežno ženske). Fronta na Soči je vzdržala in namesto granat, se je množice manjših bunkerjev lotil zob časa. Večina jih je že zdavnaj podrtih in zasutih, trije večji – betonski Ajnžr, Cvajer in Drajr – pa še vedno kljubujejo času.

2. Žičnica in skladišče avstrijske vojske

Za potrebe frontne črte ob Soči je avstrijska armada potrebovala ogromne količine raznega materiala. Tako je temu namenu služila tudi žičnica (teleferika), ki je iz Črnega Vrha preko Malega Polja vozila vojaški material na Col. Končna postaja s skladiščem je bila na njivi pod nekdanjim prosvetnim domom (tam je sedaj telovadnica). Od tu so vojaški material z raznimi prevoznimi sredstvi vozili proti

Predmeji in naprej na fronto. Pri tem so uporabljali tudi pasje vprege.

3. Grad Trillek

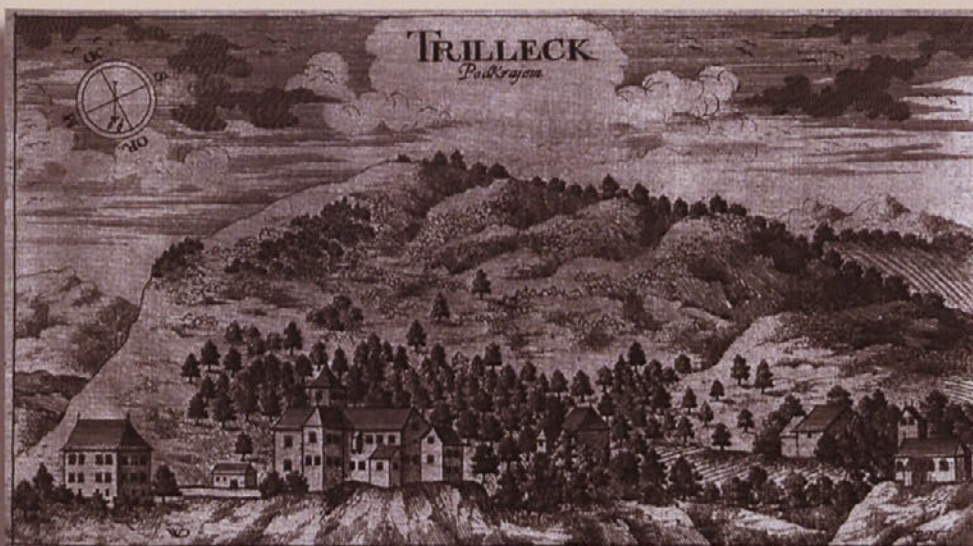
Graččina v razpadajočem stanju ob cesti Col–Ajdoščina je bila najprej last plemičev Trilleck. Od njih so jo kupili Abramsbergi in v njihovi lasti je graščina ostala do smrti zadnjih dveh stanovalcev gradu. Od takrat naprej stavba nezadržno propada. V sedemdesetih letih minulega stoletja je bil obnovljen grajski stolp. Na enem od vhodov v grad je bila vklesana letnica 1638 in začetnice AT ZT. Na grajskem dvorišču je bil ob koncu prejšnjega stoletja najden rimski miljni kamen, posvečen Juliju Odpadniku (361–362 po Kristusu). Kamen hranijo v Narodnem muzeju v Ljubljani.

4. Grad Podvelb

Ena od dveh graščin, ki sta nekoč stali na Colu, je bil grad Podvelb. Sezidan je bil na obeh straneh tedanje državne ceste, nad cesto pa se je vil mogočen obok, po katerem se je vas nekaj časa imenovala Podvelb. Graščino baronov Flachenfeldov omenja že Valvasor v *Slavi Vojvodine Kranjske*. Obok je služil tudi kot zapora ceste, saj so tu dolgo pobirali colnino (carino). Obok je pozneje razpokal in so ga podrli, iz nekoč enotne graščine pa sta nastali dve ločeni zgradbi. Ena je Tomiceva hiša, druga pa župnišče.

5. Rimske utrdbe na Šancah, Riženberku in Šturmanku

Območje Cola je v rimskih časih služilo kot del zapore, ki je preprečevala vdore v Padsko

VALVASORJEVA PODOBA GRADU. GRAJSKA STAVBA JE DOBILA IME TRILLECK PO LASTNIKI, GOSPODIH VON TRILLECK.

DANES JE PRED PROPADOM REŠEN LE GRAJSKI STOLP, KI OSTAJA EDEN ZAŠČITNIH ZNAKOV NAŠE VASI.

nižino. V ta namen je služila utrdba Šance, ki je imela obliko nepravilnega peterokotnika z obsegom okrog 360 metrov. Zidovi utrdbe so bili debeli od štiri do pet metrov, zidani so bili »na suho«. Od tod tudi ime utrdbe Suhi zid. Tu je bila najdena ost puščice. Utrdbi na Riženberku in Šturmanku pa sta služili kot zapora proti Črnemu Vrhu. Na Colu je bilo najdenih tudi veliko predmetov iz rimskega časa. Najdbe se nahajajo od Orešja (podkev, del ročnega mlina), preko Bajčeve njive (kosti, žare, novci), proti gradu Trilleck, kjer je bilo nad cesto najdenih 15 rimskih zlatnikov. Na samem dvorišču pa je bil najden miljni kamen.

6. Športni park Lipov gaj s kraško jamo

Leta 1985 je bilo s prostovoljnimi delom krajanov zgrajeno večnamensko športno igrišče. Leta 1992 se je poleg igrišča zgradilo še dvostezno balinišče z električno razsvetljavo. Ob gradnji balinišča je bila

odkrita kraška jama, ki je bila pozneje urejena kot manjši prireditveni prostor. V jami je bilo najdenih veliko kosov keramike, različni kosi železa, kovinska konica sulice ter mnogo kosti in zob različnih živali.

7. Kraška jama pod Višnjami

Manjša kraška jama se je odprla, ko so pod Višnjami kopali za plinovod. V jami so čudoviti beli kapniki, skrivališče v njej najdejo tudi netopirji.

8. Dvestoletna trta dišečka v Orešju

V Orešju je na nadmorski višini 580 metrov rasla dišečka, ena najstarejših trt v Sloveniji. Trto vrste dišečka je leta 1844 v svoji knjigi *Vinoreja za Slovence* opisal že župnik Matija Vertovec in je bila pred pojavom trsne uši zelo razširjena po Vipavskem. Tudi po Oreških lazih, kjer so včasih pridelali več

COL NA ZAČETKU PREJŠNJEGA STOLETJA, S STARO CERKVIJO NA POKOPALIŠČU, POD KATERIM ŠE NI BILO SEDANJE CESTE PROTI PODKARJU.

kot 100 hektolitrov oreške kislice, je dišečka predstavljala več kot polovico trsov.

Danes na trto veteranko spominjajo le še fotografije in televizijske reportaže, saj se je posušila.

9. Ajnšnit – usek ceste nad Žagoličem

Cesta med Colom in Predmejo je v času 1. svetovne vojne služila kot ena od žil dovodnic za potrebe soške fronte. Cesti so sedanjo podobo dali ruski vojni ujetniki, ki so poleg ostalega izkopali tudi usek Ajnšnit. Barake ujetniškega taborišča so bile postavljene na ravnem delu tik nad usekom.

10. Napis na kamnu v Žagoliču

Napis, ki je vklesan na kamen sredi vasi Žagolič, sporoča, da leta 1822 17 tednov ni bilo dežja. Kljub začetnicam, ki so vklesane, nihče ne ve, kdo je avtor napisa. Zaradi te in kasnejših suš, so leta 1911 zgradili vaški vodnjak, ki je še vedno v uporabi.

11. Kraške vrtače s hudičevo mizo za Žagoličem

Celotno območje, ki se za Colom širi proti Križni gori, je posejano s številnimi kraškimi vrtačami in večjimi ali manjšimi skalnimi osamelci. Najbolj je taka pokrajina izrazita za vasjo Žagolič. Večina vrtač je obzidanih s kamnitimi zidovi, na dnu vrtač pa je običajno skrbno obdelana njiva. Nad vrtačami se marsikje dvigajo tudi do deset metrov visoki skalni osamelci, med katerimi je najzanimivejša hudičeva miza.

12. Snežna jama in ponikve – kraške vrtače na Malem Polju

Snežna jama na Malem Polju je znana po tem, da se sneg v njej ne stopi tudi do začetka junija. V časih, ko še niso poznali hladilnikov, so s pomočjo listja sneg v njej zadržali tudi do sredine septembra. S tem snegom so hladili pokvarljivo blago (predvsem maslo) na dolgi poti v Trst.

Ponikve pa so manjše vrtače, v katere ponikne voda, ki se z okoliških vrhov steka na Malo Polje. V času globoke zmrzali, ki ji je sledila hitra otoplitev z močnim deževjem, se je že zgodilo, da je bilo dno Malega Polja več kot pol metra pod vodo.

13. Cerkev sv. Lenarta s pokopališčem

Prva cerkev na Colu je stala sredi pokopališča. Prvič je bila omenjena v

FOTOGRAFIJA JE NASTALA V ČASU LETALSKIH NAPADOV, JE PA ZANIMIV DOKUMENT ČASA OZIROMA POGLEDA, KI JE DANES DRUGAČEN. SPODAJ LEVO JE CELOTNO POSLOPJE ŽAGE, KJER JE PO VOJNI ZRASEL INDUSTRIJSKI OBRAT, MEDTEM KO SO NA GREBENU VIDNI OSTANKI UTRDB IZ PRVE SVETOVNE VOJNE.

urbarju iz leta 1345. Leta 1759 je dal tedanji župnik Lovro Prinčič ob cerkvi zgraditi zvonik v beneškem slogu. Ker je kmalu postala premajhna, so leta 1894 začeli z deli za novo cerkev. Blagoslovljena je bila leta 1896, posvečena pa leta 1905. Stara cerkev na pokopališču se je začela podirati in izdano je bilo dovoljenje, da se jo lahko poruši. Leta 1995 so bile v sedanji cerkvi posvečene nove orgle.

14. Osnovna šola Col

Poučevanje otrok se je začelo že pred letom 1850. Prvi učitelji so bili domačini, poučevali pa so na Severšu za župniščem.

Leta 1873 je bila na Colu zgrajena šolska stavba. Do priključitve Primorske k Italiji so

ŠE EDEN OD PRIZOROV IZ POVOJNE ZGODOVINE KRAJA, KO JE NA COLU DELOVALO VEČ OBRATNIH DELAVNIC, MED NJIMI TUDI PEKARNA. POSNETEK JE NASTAL NA PRIREDITVI COLSKA NEDELJA 1990, KO SMO OBUDILI SPOMIN NA PEKARNO, TUDI S TAKRATNIM PEKOM EDIJEM ŠKVARČEM.

ZGOVORNO SPOROČILO NEZNANEGA AVTORJA NA KAMNU V ŽAGOLIČU KOT NEMA PRIČA UTRINKA IZ ZGODOVINE.

na Colu poučevali številni učitelji, med njimi tudi oče pesnika Dragotina Ketteja. Italijani so zaradi lažjega poitalijančevanja odprli številne enorazrednice, tako da je vsak večji zaselek imel svojo.

Šolsko poslopje je bilo med 2. svetovno vojno požgano, leta 1946 pa s pomočjo domačinov obnovljeno. V tej zgradbi se je pouk izvajal do leta 1985, ko je bilo poslopje obnovljeno, narejen je bil tudi prizidek. Povsem novo šolo je Col dobil leta 2002, leto dni pozneje še novo telovadnico.

15. Obrat Alpine na Colu

Tovarna Alpina iz Žiri je obrat na Colu odprla leta 1972, in sicer v prostorih nekdanjega prosvetnega doma. Leta 1982 je bila namenu predana povsem nova tovarniška zgradba, ki pa je leta 2004 zaprla

svoja vrata. Po več neuspešnih poskusih oživitve dejavnosti v tovarniškem objektu, je nekdanja Alpina novo vsebino s kovinsko dejavnostjo dobila v okviru družinskega podjetja Valterja Logarja.

16. Zadrudni dom

Na mestu, kjer stoji zadrudni dom, je bila v prejšnjem stoletju velika vrtača. Ker so v tistih časih s tega območja v Trst vozili veliko ledu, je takratni župan Mihael Puc – Mejakov vrtačo obzidal, tako da je dobil »lonec« s premerom dvanajst metrov in visok sedem metrov. Vanj je pozimi spravljale ledene bloke, ki so jih poleti vozili v Trst. Ko je posej z ledom propadel, je v začetku prejšnjega stoletja na istem mestu zgradil žago in mlin, skladišče za led pa pregradil na polovico in ga uporabil za zbiralnik vode, brez katere si takratnih žag ni bilo moč zamisliti. Žaga je bila med drugo svetovno vojno opustošena. Sedanje obliko je zadrudni dom dobil v letih 1946–1947. V njem je uspešno delovala Kmetijska zadruga Col. Posamezne

adaptacije je doživljal vsa povojna desetletja, zadnja večja je bila dograditev sodobnega otroškega vrtca.

17. Gostilna Tratnik

Med krajevne zanimivosti zagotovo spada tudi gostilna Tratnik. Je ena najstarejših še delujočih gostiln ne samo v okolici Cola, pač pa tudi na širšem območju Vipavske doline. Začetki njenega obratovanja so zaviti v tančico skrivnosti, zagotovo pa je bila v tej stavbi gostinska dejavnost že ob koncu 19. stoletja. Ob gostilni je bila tudi kovačija, saj je bil njen lastnik Andrej Rovani tudi kovač, obenem je bil živinozdravnik in lastnik žage. Pred drugo svetovno vojno je gostilno kupil stari oče sedanjega lastnika Lojze Tratnik in takrat je gostilna dobila ime, po katerem je znana še danes.

IGRA NARAVE JE KAMNITI OSAMELEC NAD ŽAGOLIČEM IZOBLIKOVALA V PODOBO SFINGE.

18. Nekdanja žaga na Colu

Tudi ta žaga je bila zgrajena proti koncu 19. stoletja. Po prvi svetovni vojni je nekajkrat menjala lastnike, prava proizvodnja pa se je začela v letih po 2. svetovni vojni, ko so dogradili parketarno. V času največjega zagona je v njej delalo preko sto ljudi. Poleti leta 1962 je parketarna s sušilnico pogorela in takrat se je celotna dejavnost preselila v matično podjetje v Ajdovščino. Objekti so bili pozneje prodani za stanovanja, na nekdanjo dejavnost spominja le še ime, saj temu delu Cola še vedno pravijo Na žagi.

19. Izvir v Orešju z zbiralnikom v Žerivšah.

Z izjemo izvirov v Grahovniku in v Orešju, na Colu vse do izgradnje vodovoda Gora ni bilo tekoče vode. Oskrba z vodo je bila

dolgoletna težava Colčanov, ki so se za silo oskrbovali z vodnjaki oziroma z vaškimi štirami. Pripadale so večjemu ali manjšemu številu hiš, bogatejši so imeli svoje. Včasih

jih je bilo na Colu sedem, nekateri vodnjaki še služijo svojemu namenu.

Ko je bilo to območje priključeno Italiji, so se sicer obetali boljši časi. Italijanska vojska je namreč v sklopu utrjevanja meje proti vzhodu začela graditi obsežen sistem vodooskrbe, katerega glavna žila je bil vodovod iz Hublja na Sinji vrh. Kot del tega sistema je bilo zgrajeno tudi zajetje v Orešju, zbiralnika v Žerivšah in na Križni gori ter še šest nedokončanih zbiralnikov v hribu nad Črnim Vrhom. Voda je iz Hublja že pritekla na Sinji vrh, a je začetek 2. svetovne vojne preprečil dokončanje del. Po vojni so že zgrajeni cevovod iz Hublja odmontirali in celotno območje Gore je bilo dolga desetletja vezano na vodnjake in deževnico. Zajetje v Orešju je skupaj z zbiralnikom v Žerivšah služilo za potrebe vodovoda, zgrajenega v sedemdesetih letih, a je bil v sušnih mesecih dotok vode premajhen. Šele vodovod Gora, ki je bil namenu predan leta 2004, je dokončno rešil dolgoletni pereči problem vodooskrbe.

POGLED NA COL IZ LETALA Z VIŠINE 1800 METROV, KI ZAJEMA CELOTNO TRASO POTI.

ZIDARSTVO

Židanik Viljem s.p.

Sanabor 7, 5271 VIPAVA

GSM: 041 502 999

Lucijan Trošt, idejni vodja poti

Morali bi jo bolje predstaviti

Col ima bogato zgodovino. Že v davni je imel zaradi svoje strateške lege pomembno vlogo. Tod je potekala pomembna prometna povezava med Oglejem in Emono, preko Cola so potekale trgovske poti in se valile različne vojske, dodobra sta ga zaznamovali tudi obe svetovni vojni.

Na Colu in v bližnji okolici je veliko pomnikov zgodovine, za katerimi se skrivajo različne zgodbe in usode. V sredini devetdesetih let prejšnjega stoletja je začela nastajati posebna učna tematska pot, ki povezuje vse te neme priče zgodovine in nam preko njih predstavi celotno zgodovino vasi. Ta pot se imenuje Pot med skale, bore in spomine. O njej je spregovoril Lucijan Trošt, krajevni kronist in lokalni zgodovinar, ki jo je zasnoval in je tudi njen najboljši poznavalec.

Kdaj je padla prva ideja za izvedbo te poti, kdo je njen avtor in kako je potekala sama izvedba?

Ideja je bila moja. V šoli smo imeli arheološki krožek, kjer smo začeli skupaj z učenci zbirati in preučevati zanimive točke po

LUCIJAN TROŠT JE IDEJNI AVTOR POTI MED SKALE, BORE IN SPOMINE, KI SE JE SPRVA IMENOVALA POT PO COLU. LETOS POLETI JE V OKVIRU COLSKE NEDELJE VODIL ZANIMIV IN POUČEN POHOD PO POTI.

Colu in kmalu smo spoznali, da jih je veliko. Večkrat smo si jih šli tudi ogledat. Nato smo začeli izdelovati maketo Cola in okolice, na kateri smo z lučkami označili posamezne postaje na poti. Takrat, mislim da je bilo leta

1995 ali 1996, je Silva Karim predlagala, da bi pot predstavili tudi v zgibanki. Tako smo izdelali zgibanko z naslovom Pot po Colu. Takrat se nam je pridružila tudi učiteljica Vera Podkrajšek, ki je učila 4. razred, v arheološkem krožku je bilo tudi nekaj njenih učencev. Spominjam se zanimive anekdote, ki je nastala, ko smo se pripravljali na ogled poti. Učenci so odšli v trgovino po sendviče in trgovka jih je vprašala, kam se odpravljajo. Odgovorili so ji, da gredo gledat colske znamenitosti. In trgovka jih je vprašala: »Katere pa so?« Takrat sem videl, kako malo znamo ceniti, kar imamo. Vse se nam zdi samoumevno, če pa pripelješ nekoga od drugod, se samo čudi ... Mislim, da smo v tem obdobju edinkrat prehodili pot v celoti. Dobro se spominjam, kako so bili učenci popolnoma izčrpani, ko smo se vrnili na Col. Na prelomu tisočletja pa je Ivan Pregelj posnel tudi film o poti, ki ga imam še vedno doma na stari VHS kaseti.

Po odhodu Vere Podkrajšek, se nam je pridružila Roberta Stegovec. Od takrat smo kar nekaj let vsako pomlad opravili del poti, celotno pa, kot sem že rekel, samo enkrat. Tu naj omenim še to, da sem bil v letih od

DEL POTI PONUJA SLIKOVIT RAZGLLED NA VIPAVSKO DOLINO IN DLJE PROTI MORJU.

LUCIJAN JE BIL POGOSTO TUDI MED KOSCI, KO SMO PRIPRAVLJALI PRIKAZ KOŠNJE PO STAREM. OB NJEM JE JOŽE PELJHAN.

1994–1998 občinski svetnik v Ajdovščini in takrat mi je uspelo prepričati občinarje, da so financirali izdelavo informativnih tabel, ki še danes visijo na pročelju društvenih prostorov društva Trillek. V tem času pa je pot dobila tudi uradno ime: Pot med skale, bore in spomine.

Kako bi nam na kratko opisal učno pot?

Pot se začne pri informativni tabli, prva postaja pa je colska cerkev. Ustavimo se pred župnijskim domom, kjer je lep razgled, in tu na kratko povzamem zgodovino od pradavnine do Rimljanov, pa preko obeh vojn do današnjih dni. Potem nas pot pelje preko Grebena, kjer so tri utrdbe iz 1. svetovne vojne, na drugi strani pa pogled na Vipavsko dolino in stari grad. Tu se spomnimo bitke pri Mrzli reki, vedno pa omenim tudi Sanabor, kjer je eno najstarejših krščanskih pokopališč.

Pot nas potem vodi do Ajnšnita, skalnega useka na poti proti Predmeji. Tu je bilo na vrhu taborišče ruskih vojnih ujetnikov, spodaj, kjer sedaj stoji obeležje in križ, pa je bila dolina, ki so jo zasipali z izkopanim materialom. Tam so pokopani tudi nekateri ruski vojaki.

Od tam gre pot proti Žagoliču, kjer sredi vasi stoji stara vaška lipa, ki je bila včasih nekakšno zbirališče ljudi ob poletnih večerih ali po nedeljski maši. Nedaleč stran pa je tudi napis, ki nam pove, da leta 1822 kar sedemnajst tednov ni bilo dežja. Zgodba pravi, da so prav zaradi te suše tam pozneje zgradili vodnjak na kapnico.

Potem se spustimo do slovenske sfinge, ki stoji ob poti v Žagolič. Zanimivo je, da sem za sfingo izvedel čisto slučajno, ob prebiranju revije *Gea*. Kot zanimivost naj povem, da

je na vrhu sfinge več ton težka skala, ki se rahlo premika, če se upremo vanjo.

Potem se vrnemo v Žagolič in se po poti odpravimo proti Stanišču. Tu so skalni osamelci, visoki tudi več kot deset metrov, med njimi je tudi hudičeva miza. Ob poti so tudi škavnice. Potem pa gremo naprej mimo zanimivih, s kamnom obzidanih vrtač, sredi katerih so njive.

Od tam gremo skozi Rupe do Lokvarja in naprej proti Malemu Polju. Tam sta dve zanimivosti: snežna jama in ponikve, kjer odteka voda, ki se ob dežju nabira na Malem Polju.

Dalje nas pot vodi skozi Snico na vrh Riženberka. Predvidevajo, da so tam ostanki rimske zgradbe, vidni pa so tudi trije prekopi, ki so zagotovo človeško delo, ne ve pa se, čemu so služili.

VELIKO ENERGIJE JE LUCIJAN VLOŽIL V PROMOCIJO TRTE DIŠEČKE. DANES NANJO SPOMINJAJO LE ŠE FOTOGRAFIJE IN TELEVIZIJSKE REPORTAŽE, SAJ SE JE POSUŠILA.

Potem se preko Polic vrnemo proti Colu. V Ogradah pot zavije proti vrhu Žerivš. Tam je bila nekdanj prazgodovinska utrdba z obsegom 350 metrov, ostali pa so samo ostanki zidu Šance.

Od tam gremo proti Višnjam, nato pa čez Špile, mimo Poprijana, proti Orešju. Stara trta se je žal posušila, so pa tam ostanki stare rimske ceste, studenec in Tomaževa štala s svojo etnološko zbirko. Krog se sklene na Colu pred jamo na igrišču. Tu moramo omeniti še vaške vodnjake in pa nekdanjo ledenico pod združnim domom. Celotna pot traja več kot pet ur, odvisno seveda od tega, koliko smo pripravljeni poslušati vodiča, dolga pa je okrog 15 kilometrov. Značilnost te poti je tudi, da ima več krajših krogov, na katerih obiščemo le nekatere postaje.

Vsaka postaja ima svoje sporočilo, katere pa so, zgodovinsko gledano, najbolj zaznamovale naš kraj in bližnjo okolico?

V ljudskem spominu je to prav gotovo prva svetovna vojna, utrdbe na Grebenu, žičnica proti Črnemu Vrhju, Ajnšnit. Kar pa je zaznamovalo samo podobo kraja, so bili gradbeni posegi pod Italijo v letih od 1935 do 1940, ko so gradili ceste (cesta proti Črnemu Vrhju, Kovačev tunel), vodovod, itd. Col je zaznamovalo tudi izredno bogato kulturno udejstvovanje, delovala so razna društva in pevski zbori. Med vaščani ni nikoli manjkalo zavesti, da moraš nekaj dati, če hočeš, da skupnost raste in to ne samo v materialnem, ampak tudi v duhovnem smislu. Tu bi omenil še izgradnjo združnega doma, kjer so našli prostor razni obrtniki, v novejšem času pa nova šola in vodovod.

ZA DELO NA PODROČJU RAZISKOVANJA ZGODOVINE KRAJA, KATEREGA EDEN VRHUNCEV JE BILA IZDAJA KNJIGE O JOŠKU MAŽARJU, JE LUCIJAN LETA 2015 PREJEL COLSKO GARTROŽO. PODELITEV JE BILA NEKAJ POSEBNEGA, SAJ MU JE PRIZNANJE IZROČIL KAR SAM »JOŠKO MAŽAR.«

Kakšen je odziv ljudi? Je kaj zanimanja za to pot?

Lahko rečem, da je zanimanja veliko, interes, tudi od zunaj, je velik; seveda pa bi morali pot tudi reklamirati. Potrebno bi jo bilo označiti in urediti, to pa potegne za sabo ogromno dela in vzdrževanja. Na začetku sem mislil, da bi v pot vključili tudi okoliške domačije, kjer bi pohodnike tudi postregli, da bi tudi ljudje imeli kaj od tega. Žal pa je

za to en človek premalo. Seveda ta možnost še vedno obstaja in bi se jo dalo izkoristiti. Želim si, da ne bi bil edini, ki je usposobljen peljati ljudi po poti. Moja vizija je, da bi v šoli, v okviru turističnega ali kakega drugega krožka, usposabljali ljudi, ki bi lahko sami vodili skupine.

Nekatere priče preteklosti že krepko najeda zob časa, po drugi strani pa tudi brezbržnost določenih inštitucij. Imaš

mogoče kakšne ideje ali načrte v tej smeri?

Če povem po pravici, sem bil zelo razočaran in žalosten, ko sem videl, da so podrli polovico starega gradu, že pred leti je izginil velb med Tomicovo hišo in župniščem, pred očmi se nam podira Makselnova hiša, ki je nekdaj veljala za eno izmed najlepših na vasi. Že s tem, ko se ne zavedamo, kaj imamo, delno pripomoremo k temu, da nam kulturna dediščina izginja in propada; k temu pa pripomorejo tudi uradne inštitucije, ki bi morale skrbeti za to, da se ta dediščina ohranja. En sam človek pa težko kaj stori proti temu.

Katera postaja je tebi kot poznavalcu lokalne zgodovine najljubša oziroma katera se te je najbolj dotaknila?

Mislím, da mi je najbolj pri srcu prav Ajnšnit, zaradi vseh ruskih ujetnikov, ki so tam stradali in umirali ter ker sem s tem, ko smo v knjigi predstavili njihovo zgodbo, tudi sam pripomogel k postavitvi obeležja. Seveda sem sodeloval tudi pri sami postavitvi.

Morda še misel za konec?

Želim si, da bi šel enkrat po tej poti kot turist, da bi užival v pripovedovanjih, ker bi to pomenilo, da sem nekaj ljudi usposobil za vodenje po tej poti.

Simon Škvarč

GOZDARSTVO

FRANC URDIH d.o.o.
VIŠNJE 5 5273 COL

Leone

SLOVENSKI
PROIZVAJALEC

Slovenski
Proizvod

Prodajalna sladoleda in
ostalih zamrznjenih
izdelkov.

NOVOLETNE
AKCIJE
+ RECEPTI

DESSERT
PROFITEROLI

6,99€/1200 g

*Želimo Vam vesele praznike
in uspešno Novo Leto 2018.*

Vabljeni v prodajalne Leone
(Ajdovščina, Nova Gorica, Maribor).

Leone

Mepz Duri na Malti

Nagrada je vzpodbuda za prihodnost

Nova pevska sezona, ki po tako polnokrvni prvi dekadi kar kliče po novem ustvarjanju, predstavlja nov izziv tako za zborovodjo kot pevce. Vsak občni zbor je gotovo primeren čas, ko se glasno pove vse misli, ideje, pričakovanja in želje.

Seveda lahko zatrdimo, da si je vsak pri sebi po tistem spet želel tekmovanja v tujini, ampak ... kot je že v navadi, se najprej pojavi tisoč in eno vprašanje, kako bo to, kako bo ono ... Zato je v vsaki skupini, in tako tudi zboru, dobro imeti nekaj večnih optimistov, ki v takih situacijah ne »šparajo« s svojimi motivacijskimi prijemi in govori, ki se jim sprva prav iz srca nasmejiš, sčasoma pa jim, najprej potihoma, nato pa kar zares, začneš celo verjeti. Ideja je bila tako rojena in tudi potrjena, a lahko rečemo, da je za nekaj mesecev pustila prostor še ostalim manjšim projektom, ki smo jih realizirali v spomladanskem delu pevske sezone leta 2017. Čeprav v teh mesecih pevci res nismo tako intenzivno razmišljali o tekmovanju, pa je zborovodkinja Veronika Škedelj počasi izoblikovala program, s katerim smo se pred mednarodno komisijo na Malti tudi predstavili.

O izbranem programu je Veronika zapisala: »Pri izbiranju tekmovalnega programa se trudim poiskati čimbolj raznolike skladbe iz različnih glasbenih obdobj, od renesanse do sodobne zborovske glasbe. S tem lahko zbor žiriji in poslušalcem pokaže širino svojega pevskega znanja, obenem pa tudi priprava na tekmovanje ni preveč enolična, saj se pri vsaki skladbi srečujemo z drugačnimi izzivi. V program vedno vključim vsaj eno skladbo slovenskega skladatelja, saj se mi zdi pomembno, da zbor v svet ponese tudi glas o slovenskih zborovskih

delih, ki po mojem mnenju zaradi svoje kvalitete ne smejo ostati neopažena. Zelo so mi všeč zborovske skladbe mladega slovenskega skladatelja Andreja Makorja, zato je v našem repertoarju v zadnjih letih kar nekaj njegovih del.«

Ko je bil program dokončno izoblikovan, smo torej lahko začeli s tistimi, za vsakega pevca najbolj »mukotrpni«, vajami, ko je vsako pesem treba najprej vsaj grobo notno in pevsko usvojiti. Tedni so minevali in ... po kratkem poletnem premoru se je začelo zares. Na vrsto je prišlo vedno bolj natančno piljenje pesmi, usvajanje dinamike, poudarkov, vdihov ... Notni zapisi, predvsem ženskega dela zbora, so bili iz tedna v teden bolj podčrtani in pisani. Čeprav se mogoče sliši nekoliko klišejsko, lahko rečemo, da so jesenski meseci minili skoraj prehitro in že smo pripravljali kovčke ter se 2. novembra v zgodnjih jutranjih urah odpeljali proti Bergamu ter od tam odleteli na Malto. Čeprav je bilo v tistih dneh tudi colsko vreme prijetno jesensko, so bile temperature na Malti vseeno še za kar nekaj stopinj višje, zadnji dan našega gostovanja pa celo poletne, in so tako upravičile južno lego otoka ter naša pričakovanja glede toplih krajev. Že na letališču nas je pričakal naš uradni spremljevalec Adrian, s katerim smo v dneh, ki so sledili, stkali pristno in iskreno znanstvo. Uradni predstavitvi in paradi sodelujočih zborov po ulicah Vallette je sledila ekumenska molitev za mir v znani

in zelo bogato okrašeni konkatedrali svetega Janeza Krstnika, ki je bila zgrajena v 16. stoletju na pobudo Jeana de la Cassiereja, velikega mojstra malteških vitezov. V 17. stoletju je notranjost v baročnem slogu oblikoval in preuredil umetnik Mattia Preti. Vsekakor te pogled na zares bogato in umetniško dovršeno delo ne pusti ravnodušnega in nikakor ni nenavadno, da se notranjost cerkve uvršča med najlepše primerke visoke baročne arhitekture v Evropi. Večernemu srečanju in uradnemu odprtju festivala je sledila pogostitev, potem pa že odhod v hotel in zasluženi počitek.

Drugi dan gostovanja je minil v znamenju večurnih vaj, na katerih smo pilili še zadnje podrobnosti in se pripravljali na večerni koncert, kjer smo se sodelujoči zbori predstavili s priredbami ljudskih pesmi svojih dežel. Skozi pester in resnično zelo raznolik program smo lahko nastopajoči in poslušalci občutili, kako zelo univerzalen, obenem pa tudi zelo poveden in karakterno bogat je lahko jezik glasbe. Različni narodi smo skozi zgodovino izoblikovali svojo identiteto in prepoznavnost, ki je lahko na prvi pogled celo nekoliko skrita in zadržana, skozi pesem pa se spontano odpre in poslušalca nagovori.

Petkov večerni koncert je tako postregel z različnimi kulturami in bogatimi zakladnicami glasbe narodov, ki smo nastopali na letošnjem že 23. mednarodnem zborovskem tekmovanju (Malta International Choir Festival 2017), v soboto dopoldne pa je sledilo tisto, zaradi česar smo prvenstveno

MEPZ DURI SE REDNO UDELEŽUJE TEKMOVANJ V TUJINI. LETOS JE NASTOPILO NA MALTI.

NA ODRU TEKMOVANJA MALTA INTERNATIONAL CHOIR FESTIVAL.

odpotovali na Malto. Naš tekmovalni nastop je bil predviden v dopoldanskih urah, kar je pomenilo, da smo že zelo zgodaj začeli z ogrevanjem glasilk. Jutranjemu upevanju so sledile krajše vaje in še zadnji napotki Veronike, nato pa ... Zadnje minute pred tekmovalnim nastopom so minile kot bi trenil, napetost in pričakovanje sta bila na vrhuncu in že je zbor, ki je nastopal pred nami, zaključil s svojim nastopom, uradna napovedovalka pa nas je povabila na oder. Oglasila se je intonacija, prva pesem je zazvenela in zadonela, za njo pa še druga in tretja in četrta. Napetost in pričakovanje je zamenjalo zadovoljstvo, da je tekmovalni nastop za nami.

Sobotni večer ter nedeljsko dopoldne smo izkoristili za ogleda in pohajanje po Malti, v

nedeljo popoldne pa nas je čakala zaključna

DUROM PRVO MESTO V KATEGORIJI SAKRALNE GLASBE. ZBOROVODKINJA VERONIKA ŠKEDELJ IN PREDSEDNIK MARKO KOREN.

priredeitev. Precej na trnih smo poslušali uradno napovedovalko, ki je začela z razglasitvijo. Kmalu je na vrsto prišla naša kategorija, nam vsem pa je takrat nekoliko zastal dih. Ko je napovedovalka prebrala še zadnji zbor, ki je tekmoval v isti kategoriji, je postalo jasno, da smo znotraj sakralne kategorije (Sacred 1) osvojili prvo mesto. Pričakovanje in nestrpnost sta se spremenila v navdušenje in veselje, da je trud zadnjih mesecev poplačan. Vse ure vaj in številne ponovitve tekmovalnih pesmi so takrat dobile smisel, mi pa veselje in nov zagon. Z Malte smo se tako vrnil s prvo nagrado v svoji kategoriji in skupno tretjim rezultatom tekmovalja po številu doseženih točk. Vsekakor je uvrstitev potrditev za naše dosedanje delo, še bolj pa vzpodbuda za prihodnost.

Marko Koren

VDM Logar d.o.o.
Kovinarstvo in vzdrževanje

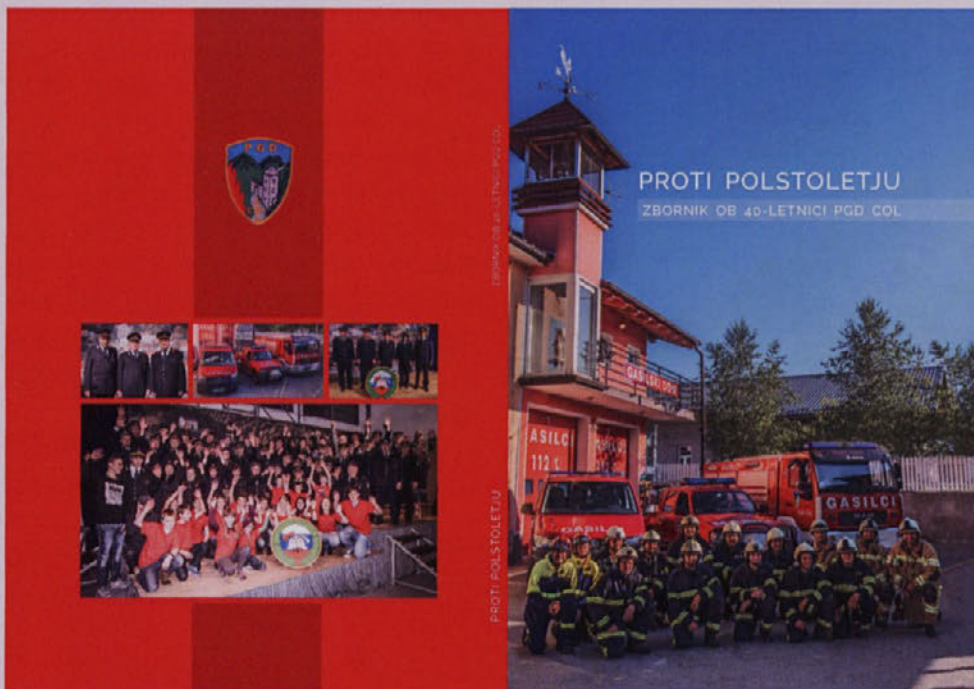
Malo Polje 9, 5273 Col

tel.: 05/36 68 303, fax: 05/99 28 872, gsm: 041/495 961

Colski gasilci so obeležili 40-letnico delovanja

Proti polstoletju

Prostovoljno gasilsko društvo Col je bilo ustanovljeno februarja leta 1977 in je najmlajše gasilsko društvo v naši občini, obenem pa eno aktivnejših. Ob skrbi za požarno varnost in reševanje ob naravnih nesrečah, je društvo tudi eno osrednjih gibal družabnega življenja na Colu in v okolici.

25. AVGUSTA JE V AVLI OŠ COL POTEKALA SLAVNOSTNA SEJA OB 40-LETNICI DRUŠTVA.

ZBORNIK Z NASLOVOM PROTI POLSTOLETJU PRINAŠA ZGODBE O ZAMETKIH GASILSTVA NA COLU IN TUDI VELIKO ZANIMIVOSTI, OSEBNIH DOŽIVETIJ IN PRIČEVANJ O PREHOJENI ŠTIRIDESETLETNI POTI.

NA FEBRUARSKEM SLAVNOSTNEM OBČNEM ZBORU JE BILA PRILOŽNOST ZA FOTOGRAFSKE UTRINKE. NA TEM JE AKTUALNO VODSTVO DRUŠTVA, Z LEVE: ČASTNI PREDSEDNIK IVAN ŠKVARČ, POVELJNIK JANKO ŠKVARČ, PREDSEDNIK MIROSLAV PUC, TAJNICA NATAŠA ŠKVARČ IN BLAGAJNIK JANEZ TRATNIK.

Ena prvih skrbi po ustanovitvi društva je bila ureditev primernih prostorov za hrambo opreme ter zbiranje članstva in tako smo že leta 1979 v uporabo dobili skromen gasilski dom, v celoti narejen s prostovoljnim delom

članov. Ob otvoritvi doma smo dobili tudi prvo vozilo, kombi IMV za prevoz moštva in orodja. Takrat smo prvič pomladili svoje vrste, saj je bilo na Osnovni šoli Col ustanovljeno pionirsko društvo Mladi

gasilec, pozneje tudi na podružnični šoli v Podkrajju. Pridružila so se nam tudi dekleta in leta 1985 je društvo štelo že 138 članov, med njimi je bilo 31 žensk. Ob praznovanju 10-letnice smo v kroniko zapisali, da na Colu ni hiše, kjer ne bi bil vsaj kdo gasilec, največkrat je bila včlanjena vsa družina.

Dom je z leti postajal premajhen, zato smo v kletnih prostorih uredili dvorano, ki smo jo začeli uporabljati leta 1999, takrat smo dobili tudi vozilo Toyota. Delovanje smo razširili še na Osnovno šolo Otlica. Pred trinajstimi leti pa smo zastavili naslednji velik projekt, saj smo adaptirali in dogradili gasilski dom, ki ima sedanjo podobo od leta 2006.

Osnovna dejavnost društva je gašenje in reševanje. Operativni člani so se v 40 letih kalili na mnogih intervencijah in nekaterih zelo zahtevnih požarih na zahtevnem

IVAN ŠKVARČ (V SREDINI) JE NA SLAVNOSTNI PARADI PREJEL DRŽAVNO PLAKETO. JE EDEN NAJZASLUŽNEJŠIH ZA DOLGOLETNO USPEŠNO DELOVANJE DRUŠTVA, V DVEH MANDATIH JE BIL NJEGOV PREDSEDNIK KAR 28 LET.

30. dec. 2017

NEDELJA, 27. AVGUSTA, JE BILA V ZNAMENJU OSREDNJEGA PRAZNOVANJA OBLETNICE. ZAČELO SE JE S PARADO, NA ČELU KATERE SO KORAKALI COLSKE GASILKE IN GASILCI

MODRIJANI SO PRAVI RECEPT ZA USPEŠNOST VESELICE.

področju, ki ga pokriva društvo, in tudi drugod (na Krasu, na Črnem Kalu, na Sveti Gori). Nudili smo tudi pomoč v potresih v Posočju, pri naravni ujmi v Železnikih, ob poplavih v Loški dolini, žledolomu ter ob težavah z orkansko burjo in mrazom.

Letošnje jubilejno leto smo najprej obeležili s februarским slavnostnim občnim zborom, ko smo razvili nov društveni prapor s podobo domače vasi in sv. Florijana. V maju smo se s številnimi člani in vedno več prapori že desetič zbrali na Sveti Gori in z mnogimi gasilkami in gasilci Severnoprimske regije počastili svojega zavetnika z mašo, ki jo je daroval koprski škof in rojak Jurij Bizjak.

GASILCI IZ PODNANOSA SO POSKRBELE ZA VRHUNEC PARADE S POSTAVITVIJO STIKALNE LESTVE, NA VRHU KATERE SO RAZVILI TRANSPARENT Z VOŠČILOM NAŠEMU DRUŠTVU.

NEDELJA, 27. AVGUSTA 2018, SE BO ZA VEDNO ZAPISALA V ZGODOVINO GASILSKIH VESELIC, SAJ TOLIKO OBISKOVALCEV NI BILO ŠE NA NOBENI. ŠOTOR JE BIL PREMAJHEN ZA VSE.

Ob prazniku občine Ajdovščina smo se razveselili priznanja, saj smo prejeli občinski zlati znak.

Ob jubileju smo izdali bogat in obširen zbornik društva, ki ponuja vpogled na prehojeno pot in tudi na dogodke, povezane z gasilstvom, ki so se dogajali v preteklosti. V posebnem spominu pa nam bo ostala tudi zadnja avgustovska nedelja, ko je bila na Colu še veličastna gasilska parada. Slavnostni govornik je bil rojak Miloš Bizjak, sekretar na Ministrstvu za obrambo, ki je izpostavil pomembnost in nenadomestljivost prostovoljnega gasilstva in nas vzpodbudil, da nadaljujemo z vsestranskim delom. Za adrenalinski zaključek parade je poskrbela uigrana ekipa gasilcev iz Podnanosa s postavitvijo prostostoječe stikalne lestve; vsem prisotnim je zastal dih, ko je gasilec na vrhu lestve razvil transparent z napisom: »PGD Col 40 let«. Dan smo zaključili z veselico z ansambлом Modrijani. Še nikoli se na prireditvah v našem kraju ni zbralo toliko obiskovalcev kot takrat.

Ivan Škvarč

Z društvenimi prireditvami skozi leto

Družabnost se seli na internet, a mi vztrajamo

V letu 2017 smo v društvu izpeljali vse prireditve, ki so naša stalnica tudi v tretjem desetletju delovanja.

V pregled leta spada tudi kratek pogled v zaključek lanskega, ko smo obeležili 30-letnico novoletne proslave in zato nekaj utrinkov z našega novoletnega odra. Leto 2017 smo začeli s 13. Bubinim tekom, na katerem sta bila ponovno najboljša Petra in Marko Tratnik. Vsak ima po pet zmag, tretjič sta bila oba na najvišji stopnički.

Colska nedelja je bila v znamenju štiridnevnega dogajanja, ki smo ga začeli s kulinarčnim večerom, nadaljevali z malonogometnim turnirjem, osrednji sobotni dogodek je bil koncert Giannija Rijavca, v nedeljo so bili naši gostje Slovenski muzikantje. Colski glasbeni oder so zaznamovali nastopi glasbenikov in

ansamblov z našega konca oziroma s člani, ki prihajajo iz naših krajev. V decembru spet naše tradicionalno miklavževanje in sklepne priprave na izid *Colskega časnika* oziroma sestavljanje vsebin za novoletno proslavo. Letos prvič na soboto ...

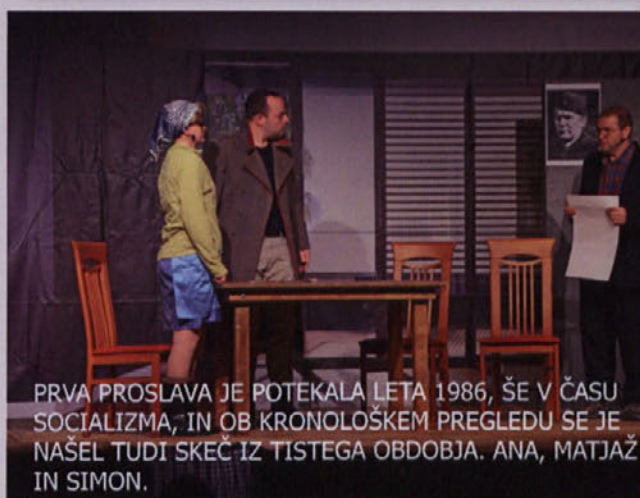
NOVOLETNA PROSLAVA 2016, PONEDELJEK, 26. DECEMBER 2016

KLEMEN IN LUKA ŠE PETO LETO ZAPORED V VLOGI POVEZAOVALCEV. TOKRAT »NA PODSTREŠJU«, KJER STA BRSKALA MED STARIMI ZAPISKI IN SCENARIJI PRETEKLIH NOVOLETNIH PROSLAV.

STALNICA PROSLAV SO ZGODBE IZ ZDRAVNIŠKIH ORDINACIJ. NIKOLI DO KONCA IZPETE ZGODBE. SIMON, SANDI IN LUCIJA.

PRVA PROSLAVA JE POTEKALA LETA 1986, ŠE V ČASU SOCIALIZMA, IN OB KRONOLOŠKEM PREGLEDU SE JE NAŠEL TUDI SKEČ IZ TISTEGA OBDOBJA. ANA, MATJAŽ IN SIMON.

OKO FOTOGRAFSKEGA APARATA VČASIH ZABELEŽI ZANIMIVE UTRINKE IN POGLEDE, KI JIH SICER SPREGLEDAMO. LUCIJA IN JOŽE.

SPREHOD MED GLASBENIMI ZGodbAMI TUDI OB POMOČI USTREZNIH KOSTUMOV. MOJMIR IN BOŠTJAN KOT NACE IN HELENA.

30. dec. 2017

ČE BODO SNEMALI NADALJEVANJE FILMA KO TO TAMO PEVA, JU IMAJO, CIGANA: SEBASTJAN IN DUŠAN.

ŠE ENA KOSTUMSKO IN VIZUALNO PREDSTAVLJENA TOČKA. SKUPINA EUROPE TER MANCA, LUCIJA IN ANA TER ANŽE NA BOBNIH.

TELOVADNICA ENKRAT NA LETO DOBI PODOBO PRIROČNE GLEDALIŠKE DVORANE.

NE SAMO S KAMERO, TOMAŽ JE DOBRDOŠEL SODELAVEC TUDI Z IDEJAMI PRI REALIZACIJI POSNETIH SKEČEV IN ŠALJIVIH REKLAM.

DVAJSETČLANSKA EKIPA JUBILEJNE NOVOLETNE PROSLAVE. NAJVEČJA DOSLEJ.

13. BUBIN TEK, NEDELJA, 23. APRIL 2017

PROGA BUBINEGA TEKA JE BILA SPET TAKŠNA KOT PRVOTNA, SPELJANA PO POTI PLANINSKE TRANSVERZALE, Z VEČ GOZDNIMI POTMI IN MANJ MAKADAMA.

NEDELJA, 23. APRILA, JE BILA VETROVNA IN HLADNA, KAR PA TEKAČEV NI PREVEČ MOTILO, ČEPRAV NA CILJU NI BILO PREVEČ PRIJETNO.

Z DANILOM PUDGARJEM STA KAKŠNO REKLA TUDI O NJEGOVIH ŠPORTNIH OBISKIH JAPONSKE IN O OLIMPIJSKIH IGRAH LETA 1972 V SAPPORU, KO JE NA VELIKI SKAKALNICI OSVOJIL OSMO MESTO.

BUBIN TEK JE ŽE VRSTO LET MEDNARODNA PRIREDITEV S TEKAČI IZ TRSTA, LETOS JE BILA PRVIČ MEDCELINSKA, SAJ JE NASTOPILO TUDI JAPONSKI GORSKI TEKAČ FUJIDO MIYACHI. NAŠEL NAS JE NA SPLETU, NAVEZAL STIK IN V PETEK PRILETEL IZ TOKIA, V SOBOTO NASTOPILO NA TEKU NA JOŠT, V NEDELJO NA NAŠEM IN V PONEDELJEK ODLETET NAZAJ DOMOV.

30. dec. 2017

ZMAGA NA BUBINEM TEKU JE BILA ZA PETRO TRATNIK LE ENA OD ODLIČNIH LETOŠNJIH UVRSTITEV. ZMAGALA JE TUDI NA MARATONU ŠTIRIH OBČIN V PODBRDU, KI JE ŠTEL ZA DP. ČETRTE JE BILA NA SVETOVNEM PRVENSTVU V GORSKEM MARATONU V ITALIJANSKI PREMANI, NA LJUBLJANSKEM MARATONU JE BILA SKUPNO OSMA IN DRUGA NA DRŽAVNEM PRVENSTVU.

ŠEF KUHINJE JE BIL TUDI LETOS JOŽE PELJHAN.

NA NAJVIŠJI STOPNIČKI PONOVO PETRA IN MARKO. ŽE TRETJIČ SKUPAJ. PRI DEKLETIH JE BILA DRUGA MIHAELA TUŠAR IN TRETJA URŠA TROBEC. PRI FANTIH DRUGI UROŠ VODOPIVEC IN TRETJI DOMINIK ŠEMRL. TUDI LETOS ISKRENA HVALA ZA POMOČ SILVANI IN JOŽETU TRATNIKU.

AVTO SERVIS in VULKANIZERSTVO

BOJAN PUC s.p.
COL 106
TEL: 041 933 620

COLSKA NEDELJA 2017, OD ČETRTRKA, 15. JUNIJA, DO NEDELJE, 18. JUNIJA 2017

LETOŠNJO COLSKO NEDELJO SMO POP-ESTRILI S KULINARIČNO-GLASBENIM ČETRTRKOVIM UVODNIM VEČEROM. Z NAMI SO BILI MEPZ DURI.

MANCA JE PRIPRAVILA JOTO, KI JO JE POHVALIL TUDI PREDSEDNIK ZBORA IN KS COL MARKO KOREN.

ŠE EDEN KLASIČNIH PRIZOROV DOGAJANJA »TRETJO NEDELJO V JUNIJU«, KI JE ŽE VSE OD LETA 1989 REZERVIRANA ZA PRIREDITEV S SKUPNIM IMENOM COLSKA NEDELJA. IME JE POSTALO SVOJEVRSTNA BLAGOVNA ZNAMKA.

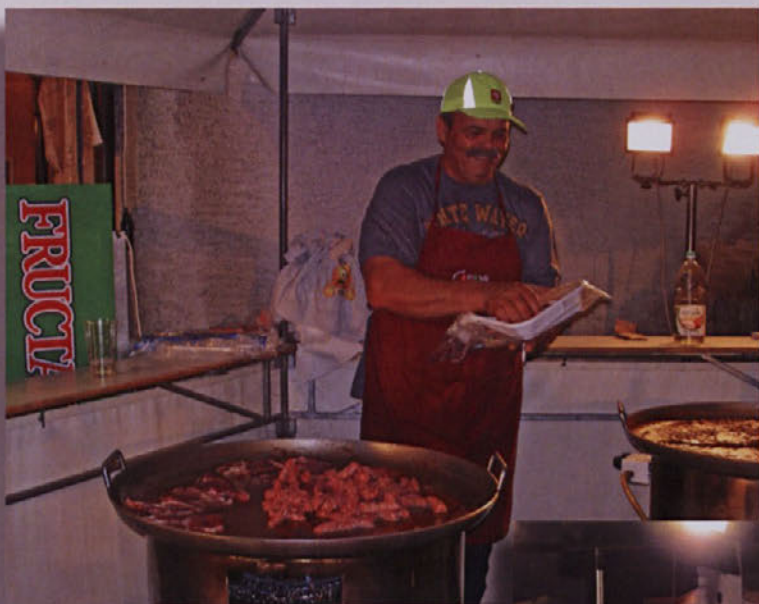
TOKRATNI SOBOTNI VEČER JE BIL V ZNAMENJU GLASEBNIH USPEŠNIC GIANNIJA RIJAVCA, KI JE V PRETEKLOSTI NASTOPAL TUDI NA GLAVNEM ODRU COLSKE NEDELJE. TOKRAT V INTIMNEM VZDUŠJU TOMAŽEVE ŠTALE.

VRHUNSKI SLOVENSKI NARODNOZABAVNI ANSAMBEL SLOVENSKI MUZIKANTI (S COLSKIM PEVCEM SEBASTJANOM FABČIČEM), S KATERIM SMO NADALJEVALI TRADICIJO KVALITETNIH NEDELJSKIH GLASBENIH VEČEROV NA COLSKI NEDELJI.

NEDELJSKO DOGAJANJE NA ODRU STA POPESTRILI TEJA IN TJAŠA, OBETA VEN DUET, KI PA SE JE MEDTEM GLASBENO RAZŠEL. FOTKA ZA SPOMIN!

KAJ SE NE BOŠ SMEJAL OB PEČENIH DOBROTAH ...

TRENUTEK ZA ZGODOVINO COLSKEGA ŠPORTA: PATRIK LEBAN JE POLETI PRVIČ OBLEKEL DRES ROKOMETNE REPREZENTANCE. PREDSTAVIL SE JE TUDI NA ODRU COLSKE NEDELJE IN ZMAGOVALCU NAGRADNE IGRE POKLONIL SVOJ DRES.

COLSKI GLASBENI ODER 2017, NEDELJA, 29. OKTOBER 2017

KONCERT JE ODPRL BRIŠKI KVINTET, PRI KATEREM IGRA HARMONIKO IN POJE NAŠ LUKA LESKOVEC.

KLEMEN IN LUKA STA SE NA PRETEKLIH NOVOLETNIH PROSLAVAH IZKAZALA KOT POSREČEN IGRALSKI PAR, TOKRAT STA SE PRVIČ PREIZKUSILA TUDI KOT KLASIČNA VODITELJA PRIREDITVE.

ANSAMBEL GREGORJA KOBALA SE VSE BOLJ UVELJAVLJA. Z AVTORSKIMI SKLADBAMI IN ŠE BOLJ ANGAŽIRANIM PREBOJEM NA ODRE, BI LAHKO ZAPOLNIL VRZEL, KI JE NASTALA PO RAZPADU GORSKEGA CVETA.

PRILOŽNOST ZA PRVI NASTOP NA KONCERTNEM ODRU SE JE PONUDILA FANTOM IZ SKUPINE STORM.

TOMIJEVA ZASEDBA ZZ TOP COVER BAND IZ NASTOPA V NASTOP NAPREDUJE. TOKRATNI JE BIL NEKAJ POSEBNEGA, SAJ JE S SVOJO INTEPRETACIJO SLAVNIH TEKSAČANOV PRVIČ NASTOPILA PRED KONCERTNIM OBČINSTVOM.

VZPOREDNO S KARIERO PEVCA V NARODNOZABAVNEM ANSAMBLU SLOVENSKI MUZIKANTI, ŽELI SEBASTJAN FABČIČ DATI OPAZNEJŠI ZAGON TUDI SOLO KARIERI. NA COLSKEM GLASBENEM ODRU JE POKAZAL, DA JE VEŠČ TUDI TAKŠNEGA NASTOPANJA.

TJAŠA BOŽIČ SE JE PRVIČ PREDSTAVILA S TRIOM, KI JE NADGRADNJA NJENIH DOSEDANJIH SAMOSTOJNIH NASTOPOV OZIROMA DUETA S TEJO.

ANSAMBEL NANOS JE EDEN NAJPOGOSTEJŠIH GOSTOV NA PRIREDITVAH DRUŠTVA TRILLEK, LETOS PONOVRNO TUDI NA COLSKEM GLASBENEM ODRU. OBISKOVALCI ČAKAJO NJIHOVO VRNITEV NA VESELICE!

ANDREJ KOBAL, KI TRENUTNO NI AKTIVEN V ANSAMBLU NANOS, JE PREDSTAVIL MLADINSKI PIHALNI OREKSTER IZ AJDOVŠČINE. ŠE ENA PRIJETNA GLASBENA POPESTRITEV IN TUDI NOVOST V PONUDBI NAŠIH JESENSKIH KONCERTOV.

MIKLAVŽ

Ena naših najstarejših aktivnosti, starejša od samega društva. Miklavž s spremstvom je še vedno dobrodošel, kjerkoli potrka.

TUDI LETOS JE MIKLAVŽ NAJPREJ OBISKAL OTROKE NA TEKSTINI IN SE NATO PRIPELJAL NA COL. OBLJUBIL JE, DA SE VRNE ...

NOVE IDEJE

Zametki novih aktivnosti, povezanih s poslanstvom našega društva.

V DRUŠTVU TRILLEK IMAMO VEDNO NA ŠIROKO ODPRTA VRATA ZA NOVE IDEJE. ŠE POSEBEJ V DANAŠNJIH ČASIH, KO SE BOLJ KOT V RESNIČNEM, DRUŽIMO V VIRTUALNEM SVETU. ZANIMIVO POBUDO NAM JE PREDSTAVILA REZKA PREGELJ IZ ŽAGOLIČA, KI VIDI V SODELOVANJU Z NAŠIM DRUŠTVOM MOŽNOST ZA OPAZNEJŠO PROMOCIJO SVOJIH PRODAJNIH IZDELKOV. S SESTRO IRENO SE NA STOJNICAH ODSLEJ PREDSTAVLJATA TAKOLE.

VAŠI FOTOGRAFSKI UTRINKI

Preko socialnega omrežja Facebook smo vas pozvali, da nam za fotografski natečaj pošljete izbrano fotografijo kraja. Hvala vsem, ki ste se odzvali.

KLEMEN BIZJAK: POGLED V OVINEK

KRISTJAN POLANC: POZNOJESENSKO JUTRO

PRIMOŽ JOVANOVIĆ: FLIGHT LEVEL 150

ALEN MILAVEC: PREBUJANJE MOJE DOMAČE VASI

SELFIE: OSTER DESNI ZAVOJ NAD COLOM.

AVTOMEHANIKA

aleš hladnik s.p.
Podkraj 110,
tel. 031 643143

Nagradni kviz o poznavanju kraja in njegove zgodovine

Google nima vseh odgovorov!

Pred vami je 22 vprašanj o našem kraju, njegovi zgodovini in nekaterih posebnostih ter o aktivnostih našega društva. Vprašanja izvirajo iz člankov in reportaž v *Colskih časnikih*, tam boste našli tudi vse odgovore, ki jih iščemo.

Splača se potruditi, kajti pripravili smo tudi nekaj nagrad.

Prva nagrada: nakup v marketu Fama na Colu v vrednosti 100,00 evrov

Druga nagrada: praktična nagrada podjetja Fama

Tretja nagrada: majica in kapa z logotipom društva Trillek

Odgovore na vprašanja (zaporedno številko vprašanja in odgovor) pošljite na naslov: Društvo Trillek, Col 78, 5273 Col ali po elektronski pošti: drustvo.trillek@gmail.com. Rok za odgovore je 15. januar, takrat bomo na društveni FB strani objavili pravilne odgovore. Zmagovalec bo tisti, ki bo prejel največ točk, če bosta imela dva

enako število točk, bo o nagradi odločal žreb. Pravilen odgovor na vsako vprašanje prinaša pet točk, tam kjer sta skupaj dve vprašanji, vsako prinaša tri točke, ustrezno manjše število točk prinaša tudi pomanjkljiv odgovor.

Vprašanja

- 1 Katerega leta je bil blagoslovljen temeljni kamen za novo cerkev sv. Lenarta, ki je pomenil začetek njene gradnje?
- 2 Kako so krajani pogovorno rekli žagi, ki je pred drugo svetovno vojno obratovala tam, kjer je danes zadružni dom?
- 3 Kako se je imenovala Zadruga, ki je v povojnih letih gradila porušeno vas, med drugim tudi zadružni in prosvetni dom?
- 4 Katerega leta je bil odprt obrat Alpine v prosvetnem domu in koliko let je tam deloval?
- 5 Koliko let praznuje letos PGD Col? Katerega leta je bil namenu predan prvi gasilski dom?
- 6 Prireditev Colska nedelja je bila organizirana z namenom zbiranja denarja za nakup novih cerkvenih orgel. Katerega leta je bila prva, katerega leta so bile blagoslovljene nove orgle?
- 7 Kako se je imenovalo šolsko glasilo OŠ Col?
- 8 Leta 1956 je bilo ustanovljeno Prosvetno društvo Razpotje. Kdo je bil prvi pevovodja zbora?
- 9 Kdaj je bil ustanovljen Rokometni klub Col? Imel je šest predsednikov, napišite ime vsaj enega.
- 10 Navedite ime vsaj enega kluba, za katerega je v svoji profesionalni karieri (po Colu, Ajdovščini in Sežani) igral oziroma še igra colski rokometni reprezentant Patrik Leban?
- 11 Colsko gartrožo podeljujemo od leta 1986. Samo eden jo je dobil dvakrat. Kdo?
- 12 Preden so postali ansambel Nanos, so nastopali z imenom ... ?
- 13 kateremu kmečkemu orodju so včasih rekli drevú?
- 14 MePZ Duri je leta 2009 v televizijski oddaji Spet doma nastopal v tekmovanju Med dvema zboroma in osvojil drugo mesto. Kateri zbor ga ja premagal?
- 15 Koliko let je na Colu služboval prejšnji župnik Alojz Šinkovec?
- 16 Zadnja knjiga Lucijana Trošta se imenuje: *Marsktire mamce kruh sem jedel, marsktirga studenčka vodo pil*. Kako je ime njenemu junaku? Kje je pokopan?
- 17 Koliko zaselkov šteje KS Col, kateri je drugi največji po številu prebivalcev?
- 18 Na celotnem območju Gore delujejo štiri krajevne skupnosti, ki so tu navedene po abecednem vrstnem redu: Col, Otlica – Kovk, Podkraj in Predmeja. Razvrstite jih po številu prebivalcev od največje do najmanjše.
- 19 Katerega leta je izšla prva številka Colskega časnika?
- 20 Leta 2010 smo na Colu premierno uprizorili izvirno domačo komedijo. Njen naslov? Kako je ime eni osrednjih junakinj, vaški opravljivki?
- 21 Kako je vas Col dobila ime?
A – po votli merski enoti cola,
B – po mitnici, kjer so zaračunavali prevoz blaga,
C – v spomin na francoskega pisatelja Emila Zolaja, ki je tu preživel počitnice,
D – po culi, v kateri so ljudje prenašali osebno imetje, ko so odhajali v svet.
- 22 Kdaj je začel obratovati Market Fama na Colu?

Namigi za lažje reševanje

20 Prizor s komedije, v kateri nastopa tudi vaška opravljivka ... ?

5 Velik trenutek za mlado colsko gasilsko družino: odprtje gasilskega doma leta ... ?

8 Prvi pevovodja Razpotja je bil tudi dolgoletni vodja cerkvenega pevskega zbora in organist. Drugi z desne... ?

6 Pokojni Ivan Benčina je bil pobudnik prve Colske nedelje, na kateri je seveda nastopal tudi ansambel Bratov Benčina. To je bilo leta ... ?

SPOMLADI SE TOPLE BARVE VZPENJAJO PROTI COLU ...

... POZNO JESENI SE SPUŠČAJO V DOLINO. COL JE VAS NA POLICI NAD VIPAVSKO DOLINO, NE PRAV DALEČ OD MORJA.

Smo kot milni mehurčki v neskončnosti časa,
vsak s svojo energijo, ki nas pelje
od pomladi do jeseni življenja.
Naj se ne razblinijo prehitro,
naj letijo tudi v letu 2018!

Vse dobro vam želi kolektiv društva Trillek.

od pomladi do jeseni življenja

